

PETRI PAULLI IVSTI
SPECIMEN
OBSERVATIONVM CRITICARVM,
IN QVIBVS
VARIA VETERVM SCRIPTORVM,
NEC NON
IVRIS ROMANI LOCA EXPLICANTVR AVT EMENDANTVR.

Co 288

VIENNAE,
TYPIS IOANNIS THOMAE DE TRATTNERN,
SAC. CAES. REG. APOST. MAIEST. AVLAE TYPOGR. ET BIBLIOP.

MDCCLXV.

INDEX CAPITVM.

C A P V T I.

*Crassum mendum in Laberii Mimis apud Macrobium nunc primum animadu-
uersum et sublatum. De infamia comoedorum disputatur aduersus
Macrobius et Rhodigimur, ostenditurque eos Ciceronis aeuo pro tur-
pibus habitos.*

C A P V T II.

*Ciceronis lectio in I. Catilinaria noue explicata, et defensa aduersus Zinzer-
lingium, Gruterum, et Boubierium. Catilinae vox: aut vincere, aut
mori.*

C A P V T III.

*Restituta inscriptio Canonis 2. Caus. XXX. q. 3. apud Gratianum. Sanctissimi,
mi, et ὁσιωτάτε titulus Episcoporum proprius. Ioannes Garnerius
notatus. Sanctimonia tua. Honorii Rescriptum emaculatum. Lux
Vincenzio Lirinensi. Bacchiarii Apologia emendata.*

C A P V T IV.

*Deprauatus M. Varronis locus post varias Virorum doctorum coniecturas
deno tentatus et emendatus. Herba dura. Aulus Gellius emen-
datus. Isidori Glossae restitutae. Callitio. Thomas Reinesius no-
tatus. Rusticorum callosae manus.*

C A P V T V.

*Orosius insigni loco ex ingenio restitutus. Europa et Asia pulcherrimae orbis
partes. Virgilio lux. Orosius iterum emendatus. Sigebo. Hauer-
campus V. C. laudatus, idemque notatus.*

C A P V T VI.

*Ouidius defensus aduersus Gebbardum, et utrumque Heinsum. Credis?
Leuiter adiutus Lucanus. Nec non Catalecta. Tentata emendatio
in versibus Porcii Licinii apud Aulum Gellium. Is notatus. Vnde
ii versus desumpti sint, indicatum.*

C A P V I VII.

C. Barthii laus. Isidori Differentiae. Eae loco deprauatissimo restituae. Aquata. Merata. Obseruata quaedam de mixtis veterum potionibus. Lactentia coacla. Lucilius defensus. Douza uterque notatus. Potus seruorum.

C A P V T VIII.

Herennii Modestini I. C. fragmentum ex libris Differentiarum erutum, et illustratum. Aug. Bachius V. C. laudatus. Deportatis asperrimae et pestilentissimae insulae attributae. Quare non liceat ultra annum in Oasin relegare. Explicata L. 7. §. 5. π. de interd. et releg. Christophorus Cellarius notatus. De Oasi adnotata quaedam.

C A P V T IX.

Cornelius Tacitus emendatus. Sibi iniungere, sibi interdicerere. Vetus inscriptio obiter correcta. Iurisconsulti amici principis vocati. Alius Taciti locus expositus.

C A P V T X.

Coniectura de corrupto Auli Gellii loco. Hermannus Cannegieter V. C. sepositus. Helius Melissa τεχνοδς. Videtur in Ciceronis Philippicas commentatus. Caspar Barthius, et Petrus Burmannus reprehensi. Seruius emendatus.

C A P V T XI.

Vetus Scholiastes Virgilii a Barthio editus insigni loco emendatus. Granii Flacci fragmentum ex libro de Iure Papyriano nunc primum erutum. De Granio quaedam. Videtur antiquae locutus. Godofr. Olearius notatus. Casanboni coniectura probata. Harduini reiecta. Iurisurandi religio apud Romanos non primum a XII. Tabulis repetenda, ut haeslemus creditum, sed ex moribus temporum regionum. Superi Dii in iuramento inferis praelati. Scholiastes illustratus. Viri docti plagium. Elias Vinetus notatus. Seruius defensus. Viri docti error castigatus. De auctoritate Enchiridii Pomponiani. Non neminis commentum explosum. Coniectura in Iunio Philargyro. Barthius et Vossius sepositi. In Festo lacuna detecta. Idem Philargyros defensus, et explicatus. Barthii lapsus. De eiusdem libris Aduersariorum ineditis.

C A P V T XII.

Auctor anonymus veteris elegiae emendatus. Tonitru de crepitu ventris. Tonitru de verbis. Albelmus aduersus emendationem I. Friderici Gronouii V. C. vindicatus.

C A P V T XIII.

M. Terentii Varronis Fragmentum restitutum, nouaque luce perfusum. Regii temporibus parua delubra. Phil. Rubenius notatus. Iustus Rycquius resutat. De Varronianis Fragmentis. LANI CASPERII V. Cl. meritissimum encomium.

C A P V T XIV.

Minucius Felix post virorum doctorum conatus restitutus. Solatia malorum rediuiua quid Minucio? Petrus Rigenfis emendatus. Transfigi vulnere.

C A P V T XV.

Desperatus Manilii locus de luxu romanarum mulierum emendatus, atque explicatus. Cass. Genartii absurda emendatio, et explicatio explosa. Cypriano lux. Defensã lectio Pauli in L. 3. π. de suppell. leg. Imperium. Iacobus Cuiacius, et Iosephus Scaliger notati. De auro scutilo If. Pontani, et Th. Dempsteri error. Vulgata lectio apud Inuenalem ab eorum vi critica defensã. Scriptum aurum. Grammaticus vetus Barbii emendatus.

C A P V T XVI.

Horatius loco insigni emendatus et explicatus, Interpretibus sepositis. De Horatianis Interpretibus iudicium.

C A P V T XVII.

Viri celesber. Ludouici Ant. Muratorii vera laus. Idem bis reprehensus. AVLA pro coelo. Heinfus defensus.

C A P V T XVIII.

Resituta L. 10. §. 4. π. de usu, et habit. Longe longeque. Mendum ex L. 3. C. de quadr. praescript. sublatum. Io. Sarisberienfis obiter emendatus. Africanus in L. 38. π. ad leg. Falcid. illustratus. Dialectici. Dialectici Platonici. Tortiloquium. Halminus notatus. PAVLLVS IOS. RIEGGERVS et CAR. MARTINI VV. CC. laudati. Stephanardi summa Iuris ciuilib. GEORG. GVILINI V. Cl. meritissimum encomium.

C A P V T XIX.

Auctor carminis obscoeni explicatus, et ab emendatione ScriuerI, et Gevarti vindicatus. Conueniens Latio supercilium. Romanus pudor. Italica feueritas. Romane dicere. Hispane dicere. Ennius expositus. Valerius Maximus difficili loco explicatus. Auditor noue pro competitore.

C A P V T XX.

Charisius emendatus aliter, ac a Scaligero, Douza, et Scipione Gentili factum fuerat. E plenior littera.

C A P V T XXI.

Vulgata lectio fragmenti Ciceroniani asserta. Iacobus Menardus notatus. Quid sit volubilis oratio, accuratius inquisitionem. Graecorum volubilitas. πτερόεις λόγος, volucris oratio. Iuuenius explicatus, et defensus aduersus Barthium. Suppressum vocis. Sedulius correctus. Fictum. Emendata lex 47. π. de Ritu Nupt. Foedum pro foeditate. Passeratus reprehensus. Cicero rursus defensus. Orationes alii ab aliis conscriptae. Cicero bis emendatus.

C A P V T XXII.

Calpurnius emendatus. Iulii Obsequentis vulgata lectio defensa aduersus Freinsbemiū, Schefferum, Heinsium, Oudendorpium. Togae pro Togatis. Phaedri locus ex Philemone expressus. A Trillero discessum. Eiusdem grauis lapsus. Lucani admiratores reprehensi. Virgilius ex Niceta illustratus. μὴλοσοδῆν. Amores ridentes effingebantur.

C A P V T XXIII.

Quatuor doctorum Virorum in historia Juris litteraria errores notati. IANVS CASPERIUS V. Cl. laudatus.

C A P V T XXIV.

Cornelius Fronto post Iustum Rycquium emendatus. Piaculum. Ablutio trina, septenaria.

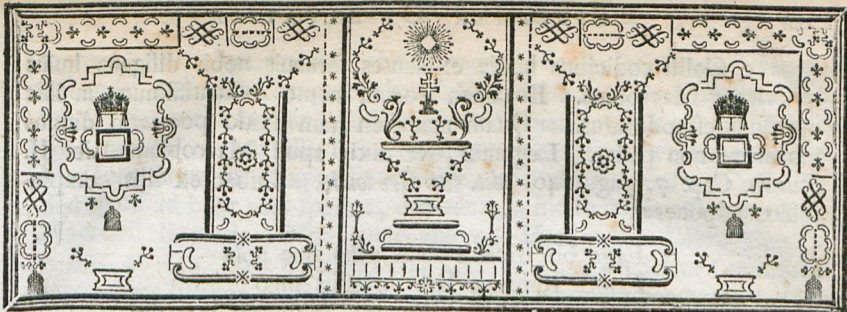
C A P V T XXV.

Suetonii locus illustratus. Notatum singulare quorundam principum ingenium, Philippi Macedonis, Caligulae, Neronis. Rex. Sulpitiae Satira emendata. Afinus, Capra, Hircus, Vrfus inter conuicia. A Barthio discessum. Isidori Glossae insigni loco restituae. Reinesius sepositus. Δασύς δίσκος. Dasus. Trillerus V. Cl. laudatus.

C A P V T XXVI.

De Tulliana diuinitate aduersus Petrum Petium dissertatio. Christ. A. Klotzius V. Cl. laudatus. Cicero explicatus. Petiti incredibilis supinitas. Philippi Presbyteri locus restitutus. Nouella Theodosii et Valentiniani illustrata. Ab Rittersbusio discessum. De Philosophia Ciceronis. Albericus Gentilis notatus. Petitus iterum reprehensus. Ciceronis inconstans de propriis scriptis iudicium. Des. Erasmi et Paulli Colomesii deliria. De Erasmi religione quaedam. Muratorius castigatus.

PETRI

PETRI PAULLI IUSTI

SPECIMEN

OBSEKVATIONVM CRITICARVM.

CAPVT I.

Crassum mendum in Laberii Minnis apud Macrobiū nunc primum animaduersum et sublatum. De infamia comoedorum disputatur aduersus Macrobiū, et Rhodigimū, ostenditurque eos Ciceronis aeuo pro turpibus habitos.

uam multa in iis etiam Scriptoribus, qui omnium manibus versantur, corrupta reperiuntur, quae tamen „ emendatissima putantur! „ exclamat merito Tanaq. Faber *Epist. Critic.* Lib. I. Ep. 57. p. 197. Nemo est, qui non legerit, nemo, qui non admiretur elegantissimos illos, & germanum Latii saporem praeseferentes Laberii versus, *Iusti Obs. Crit.*

A

quos

quos e Gellii codicibus hodie exulantes seruauit nobis diligens huius
 exscriptor Macrobius. Et tamen eorum nemo exstantissimum in illis
 mendum est odoratus. Quam maculam tam nitido poematio diutius
 inhaerere non patiar. Leguntur, vt dixi, apud Macrobiū Lib. II.
Saturn. Cap. 7. pag. 240. edit. Iac. Gronouii. Lubet ex illis complu-
 sculos adponere:

Ergo bis tricenis annis actis sine nota
 Eques romanus lare egressus meo
 Domum reuertar mimus. Nimirum hoc die
 Vno plus vixi, mihi quam viuendum fuit.
 Fortuna immoderata in bono aequae, atque in malo,
 Si tibi erat libitum litterarum laudibus
 Floris cacumen nostrae famae frangere:
 Cur, quum vigebam membris praeuירidantibus,
 Satisfacere populo, et tali quum poteram viro,
 Non flexibilem me concuruasti, vt carperes?

Sic editum est in praestantissima editione, quae cum integris
 Pontani, Meursii, et Gronouii notis prodiit Londini an. 1694. in forma
 octaua maiore. Sic in Aldina anni 1528. Sic in postrema a Cl. Vulpio
 Patauii curata: sic denique in omnibus omnino Macrobiū editionibus.
 Sed quid est, quod ait:

Si tibi erat libitum litterarum laudibus
 Floris cacumen nostrae famae frangere?

Tuam fidem, lector! cui vnquam mortalium exauditum est, litte-
 rarum laudes frangere famam? quum potissima ad laudem via sint litte-
 rae, ipsis poetis testibus? Ipsa vero dictio quam impedita est, et aurea
 Laberii facilitate indigna? Quid igitur superest, nisi vt dicamus foedam
 labem a flagitiosa librarii manu illatam Laberio? Vna littera est, quae
 huius loci sententiam conturbat, et inuertit: neque enim dubitandum,
 quin scripserit Laberius:

Si tibi erat libitum litterarum laudibus
 Florens cacumen nostrae famae frangere.

sensu liquidissimo et verissimo. Hoc enim dicit: O fortuna, si tibi erat
 libitum hac infamia, quae in scenam descenditibus inhaeret, frangere
 cacumen nostrae famae florens laudibus litterarum: cur non id in iuuen-
 ta

ta mea fecisti, dum populo, et tanto viro poteram satisfacere? Hucusque enim Laberius, scriptor mimorum clarissimus, litterarum laudibus, mimis puta conscribendis, quam maxime floruerat. *Florere autem litteris, amicitis*, et similia latinissimae locutiones sunt, vt nemo ignorat. Mendum natum ex compendio liquidae, et mutatione sollemnī τὰ ε in i. Sed quod ad hanc rem spectat, examinanda hic se nobis offert quaedam Macrobbii sententia. Non longe abiero. Hoc eodem Libro Cap. X. p. 251. et 252. conatur ostendere, Ciceronis aeuo histriones non fuisse inter turpes habitos. Probat hoc ex Roscio, qui summorum tunc in republica virorum amicitis floruit, quo Cicero familiarissime vsus, qui mercedem diurnam de publico mille denarios acceperit. Probat deinde ex Aesopo, qui ducenties sestertium reliquisse filio fertur. Denique probat ex eo, quod viri quoque nobilissimi bene saltandi peritiam summae gloriae loco habuerint. Haec summa argumentorum Macrobbii. Eam sententiam arripuit, integrumque Macrobbii locum transcripsit Lud. Coel. Rhodiginus Lib. XIV. *Antiquarum Lectionum* Cap. 17. p. m. 764. reiecta simul Gellii sententia, qui contrarium ostendit ex Aristotele. Ego vero, vt hac de re addubitem, non leuibus momentis inducor. Primum enim facile Macrobio ac Rhodigino responderi potest. Nam quod Syl-lae, quod Ciceroni, quod toti vrbi gratus, acceptusque erat Roscius, hoc inde factum est, quod optimus et excellentissimus esset histrio: histrio tamen erat. Potuit, fateor, huius vel illius histrionis peritia efficere, vt populo carus haberetur, et notam illam, quae vitae scenicae inhaeret, quod se spectat, quodammodo eluere: at nullo pacto inde confici potest, ipsum histrionis munus non fuisse turpe existimatum. Praeterea in Roscio erat singularis probitas, atque vitae, morumque honestas, qua omnes in sui amorem alliciebat. At, inquit, Roscius et Aesopus tot millia lucrabantur ex quaestu. Quid inde? siquidem, quo quis excellentior est in arte sua, eo etiam plus quaestus habet, ars tamen idcirco nihilo nobilior euadit. Quis nescit Romanorum hac in re profusissimam luxuriam? quam portentosum illud, quod de Dionysia saltatrice memoriae proditum est, eam cccccc cccccc cccccc HS annui quaestus habuisse? Plura huiusmodi humanam fere fidem superantia vide apud Lipsium de *Magnit. Rom.* Lib. II. c. II. p. 407. seq. Tom. III. Opp. et Iac. Menardum in praefatione ad suos Commentarios in *Cic. Orat. pro Roscio Comoed.* p. 37. Postremo loco quod Macrobbius sententiae suae ex eo patrocinium quaerit, quod viri nobilissimi pro summa gloria duxerint, inque deliciis habuerint saltationem, plane ad rem nihil

hil pertinet. Quemadmodum enim arenam gladiatoriam honestam fuisse, et minime infamem, perperam colligas exinde, quod equites, senatoresque Romani passim illa se polluerint: vid. Lipsium Lib. II. *Saturnal.* c. 3. ita non minus absurde histrioniam ab infamiae macula absolues eo, quod illam viri principes atque triumphales adfectauerint. Sed Macrobius, Rhodiginumque plane confodit apertum Ciceronis ipsius testimonium de hoc ipso Roscio in Orat. pro Quint. c. 25. p. 93. sic enim ait: *etenim, quum artifex eiusmodi sit, vt solus dignus videatur esse, qui in scena spectetur; tum vir eiusmodi est, vt solus dignus videatur, qui eo non accedat.* Quae profecto verba quid aliud significant, quam gratum fuisse Roscium ob peritiam, probitatemque; eius vero munus turpe, atque ignominiosum fuisse existimatum? Et sic hunc locum iam pridem exposuit, eoque vsus est ad histrioniam deprimendam Augustinus, vt annotauit Heineccius *ad Leg. Pap. Popp.* Lib. II. c. 1. p. 123. et ante illum Hotomanus *ad Cic. pro Rosc. Comoed.* p. 242. Adhaec multa sunt testimonia, e quibus elucet, Ciceronis aeuo histrioniam fuisse infamem. Nota sunt loca Ciceronis ipsius apud Augustinum Lib. II. *de Ciuil. Dei* c. 13. Cornelii Nepotis in *Praefat.* et aliorum. Quod etiam totus ille prologus Laberii ab ipso met Macrobio relatus manifestissime comprobatur. Quid enim clarius illis verbis, prout a nobis restituta sunt:

Si tibi erat libitum litterarum laudibus
Florens cacumen nostrae famae frangere?

Quin ipsum Praetoris Edictum, quod refertur in L. I. π . *de his, qui notant. infam.* Ciceronis aetate antiquius est, vt etiam vidit Heineccius *Antiq. Rom.* Tom. II. p. 145. Iuabit hic conferre, quae de contemptu artis ludicrae apud Romanos historice commentatur idem vir summus in *Comment. ad Leg. Pap. Popp.* Lib. II. c. 1. p. 123. 124. Quare verissime, et prudentissime Gellius auctoritate Aristotelis artifices scenicos tanquam turpissimos notat Lib. XX. c. 4. eo, quod nullum sit vitiorum genus, quo se non polluerint.

CAPVT II.

Ciceronis lectio in I Catilinaria noue explicata, et defensa aduersus Zinzerlingium, Gruterum, et Bouhierium. Catilinae vox: aut vince re, aut mori.

iror tantum se torfisse viros doctos in hoc loco Ciceronis in *Catil.* Orat. I. c. 8. p. 630. edit. Graeu. *Quae quum ita sint, Catilina, dubitas, si emori aequo animo non potes, abire in aliquas terras, et vitam istam multis suppliciiis iustis, debitisque ereptam fugae, solitudinique mandare?* Zinzerlingius *Crit. Iuuenil.* c. 48. p. m. 151. et Gruterus ad hunc locum emendant ex Codd. *si hic morari.* Clarissimus Graeuus ex Codicum antiquiorum consensu retinet *to emori*; sed nec ipse recte accepit. Postremo Bouhierius vir doctissimus nullo modo hanc lectionem ferri posse confidenter pronuntiat in notis ad *Catilianas* p. m. 324. Omnes a vero aberrasse videntur. Respicit procul dubio orationem a *Catilina* habitam ad suos, quae exstat apud Sallustium coactaneum, et grauissimum scriptorem. *Catilina*, postquam coniuratis mala, quibus premerentur, repraesentauit, ita eos affatur c. 20. *Belli Catil.* p. 193. et 194. Tom. I. edit. Havercamp. *Quae quousque tandem patiemini, o fortissimi viri? Nomen emori per virtutem praestat, quam vitam miseram, atque inonestam, ubi alienae superbiae ludibrio fueritis, per dedecus amittere?* Cicero, qui omnia, quae illa nocte in eo conuentu disse-ruit *Catilina*, comperta habuit, vt videre est ex cap. 4. ead. Orat. amare fugillat *Catilinam*, quod quum aut victoriam, aut honestam mortem tanto hiatu sibi proposuisset, nihil horum effecisset, nihilque ei restaret praeter supplicii dedecus. At, o *Catilina*, inquit Cicero, hoc tamen tibi Consul concedimus, vt, quando tibi ad illam, quam iactas, honestam mortem obeundam vires defunt, animique, non ideo statim supplicio subiiciaris; sed fugae facimus copiam, cuius ope vitam istam multis suppliciiis iustis, debitisque eripias. Haec est, ni fallor, huius loci sententia. Quod *Catilina emori per virtutem*, Cicero dicit *emori aequo animo.*

nimo. Quod enim Bouhierius alteri illi lectioni praesidium quaerit ex eo, quod τὸ *aequo animo* melius iungatur τῷ *morari*, quam τῷ *emori*: nollem excidisset tanto viro; quum *aequus animus* non alius sit, quam tranquillus, et *aequo animo mori* sit imperterrite mori, et quod Flaccus ait de Paulo, prodigum esse animae. Adi, si lubet, Dionysium Lambinum in absolutissimis Commentariis ad Horatium Tom. I. p. 97. edit. *Welchel*. Sed ad rem. Praestitit tamen fortiter, quod professus est, Catilina, de quo Velleius Lib. II. p. 37. edit. *Lips.* *At Catilina non segnius nota (Lipsius mota vel vota: neutrum placet.) obiit, quam sceleris conandi consilia inierit; quippe fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, proelio reddidit.* Iam satis, opinor, quae sit Ciceronis mens, aperuisse videor. Accedat tamen auctoritas antiquae declamationis, quae Porcio Latroni tribui solet, quae non leue sententiae nostrae pondus est adiectura. Sic igitur ibi legitur cap. 10. p. 230. Tom. II. *Cum hic itaque secum repeteret memoria miserandam ignominiam comitorum, turpesque angustias rei familiaris: simulque intueretur, vel sibi viuendum, ac moriendum fore cum turpitudine summa, vel senatum nullum esse oportere; de ratione tollendi ipsius primum cogitare coepit.* Ex haecenus obseruatis facile patet, nequaquam auscultandum esse Ciacconio, qui apud Sallustium cit. loc. pro *emori* corrigit *mori*. Ceterum vox illa Catilinae aliis etiam solennis: Pallanti, Turno, Mezentio apud Virgilium; Tydeo apud Statium, aliis. Vide Iustum Zinzerlingium *Crit. Iuuenil.* C. 8. p. 25. seqq. Quin et in prouerbum abiit. Erasmus Adag. p. DLXXXVIII. B.

CAPVT III.

Restituta inscriptio Canonis 2. Caus. XXX. q. 3. apud Gratianum. Sanctissimi et honoratissimus titulus Episcoporum proprius. Ioannes Garnerius notatus. Sanctimonia tua. Honorii Rescriptum emaculatum. Lux Vincentio Lirinensi. Bacchiarü apologia emendata.

Apud Gratianum sic habet in Libris vulgatis inscriptio canonis 2. caus. XXX. q. 3. *Item Zacharias Episcopus, seruus seruorum Dei, Reuerendissimo Theodoro Episcopo ecclesiae Ticinensis. Veteres membranae manu exaratae, quae ad nostras manus peruenerunt, vno vocabulo auctiorem dant hoc modo: Item Zacharias Episcopus seruus seruorum Dei Reuerendissimo, Sanctissimo Theodoro Episcopo ecclesiae Ticinensis. Quod omnino genuinum est, et Gratiano restituendum. In veteri enim ecclesia, dum Episcoporum auctoritas integra maneret adhuc, et intacta, Sanctissimi titulus Episcoporum erat proprius. Demonstravit hoc prolatis mutuis Hieronymi et Augustini litteris Itatorum iuriconsultorum decus Guido Panzirollus in *Thef. Var. Lect. Lib. I. c. 1.* idque et nos pluribus ostensum ibimus. Epistola Gregorii I. Papae ad Ethe-rium Arelatensem commendatitia Augustini in Angliam proficiscentis cum hac inscriptione refertur a Beda *Lib. I. Hist. c. 25.* Reuerendissimo et Sanctissimo Fratri Etherio Coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei. Symmachus Papa in Epistola ad Theodorum Episcopum Lauriacensem apud Goldastum in *Append. Monum. ad Histor. Bohem. scripta A. 501.* Symmachus Sanctae Apostolicae Sedis gratia Dei Episcopus Reuerendissimo et Sanctissimo Theodoro sanctae Lauriacensis ecclesiae Archiepiscopo. In *Libro diurno Romanorum Pontificum C. I. Tit. IX.* vbi refertur formula inscriptionis ad Archiepiscopum Rauennae p. 8. sic legitur: *Superscriptio: Reuerendissimo, et Sanctissimo Fratri Ill. Coepiscopo Ill. seruus seruorum Dei: et subscriptio eius: Deus te incolumem custodiat Reuerendissime et Sanctissime Frater.* Falli videtur ad hunc locum p. 9. Ioannes Garnerius S. I.*

qui

qui egregios Commentarios in Librum Diurnum conscripsit, dum has denominationes tribuit „ miserabili conditioni temporum, quibus adulari prudentiae fuit, et de rigore Sancti Gregorii nonnihil remittere oeconomicae necessitatis. „ Nam, vt dixi, hic titulus proprius erat Episcoporum, etiam extra Rauennatensem Archiepiscopatum, extra illa tempora, ipsis pontificibus scribentibus. Gregorius ecce II. a. 714. Gregorius III. a. 731. ad Bonifacium Episcopum scribentes *Reuerendissimi* et *Sanctissimi* titulo eum decorarunt, vt videre est apud ipsum Garnerium in appendice ad notas p. 215. De adpellatione *Sanctissimi* pertinet huc ex eodem *Libro Diurno* C. II. Tit. IV. p. 26. Tit. V. p. 29. et 30. et alibi saepius. Tum vero frequens id est in Nouellis Iustiniani, ex quarum etiam inscriptionibus Nou. 3. 6. 7. aliisque datur discere, Patriarchae Constantinopolitani titulum fuisse *sanctissimus et beatissimus*. Quin et apud Graecos idem titulus, nempe *ἁγιώτατος* vsurpatus. Firmus Episcopus Caesareensis, scribens ad Atticum Episcopum, epistolam XIII. earum, quas cel. Muratorius vulgavit in *Anecdosis Graecis* p. 293. sic orditur: ἀριστέων ὁδοῦ τὸν παλαιόν, ἁγιώτατε. Hinc *Sanctitatis* titulo ornabantur Episcopi, cuius rei exempla passim sunt obuia. Vt e. g. apud Gratianum Can. I. Dist. XXIV. et in Epistola Altmanni Episcopi ad B. Adalberonem apud Pezium *Script. Rev. Austr.* Tom. II. p. 14. nec non bis in Rescripto Honorii Imperatoris aduersus Pelagium, et Celestium, ad Aurelium Episcopum Chartag. apud Baluzium in *append. manusf. Veter.* subiecta notis in Saluianum p. m. 376. adde eundem Baluzium in notis p. 327. sic et apud Graecos. Firmus supra laudatus ad Theodotum Episcopum Epist. XXII. p. 302. τῆ ὁσιότητι σε. et Epist. XLI. p. 318. ἡ ὁσιότης σε. Pro eo et *Sanctimoniae* titulus in vsu. In eodem Honorii Rescripto: *Religio itaque tua competentibus scriptis vniuersis faciat admoneri, scituros definitione Sanctimonii tui hanc sibi definitionem esse praescriptam.* Corrupta haec verba existimo, atque *Sanctimoniae tuae* corrigendum. Saluianus Epist. III. p. m. 172. ad Agraecium Episcopum: *si excusare inofficiositatem meam apud Sanctimoniam tuam cupiam.* Si quis tamen vulgatam lectionem seruare malit, non omnino repugnabo. Reperio enim *Sanctimonium* et *Sanctimoniam* promiscue vsurpata. Glossarium Philoxeni p. 164. ed. Labb. *Sanctimonium*, ἀγιότης, ἀγιασμός, ἀγιστεία. Plane vt supra: *Sanctimonia*, ὁσιότης, σεβασμιότης, ἀγιότης. Hinc *Sancti* pro Episcopis. Ita videtur accipiendus Vincentius Lirinensis *Commonit.* p. m. 278. *Atque hoc ipsum idcirco praemomni, vt si forte elapsum nobis (commonitorium) in manus Sanctorum deuenerit, nihil in eo temere*

mere reprehendant. Nam librorum censura ad Episcopos pertinebat, vt patet ex his Bacchiarrii verbis, quae subiiciam ex eius Apologia edita a Muratorio Tom. II. *Anecdotorum* p. 25. *Et cum haec Deo teste ita, vt scribimus, sentiamus, tamen non sic nobis de veritate blandimur, vt, si forte sacerdotes siue doctores, qui sunt capita populi, et columnae Ecclesiarum, quodlibet ex his, quae professi sumus, probantes aliquid rectius quid dixerint, pigri simus in eorum sententiam transire, praeceptumque meminimus scriptum: interrogate Patres vestros, et dicent vobis. Neque enim tam stulti sumus, vt, quibus capita pro sanctificatione submittimus, his corda nostra humiliare nolumus.* Quo tamen loco mendo manifestario scaten illa: *quodlibet ex his, quae professi sumus, probantes aliquid rectius quid dixerint.* Quomodo enim, si probant, rectius dicent? Facile est emendare: *quodlibet ex his, quae professi sumus, reprobantes, aliquid rectius dixerint.* Mirum est, id non animaduertisse Cl. Muratorium. Idem saeculo XII. in Ecclesia fuisse obseruatum, apparet ex *Vita Abelardi* Lib. II. p. m. 129. seqq. Ad rem propositam vt redeam, earum denominationum ratio petenda a summa veneratione, quam primitiuae Ecclesiae Episcopi vitae sanctitate sibi comparauerant. B. Hieronymus in c. 8. Eccles. *Et hoc itaque vanum est, quia non vt egerunt, sic audiunt (Episcopi) nec statim corripiuntur in peccato suo. Nemo quippe audet accusare maiorem. Propterea quasi sancti, et beati in praeceptis domini ambulantes augent peccata peccatis.* Quid, quod Episcopi interdum et Dii adpellati sint? vt pluribus docuit Cl. Barthius *aduers.* Lib. XIX. c. 3. p. 941. Etsi vero Sancti et Sanctissimi titulus Pontifici Romano in antiqua Ecclesia cum aliis Episcopis esset communis, progressu tamen temporis solus ille sibi vindicauit. Vide Goldastum notis ad Eginhartum *de Vita Caroli M.* p. 214. edit. Schmink. Ceterum Gratianum quod adinet, optandum esset, vt exitum habuisset id, quod memorat V. Cl. Petrus de Ludewig in *Vita Iustniani* pag. 33. vbi suum *Juris Canonici* codicem describens ait: „ Ideoque Pithoeanae editionis superest grande spicilegium: quod qui colligere velit, ei membranas meas offero, polliceorque liberaliter et indulgenter. „

CAPVT IV.

Deprauatus M. Varronis locus post varias Virorum doctorum coniecturas de-
nuo tentatus et emendatus. Herba dura. A. Gellius emendatus.
Isidori glossae restituae. Callitio. Thomas Reinesius notatus. Ru-
sticorum callosae manus.

Crucem fixit Viris doctissimis sequens Varronis locus ex Lib.
I. de Re Rustica cap. 47. p. 212. Tom. I. edit. Gesn. *Her-
baeque elidendae, et dum tenerae sunt, vellendae, prius enim
aridae factae, rixantur, et celerius rumpuntur, quam sequuntur.* Hic de-
prauata esse illa *aridae factae*, fatis, puto, per se patet, et a doctissimis
Commentatoribus abunde fuit demonstratum. Quorum alii, vt locum in-
tegritati suae restituerent, *adultae*, alii *adolef.* legunt, fatis quidem in-
geniose, sed a vulgata scriptura longius paullo recedentes. Post illos
clarissimus et eruditissimus Trillerus locum hunc emendare aggressus est,
atque ex Ouidio de Remed. Amor. 83. seqq. pro *aridae factae*, legebat
validae factae, Obseru. Crit. Lib. IV. c. 27. p. 467. cui ingeniosissimae
emendationi calculum qualemcunque nostrum adicerem lubentissime, nisi
loco adtentius perspecto altius hic latere mendum suspicarer: Quid enim
hic illud *prius*? quod orationem potius implicat, non adiuuat: vnde et
in variis editionibus omittitur, et pro *prius enim*, legitur: *nam aridae
factae*. Quare quid aliud excogitandum est, vt Varro pristino nitori red-
datur. Si quid coniectura adsequi possum, legendum videtur: *Herbae-
que elidendae, et dum tenerae sunt, vellendae: nam durae factae rixantur,
et celerius rumpuntur, quam sequuntur.* Facile tò *durae* transire potuit
in *aridae*, per metathesin nempe, siue transpositionem litterarum. Fun-
dus emendationis nostrae in M. Catone, cuius locum prae oculis habuif-
se videtur Varro, quum ea scriberet. Verba Catonis de *Re Rustica*
c. 48. vbi eadem plane tractat de modo, et conseruatione lato-
rum: *Simul ac herbae inceperint nasci, eximito: nam si herbam duram vel-
les, cupressos simul euelles.* Ouum ouo non est tam simile, quam haec duo
loca

loca sibi inuicem respondent. Quin ipse Varro ita legendum esse suadet. Quum enim ait: *dum tenerae sunt, vellendae*, nonne opponit teneras duris? *Duram* autem *herbam* interpretor, quae adolescendo firmatur, roboratur, et fere lignea fit. *Durities* et *durare* propria sunt arborum, vt obseruat Vossius *Etymol.* p. 219. Vnde vitis rami *duramina* Columellae v. 22. et aliis. Hinc *durare* pro obfirmare. Qua de re consulendi Dionys. Lambinus *ad Horat.* Tom. II. p. 50. seqq. Salmasius *ad Solin.* p. 245. D. et Lindenbrogius *ad Pedonem* p. 41. edit. Cler. Hinc metaphoram videtur duxisse Quintilianus Lib. I. *Inst.* c. 3. quum ait: *frangas enim citius, quam corrigas, quae in prauum induruerunt.* Quibus verbis ad vetus aliquod adagium respicere Quintilianum, dudum est, ex quo obseruauit. Ipsum autem adagium reperi apud Menandrum in *Comparatione Menandri et Philistoni* a Rutgerfio ex V. C. edita IV. *Var. Lect.* 12. vers. 214. cuius sententia est Rutgerfio interprete: *corrigere curuum surculum ne tentato.* Ex his medicinam facimus corrupto Gellii loco, in quo frustra fuerunt Stephanus, Oiselius, et Gronouius. Verba sunt *Noct. Att. Lib. XIX. c. 12. p. 856.* *Videt forte vicinum rubos late, atque alte obortas excidentem, fraxinos ad summum prope verticem deputantem, suboles vitium e radicibus caudicum super terras fusas reuellentem, stolones in pomis, aut in oleis proceros, atque decretos amputantem.* Quin illud decretos deprauatum fit, nemini dubium esse potest: Vnde varii varia comminiscuntur. At nobis legendum videtur: *stolones in pomis, aut in oleis proceros atque duratos amputantem.* Opponit suboles vitium stolonibus: illas, utpote tenellas, manu tantum reuellit agricola; hos vero iam proceros, robustos, firmos, verbo, *duratos*, falce computat. Plane uti Ouidius septimo *Metamorphoseon*:

— — Et plantas partim radice reuellit,
Partim succidit curuamine falcis ahenae.

Est etiam locus in Isidori *Glossis*, vbi id verbi videtur restituentum. Legitur in iis: *Calcitio, rusticus, eo quod durare calcet.* Haec manifesto corrupta sunt. Infelicem in hoc loco emendando operam posuit vir celeberrimus Thomas Reinesius *Var. Lect. Lib. II. c. 14. p. 241.* ait enim „ legendum, quod dure calcet. Hoc enim moribus inconditis, „ et corporibus immanibus rusticorum respondet. „ Verum abundet ille iudicio suo: me quod attinet, lego: *Callitio, rusticus, eo quod durat, et callet.* Rusticorum proprium est *durare*, et *callere*. Confer Salmasium *ad Solinum* loco supra citato. Vnde *duri agrestes, duri agricolae* apud Vir-

gillum, et *dura messorum ilia* apud Horatium, et *pastor durus* apud Iuuen. *Sat.* XI. Illorum vero manus *callosae*. Auctor Paneg. *ad Pison.* V. 17.

Humida *callosa* cum pinferet hordea *dextra*.

Et nota historia rustici illius, qui veneficii accusatus, eo quod vberiolem, laetiolemque semper messim haberet vicinis, coram iudice manus ostendens callosas, exclamauit: *Haec, Quirites, veneficia mea sunt.* Hinc Tibullus *Lib. II. Eleg. 3.*

Agricolaeque modo curuum sectarer aratrum,
Dum subigunt steriles arua ferenda boues.
Nec quererer, quod sol graciles exureret artus,
Laederet aut teneras pustula rupta manus.

Pustulae enim fiunt iis, qui operi faciundo nondum occalluerunt. Calli etiam *Plemina* dicuntur, si fides Grammatico veteri apud Barthium *aduers.* p. 1693. *Plemina sunt, cum in manibus et pedibus collofis* (lege: callosis) *fulci sunt.* τὸ δαι Graecis dicuntur, prout ex Hesychio docet Cl. Trillerus *II. Obs.* 23. p. 139. Neque aliter accipiendae *durae manus* apud Iuuenal. *Sat.* VI. et Propert. *Lib. IV. Eleg. 10.* Allusit eleganter Optatus *Lib. VII. de scbism.* Donat. p. 103. edit. *Du-Pin*: *Oleum enim simplex est; et nomen suum vnum, et proprium habet: confectum iam Chrisma vocatur, in quo est suauitas, quae cutem conscientiae mollit, exclusa duritia peccatorum.*

CAPVT V.

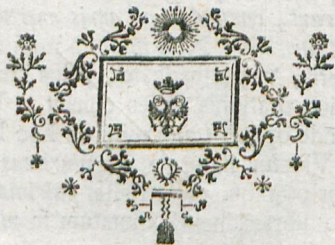
Orosius insigni loco ex ingenio restitutus. Europa, et Asia pulcherrimae orbis partes. Virgilio Lux. Orosius iterum emendatus. Sigeb. Hauercampus V. C. laudatus, idemque notatus.

Inter reliquos Batauiæ literatæ præstantissimos viros de antiquis scriptoribus latinis pulcherrimum in modum meritus est Sigebertus Hauercampus V. C. qui ingenti beneficio, quotquot bonas litteras colunt, æternum sibi deuinxit. Quis enim est paullo humaniorum, qui, quantum ei debeant Lucretius, Sallustius, Orosius, ignoret? vt adeo audax videri possit, post viri summi labores quidpiam conari. Nihilominus specimen eorum, quæ in Oroasio post eius præstantissimam editionem animaduerti, promere minus addubito, blanda spe allectus, fore, vt lector conatum nostrum, qualiscunque ille sit, bonas litteras iuuandi æqui, bonique consulat. Lib. I. c. 16. p. 68. *de Amazonibus: Proh dolor! pudet erroris mundani: mulieres patria profugae, Europam, atque Asiam, id est, plurimas, fortissimasque mundi partes intrauerunt, peruagatae sunt, deleuerunt, centum paene annis euertendo vrbes plurimas, atque alias constituendo temerunt.* Non multum mihi apud emunctæ naris lectorem laborandum erit, vt persuadeam, prius illud *plurimas* esse corruptum: hoc enim totius orationis series euincit. Variat non nihil antiqua editio, sed nihil inde opis. Quid mihi de hoc loco deliberanti succurrerit, aperiam. Videtur nimirum *plurimas* contractionem esse verbi *pulcherrimas*, scriptumque prius fuisse *pulrimas*, mox ex sequentibus: *Vrbes plurimas*, librarii incuria mutatum in *plurimas*; vt scripserit Orosius: *Mulieres patriae profugae Europam, atque Asiam, id est, pulcherrimas fortissimasque mundi partes intrauerunt, peruagatae sunt, deleuerunt.* Vides locum elegantissimum, et Oroasio dignum. Europam atque Asiam pulcherrimas mundi partes esse recte veteres existimarunt. De Europa Pompeius Festus p. 133. edit. Dacer. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem raptæ filiae occupatam eam terram ab Agenore et Phoenicibus ferunt. Idem de Asia celebrari quis nescit? eo

diuinum vatem respexisse crediderim, dum *Aeneid.* Lib. I. v. 388. Aeneam ita loquentem inducit:

Ipse ignotus, egens Lybiae deserta peragro,
Europa, atque Asia pulsus - - -

Quasi infortunium suum ex eo augeat, quod Europa, atque Asia pulcherrimis, florentissimisque orbis partibus eiectus, Lybiae deserta atque inhospita peragrare cogatur. Lib. VII. c. 28. p. 539. vbi de Constantini bello in Licinium agit, ita editum ab Hauercampo: *Cum omnibus iam ministris nefariae persecutionis extinctis, hunc quoque in quantum exserere potuit, persecutorem digna punitio flagitare.* In antiquis editionibus pro *exserere*, est *exercere*; et hoc sine dubio redonandum Orosio. Quod ne a nobis temere adfirmari putes, accipe testimonium ex Excerptis Auctoris Anonymi de Constantino Magno, quae ad finem splendidissimi Ammiani sui publicauit Valesius, quique in consilium aduocari debuerat ab Hauercampo, quum pleraque verbotenus ex Orosio describat. Is igitur p. 661. manifeste ita legit, vt diximus. *Exercere* autem *persecutorem*, pro *persequi*, facere ea, quae sunt persecutoris, phrasid est ab illius aevi ingenio non abhorrens. Vide Casaubonum *ad Suetonii Neronem* p. 536.

CAPUT VI.

Ouidius defensus aduersus Gebbardum, et utrumque Heinsum. Credis? Leuiter adiutus Lucanus. Nec non Catalecta. Tentata emendatio in versibus Porcii Licinii apud Aulum Gellium. Is notatus.

In elegantissima Paridis Epistola Heroid. XVI. vers. 143. legimus.

Credis & hoc nobis? minor est tua gloria vero,
Famaque de forma paene maligna tua est.

Huius gemmae pretium quum non agnoscerent Daniel, et Nicolaus Heinſii, ceteroqui diligentes latinarum elegantiarum aestimatores, inuitis MSS. omnibus emendarunt: *Crede sed hoc nobis*. Quod etiam ante illos fecit Gebhardus Lib. II. *Crepundiorum* c. 3. p. 62. Enimuero, quantum in me est, illorum vim maiorem procul a Nasone abesse iubeo. Est enim suauissima, et veneris plena dicendi formula, qua probati scriptores vtuntur, quum aliquid nouum, aut incredibile est enuntiandum. Ita Seneca in choro *Thyestae* v. 546. p. 63. edit. *Scrivo*.

Credat hoc quisquam? Ferus ille et acer
Nec potens mentis, truculentus Atreus
Fratris aspectu stupefactus haesit.

Appodisiav hanc Lucano reddiderim Lib. VIII. *Pharsal.* v. 256. ubi vulgo est:

Crederet hoc Magnus, pacem cum praestitit undis
Et sibi consultum?

Legam lubens:

Crederet hoc Magnus? pacem cum praestitit undis
Et sibi consultum. Cilicum per litora tutus
Parua rate fugit. cet.

Eadme

Eadem opera iuandus Asinius Gallus in versibus, quae inter *Catalecta* Petronio subiuncta leguntur. p. m. 61.

Herfilius hic iaceo, mecum Marulla quiescit
 Quae foror, et coniux, & mihi sponsa fuit.
 Vera negas, frontemque trahens aenigmata Sphynchos
 Credis: sunt Pythio vera magis tripode.

Procul enim dubio legendum:

Vera negas? frontemque trahens aenigmata Sphynchos
 Credis? sunt Pythio vera magis tripode.

Confirmant me haec in coniectura quadam, qua dudum Porcii Licinii versus apud Aulum Gellium tentabam. Leguntur hi *Noct. Att.* Lib. XIX. c. 9. p. 850.

Custodes ouium, teneraeque propaginis agnum
 Quaeritis ignem? Ite huc. Quaeritis? ignis homo 'st.
 Si digito attigero, incendam siluam simul omnem,
 Omne pecus flamma 'st, omnia quae video.

Nemo hic unquam quidquam de mendo suspicatus est: et fieri potest, vt et nos intempestiue suspicemur: nihilominus fraudi nobis esse nequit, si coniecturam nostram aperiamus. Scilicet geminatio illa verbi *Quaeritis* semper mihi et superuacanea et inconcinna visa est. Quare considerent eruditi, an non multo elegantius legeretur:

Custodes ouium, teneraeque propaginis agnum
 Quaeritis ignem? ite huc. *Creditis?* ignis homo 'st.

Belle certe conuenit cum *παράδειξω* illo, quod subiicit de igne. Quod tamen, vt hoc obiter dicam, valde frigidum est, licet Gellius inter venustissima aliorum Epigrammata reposuerit: in quo Gellii iudicium desidero. Ceterum facile *creditis* in *quaeritis* transire potuisse, fatis, opinor, unusquisque intelligit. Nam C. et Q. frequenter commutari, tralatitium est. Vide Ioannem Marium Matium *Annot. in Anst. Graec. et Lat. in.* c. 13. fol. 26. Menagium *Amenit.* c. 31. p. 185 Gudium *ad Pbaedrum* p. 41. Edit. Barm. Brenkmanum *Hist. Pand.* L. II. c. 6. p. 169. Gruterum p. DCCLXXXVI. n. 5. atque alios passim.

CAPVT VII.

C. Barthii laus. Isidori Differentiae. Eae loco deprauatissimo restituae. A-
quata. Merata. Obseruata quaedam de mixtis veterum potionibus.
Lactentia coacla. Lucilius defensus. Douza uterque notatus. Po-
tus seruorum.

I nter cetera antiquitatis monumenta, quae ex scidis suis in
lucem publicam protraxit Vir incomparabilis Caspar
Barthius in admirando Aduersariorum opere, non ulti-
mum locum obtinent fragmenta illa, quae ex Isidori li-
bro *Differentiarum* anecdoto euulgauit: sunt enim et ad
linguae latinae proprietatem noscendam perutilia, et ad veterum scri-
pta intelligenda quam maxime conducentia. Veteres enim non nisi pro-
prie, atque signate locuti sunt ita, vt deuit, teste Gellio Lib. II. c. 6.
Quare de *verborum differentiis* scripserunt etiam Cornelius Fronto, Ca-
per, Agraecius, Ammonius, Palaemon, Probus, alii. Ad haec mul-
ta veterum scriptorum fragmenta in eo libro occurrunt, quae frustra a-
libi quaesieris. Hocce Isidori opus tribus ad minimum libris constitisse
disco ex antiquo catalogo MStorum Bibliothecae Bobiensis seculo X
conscripto, quem edidit Muratorius Tom. III. *Antiq. Italic.* p. 819. Ibi
enim inter multa alia Isidori opera recensentur *libri differentiarum III*.
Verum enimvero illa fragmenta ita lacera, ita mutila, ita monstrosum
in modum deformata existunt, vt non verba, sed mera interdum prodi-
gia praefereant. Quamplurima in iis singulari, qua pollebat, ingenii vi
feliciter restituit vir ille doctissimus. Verum, vt solet in hoc studiorum
genere, non leue posteris reliquit spicilegium. Cuius rei specimen ali-
quod hoc capite dabimus. Lib. XXXIX. *Aduers.* c. 14. p. 1785. hoc
Isidori fragmentum profert Barthius: *Inter aquatam et aquosum interest.*
Aquatam aqua infusam potionem recte dicimus. Aquosum locum, qui a-
*quam fundit. *I* et *m* mere tam potionem, merosum autem finum voca-*
mus. Locus foedissime deturpatus; de cuius adeo medicina plane de-
Iusti Obs. Crit. C spe-

sperat Barthius addens „ qui haec sine libro sanauerit - - - nescio an „ non facinus viro dignum perfecerit. „ Haec vir summus. Videor tamen mihi, nulla licet codicis MSti ope adiuto, veram huius loci lectionem reperisse. Scripsit enim Isidorus: *Aquatam aqua infusam potionem recte dicimus. Aquosum locum, qui aquam fundit. Ita et meratam potionem; merosum autem, quod vinum vocamus. Aquatam, ait Isidorus, aqua infusam potionem recte dicimus, aquosum vero locum, qui aquam fundit. Ita, eadem nempe inflexione, meratam vocamus potionem mero infusam; merosum autem illud, quod vinum fundit. Verbum enim fundit ἀπό κωνε* repetendum. Aut me omnia fallunt, aut nihil hac emendatione certius, nihil verius. Hinc discimus *aquatam* Isidori aetate vocatam fuisse potionem aqua infusam; *meratam* vero potionem mero infusam. Quae verba nescio an alibi occurrant. *Aquatam* quam vocat Isidorus, id est, vinum aqua infusum, Romanis in deliciis erat, prout docuit Lipsius *Elect.* Lib. I. c. 4. p. 236. seq. Eratque illa potio vel calida, de qua Lipsius cit. loc. et post eum Octavius Ferrarius Lib. I. c. 12. p. 51. seq. vel etiam frigida, quum nempe mero admiscebant aquam ex niuibus solutam, quam *niuata* vocabant. Isidorus: *niuata, aqua ex niuibus facta.* Sic enim recte emendauit Reinesius IV. *Var. lect.* 13. et ante illum Gebhardus II. *Crepund.* 12. De hac intelligendus Martialis Lib. V. Epigr. 65.

Sextantes, Calliste, duos infunde Falerni,
Tu super aestiuas, Alcine funde niues.

Delectabantur Romani summopere mixtis huiusmodi potionibus. Vtebantur praesertim melle, quod cum aquae, tum vero vino miscebant, imprimis Falerno ad eius austeritatem leniendam. Idque satis notum ex Virgilio Georgicorum IV. praecipue vero ex Horatio, apud quem crebra huius rei mentio occurrit. Hinc potiones *Hydromeli* et *Oenomeli*, cum alibi, tum in L. 9. pr. π. de trit. vin. vel ol. leg. Confer Bartholinum in *Auclario* c. IV. Dionys. Gothofred. ad d. L. 9. Briffonium de *Verb. sign.* hac voce. Guid. Panzirollum *Tbes. Var. Lect.* L. II. c. 85. p. m. 258. imprimis vero inexhaustae eruditionis virum Henricum Meibomium in *Commentario de cerevisiis* c. 20. In *Glossis Barthii Aduers.* Lib. XXVIII. c. 19. *Idromellum aqua mellita, quae angliae medo dicitur.* Vbi notabis *mellitam* vocari aquam a melle infuso, vt Isidoro *aquatam* et *meratam* ab aqua & mero. De aqua *mellita*, vt de *medone* praeter laudatum Meibomium plura etiam docebunt Lindenbrogius ad *Annumian. Marcell.* p. 63. *Edit. Vales.* et du-Cangius in *Gloss. med. et inf.*

Liat.

Lat. voce Medo. Quae vox non Anglis tantum, vt ait Glossator; sed et reliquis septentrionis populis communis. Neque vero, vt et hoc obseruem, aquae tantum aut vino mel admiscebant, sed etiam lacti. Lucilius *Fragment.* p. 228. *Lactentia coacla cum melle bibi.* Minime audientis Douza pater, eumque fecutus filius, qui metri gratia emendant.

———— lactentia coa
clam cum melle bibi.

Nam *lactentia coacla*, siue coagula sunt ipsum lac coagulatum, conspissatumque. Calpurnius *Ecloga* III. v. 68.

*Sed mihi nec gracilis sine te fiscella salicis
Texitur, et nulla tremuere coagula lactis.*

Qui locus miserrime Burmannum torfit in notis p. 609. Tom. I. *Poet. min.* Hinc *lac ad coagula*, ex quo nimirum conspissato, condensatoque caseus existit. Cuius usum ante omnia in Arcadia inuenisse Aristaeum refert Iustinus Lib. XIII. c. 7. p. 314. *edit Graec. Aristaeum*, inquit, *in Arcadia late regnasse, eumque primum et aptum, et mellis usum, et lactis ad coagula hominibus tradidisse.* Quae verba frustra sollicitauerunt. Quod autem versus gratia ita corrigendum esse Lucilium censet Douza, nullo nititur fundamento. Notum enim est, et infra a nobis ostendetur c. XX, veteres grammaticos loca poetarum non semper integra citare, sed ea tantum proferre, quae ad rem, de qua agitur, facere videntur. Vt adeo ex illis frustulis, quae ita carptim, et sine numero referuntur, velle semper versum restituere, inutilis labor censendus sit. Hisce deliciis seruis interdictum erat: quibus solus aquae potus relictus. Ouidius:

Ne tibi perpetuo serua bibatur aqua.

Quia nempe aqua vilissima, quum eius copia ubique sit obuia. Horat. I. *Satir.* V.

- - - - *Venit vilissima rerum
Hic aqua.*

Reperio et aliud potionis genus seruis attributum, aqua scilicet, qua lauabantur vuae in torculari post expressum vinum. Glossae Barthii supra laudatae. *Iacinum, quasi aquidum dicitur. Est enim aqua, qua lauatur vuae in torculari post expressum vinum. Est autem potus vilissimus seruis aptus.* Sed vox *iacinum* corrupta est, vnde et asteriscum ei apposuit Barthius. Quid eius loco sit substituendum, videant acutiores et eruditiores.

CAPVT VIII.

Herennii Modestini I. C. Fragmentum ex Libris Differentiarum erutum, et illustratum. Aug. Bachius V. C. laudatus. Doportatis asperrimae, et pestilentissimae insulae attributae. Quare non liceat ultra annum in Oasin relegare. Explicata L. 7. §. 5. π. de interdict. et releg. Christophorus Cellarius notatus. De Oasi adnotata quaedam.

Iurisconsultorum veterum fragmenta quanto ad Iuris romani intelligentiam sint emolumento, quantoque in pretio sint habenda Iuris ciuilibus studio, nemo est paullo politiorum, qui nesciat, et constat duorum doctissimorum hominum testimonio, Emundi Merillii, et Emanuelis Martini; illius in *Observat.* Lib. VII. cap. 1. p. 249., huius vero in *Epistolis* Lib. XII. Epist. 27. p. 205. seq. Quum igitur superiori capite de Isidori libro *Differentiarum* facta fuerit mentio, fragmentum quoddam Herennii Modestini Icti nobilissimi in eius libri excerptis superstes proferam, et illustrabo. En igitur Isidori locum, pro ut e scidis suis edidit Barthius *Aduers.* L. XXXIX. c. 14. p. 1783. *Inter eum, qui in Insulam relegatus est, et eum, qui deportatur, magna est differentia, ut ait Orenius. Primo, quia relegatum bona sequuntur, nisi fuerint adempta alio modo: deportatum non sequuntur, nisi palam ei fuerint concessa. Ita fit, ut in relegato mentio bonorum homini noceat, deportato proficit. (Sic verissime emendatum a Barthio) Item distant etiam in loci qualitate, quod cum relegato humanius transigitur, deportatis vero hae solent insulae assignari, quae asperrimae, quaeque sunt paullo minus summo supplicio comparandae. Egregium hocce fragmentum Herennii Modestini Icti celeberrimi esse, sagacissime ex corrupta voce Orenius odoratus est incomparabilis Barthius pro sua in hisce litteris perspicacia. Ex quo autem Modestini libro haec ab Isidoro citentur, non addidit. Mihi non est dubium, quin transcripserit Isidorus ex Herennii Libris IX. *differentiarum*, quos scripserit Modestinum ex Indice Florentino docemur: *Modestini Differentiarum**

Differention C. C. la. 2^a 2^a 2^a. Valde enim vero est simile, Isidorum de Differentiis scribentem aliorum eiusdem argumenti opera prae oculis habuisse: praecipue quum non sit ignotum, hominem hunc omnia ex aliorum scriptis confarcinare, mediocriter per se doctum, nonnunquam etiam inopitum. Verba: *nisi fuerint adempta alio modo*, interpretationem recipiunt ex L. 4. et 14. *π. de interd. et releg.* Scilicet auaritia principum olim factum fuerat, vt relegatorum bona fisco addicerentur. Quod cum contra Ius, et fas fieri, suaeque clementiae non conuenire existimaret Traianus Caesar, abusum hunc sustulit L. 1. *π. eod.* Vide Io. Augusti Bachii, viri in iuris historia versatissimi, summo bonarum artium malo nuper denati, elegantem Commentarium *de Legibus Traiani* p. 209. seq. Manserunt igitur relegatis sua bona, cum hac tamen limitatione, *praeter ea, si qua eis adempta sunt*, vt d. L. 4. aut *nisi specialiter bona publicentur* d. L. 14. Ergo inquires, inutiliter rescripserit Traianus, relegatis bona manere debere. Nequaquam: nam haec limitatio hunc effectum habet, vt ordinarie quidem bona eis manerent, possent tamen, si velit Princeps, fisco addici, sed non nisi causa cognita, d. L. 4. Vnde eleganter Modestinus: *Ita fit, vt in relegato mentio honorum homini noccat*, quia ordinarie censetur retinere: *deportato profit*: quia ordinarie censetur amittere. Quod autem ait Modestinus: *Deportatis eas insulas solere assignari, quae asperrimae quaeque sunt paullo minus summo supplicio comparandae*: egregie ipsi obseruatum. Nam et Nero Cassium Longinum percelebrem illum Iurisconsultum in insulam Sardiniam deportauit, Tacito Auctore L. XVI. *annal.* C. 9. p. 294. *edit. Lipsii*, idque vt certius, et citius periret. Vide Guilielmum Grotium *de Vitis Ictorum* Lib. II. c. 1. p. 110. De Sardiniae insulae pestilentia videnda, quae ex graecis, latinisque scriptoribus collegit Cluuerius in *Sardinia antiqua* p. 479. et seqq. ad calcem eius Siciliae recusa. Talis etiam erat Pontica terra, in quam deportatus fuit Ouidius, vt ipse ingemiscit. III. ex Pont. I. confer, si lubet, Petrum Petium in *Dissert. de Amazonibus* C. XII. p. 65. Hinc in L. 7. §. 5. *π. de interd. et releg.* vbi ait *VI. pianus: Est quoddam genus quasi in insulam relegationis in prouincia Aegyptio, in Oasin relegare*: Recte graeci interpretes Lib. LX. *Basilicorum* addunt, non licere in perpetuum, imo nec vltra annum in Oasin relegare, obseruante Cuiacio L. VIII. *Obs.* c. 27. p. 245. nempe ex L. vlt. *Cod. de poen.* Credo, quia Oasis regio est siue a ventis, siue a muscis, culicibusque pestilentissima, ne relegatio in deportationem degeneraret. Nam illud vere, et proprie *exilium* erat. Auctor *Breuiuli Historiae Eutyebiastiarum* de Petro Haeresiarcha: *Ibi pulso Martyrio catholico episcopo per*

baereticos sedem ipsius occupasse, continuoque damnatum a Leone tunc principe ad Oasitanum exilium esse directum. Atque hic est genuinus Vlpiani sensus, dum ait: QVASI IN INSVLAM. Quia nempe Oasis omni insula peior, atque deterior. Eruditissimus Cellarius *Geographiae antiquae* Lib. IV. cap. I. p. 815. Tom. II. ita scribit de illo Vlpiani loco: „ Dicit quasi in insulam, quia hoc exilium aequale erat deportationi in insulam, quod inde regredi damnatus non posset, nec effugere, ita „ Oasi arenis cincta, ut insula mari. „ Enim vero an eo respexerit Vlpianus, vehementer dubito. Neque enim Oasis arenis cincta est, ut insula mari, verum tota regio arenis repleta est. Cuius rei testis est Olympiodorus apud Photium Cod. 80. p. 191. edit. Schott. cuius verba sunt: Deinde etiam quod perpetuo copiosa ibi arena sciat, tresque Oases REPLET. καὶ τὰς τρεῖς ἈΝΑΠΛΗΡΟΙ Οἴσεις. Ceterum praeter eos, quos in Oasim relegatos obseruat Cellarius, eo etiam amandatus Calendio episcopus Antiochenus a Zenone Imperatore, si fides habenda Alexandro monacho in laudatione S. Barnabae. Vide doctissimum LeQuien in *Dissertationibus Damascenis*.

CAPVT IX.

Cornelius Tacitus emendatus. Sibi iniungere, sibi interdicerere. Vetus inscriptio obiter correctâ. Iurisconsulti amici Principis vocati. Alius Taciti locus expositus.

Singulare fortitudinis exemplum in oppetenda morte praestitit Cocceius Nerua Iurisconsultus Tiberii aetate nobilis. Eius obitum describit Tacitus Lib. VI. Annae. c. 26. Sed quia eius verba inobseruatum haecenus mendum obsidere arbitror, dabo operam, vt illud eluam. *Haud multo post, inquit p. 367. Tom. I. edit. lac. Gron. Cocceius Nerua, continuus Principis omnis diuini, humanique iuris sciens, integro statu, corpore inlaeso, moriendi consilium cepit. Quod vt Tiberio cognitum, adsidere, causas requirere, addere preces, fateri postremo, graue conscientiae, graue famae suae, si proximus amicorum nullis moriendi rationibus vitam fugeret. Auerfatus sermonem Nerua, abstinentiam cibi coniunxit.* Secure haec transmittunt doctissimi Commentatores, Lipsius, Gronouius, atque ipse celeberrimus Ernesti. Attamen verba: *abstinentiam cibi coniunxit*, dudum suspecta mihi sunt. Quaesio enim, cum qua re abstinentiam cibi coniunxit? Mihi haec locutio plane insolens, et incondita videtur. Lego scriptura leuissime immutata: *abstinentiam sibi iniunxit*, id est, sibi imposuit. *Sibi iniungere*, elegans locutio est, atque huic loco adcommodatissima. Plinius Paneg. c. 86. p. 440. edit. Schwarz. *Operae pretium est referre, quod tormentum tibi iniunxeris, ne quid amico negares.* Sic a contrario *sibi interdicerere*. Marmor apud Muratorum p. 10CLXX. n. 5. Aglao. Psophidio. homini. bono. hic. nemini. maledixit. aurum. arg. concupiit. minus. in omni. vita. foro. vrbib. sibi. interdixit. et coedib. cum. fundo. perpetuum. negotium. habuit. Haesit hic (quod obiter obseruo) ad vocem *coedib.* doctissimus

mus Muratorius „*coedib.*“, inquit, vox mihi suspecta. Locum fortassis „*indicat*“, ubi Aglaus iste in secessu vitam ducebat „*Verum mihi non est dubium, quin sculptoris incitua duae voces coaluerint, atque legendum sit: cum aedib. cum fundo.*“ scilicet Aglaus iste se totum dederat rei familiari procurandae, et quum secessisset in praedium, operam assidue dabat tum fundo, tum aedibus fundo annexis. *Praedia enim non nisi cum aedificio sunt*, teste Varrone. Horat. I. Od. 12. v. 43.

*Saeua paupertas, et auitus apto
cum lare fundus.*

i. e. adiecto, annexo. Ad Tacitum vt redeam, vides, quam elegans, et scriptoris illius laconismo conforme sit *abstinentia ἀπλῶς* pro cibi abstinentia. Sic Petronius *Satir.* p. m. 72. *Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca passa est frangi pertinaciam suam.* Postremo illud obseruatione dignum est: Neruam a Tacito vocari *continuum Principis*, et *amicorum proximum*. Eundem enim Neruam Pomponius in L. 2. §. 47. π. *de Orig. Iur.* appellat *familiarissimum Caesaris*. Et solent Principes Iurisconsultos *amicos suos* nominare. Sic in rescripto Diuorum fratrum apud Ulpianum in L. 17. π. *de iur. patron.* exstat: *Volustus Maecianus amicus noster*; et postea: *sed cum et ipso Macciano, et aliis amicis nostris, Iurisperitis adhibitis plenius tractaremus.* Et in fine: *sed et Saluii Iuliani, amici nostri, clarissimi viri, hanc sententiam fuisse.* Ac ne ille quidem alter Taciti locus satis est haecenus a Viris doctis intellectus in *Libello de Morib. Germ.* c. 36. p. 448. edit. Lipsii, vbi legitur: *in latere Chaucorum, Cattorumque Cberusci nimiam, ac marcescentem diu pacem illacessiti nutrierunt: idque iocundius, quam tutius fuit. Quia inter impotentes, ac validos falso quiescas: vbi manu agitur, modestia ac probitas nomina superioris sunt.* Haerent hic interpretes. Io. Frid. Gronouius interpretatur: „cum res vi agitur, non ii modesti ac probi censentur, qui nihil agunt, sed qui sibi temperant tum, cum plus valent, et superiores sunt.“ Sensu ab hoc loco alienissimo. Nicolai Heinii, et aliorum coniecturas vide in editione celeberrimi Ernesti; ita enim sunt comparatae, vt nemini queant satisfacere. Tanaq. Faber *Epist. Crit. Epist. XXII. Lib. I.* p. 73. mendosum clamat locum, et pro *superioris* corrigit *sequioris*. Sed nihil mutandum. Si quid enim video, hoc vult Tacitus: vbi manu agitur, nihil iuuat ad pacem conseruandam modestia, et probitas: haec enim nomina

mina illius sunt, qui viribus ceteros superat, qui quodcumque per fas et nefas agat, semper modestus ac probus est, semperque iuste agere videri vult. Potentibus enim in promptu semper sunt colores ac praetextus ad debiliores opprimendos. De provincialibus Romanorum magistratibus Cicero *pro Lege Manilia* C. 22. p. 73. Quod enim sanum putatis in illis terris nostris magistratibus religiosum, quam civitatem sanctam et munitam fuisse? Urbes iam locupletes, ac copiosae relinquuntur, quibus causa belli propter diripiendi cupiditatem inferatur. Hunc ego huius loci esse sensum iudico: quem obscuriorem fecerat solennis auctoris illius latinismus. Et est digna tam sagaci historico observatio; unde natum proverbium: *ius in manibus: ius in viribus*, de quo Erasmus *Adag.* p. CLXII.

CAPVT X.

Coniectura de corrupto Auli Gellii loco. Hermannus Cannegieter V. C. sepositus. Helius Melissus τεχνημος. Videtur in Ciceronis Philippicis ad commentatus. Caspar Barthius, et Petrus Burmannus reprehensi. Seruius emendatus.

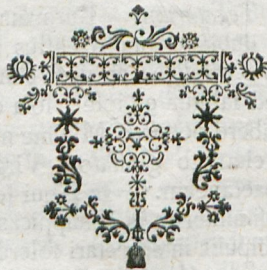

Difficilis in primis nodus occurrit apud Gellium Lib. XVIII. c. 6. Verba sunt: *Helius Melissus in nostra memoria fuit Romae summi quidem loci inter Grammaticos, et temporis, sed maiore in litteris iactantia, et σοφισεία, quam opera.* Depravata esse illa et temporis, nemo est, qui non statim animaduertat; verum in paranda medicina vehementer sudant interpretes, ac nihil denique extricant, quod vltro fatentur. Confer Iac. Gronouii notam ad hunc locum p. 815. Rem confecisse sibi visus est V. C. Hermannus Cannegieter in *Dissert. philologico-Iuridica de veteri Lege Romana, cuius meminit Nonius, recula in Fellenbergii Iurisprudencia antiqua Tom. II. c. 5. p. 94.* „ *Lege, inquit, et stipendii. causa erroris inde nata, quod voces tempus et stipendium fere eadem nota scribebantur. TP. tempus significat: STP. stipendium. Valerius Probus dicit: TPB tempus honorum, et tempus bonum.* „ Vere pace viri docti dixerim, oportebat ostendere ex Probo, stipendium iis notis STP. scribi fuisse solitum, alioquin hoc nihil ad Gellium facit. Quamuis enim non nesciam, summum esse notarum vsum in scriptoribus veteribus emendandis; non tamen illae ex cuiusuis arbitrio sunt fingendae, sed attendendum est ad legitimas et receptas, quasque pro scripturae compendio adhibitas fuisse testantur Magno, Valerius Probus, et alii. Qua de re praeclare, vt omnia, differit ὁ κριτικώτατος Bynkershoekius Lib. I. *Observat.* cap. 23. p. 64. Quare nihil hinc Gellio opis. Mihi, si quid sentio, modeste proponere licet, altissimum hic subesse vulnus videtur, atque τὸ temporis, siue, vt vetus Codex habet teste Gronouio, *temporibus*, corruptum esse ex graeco

ver-

verbo τεχνικός. Siquidem scripſiſſe Gellium exiſtimo: *ſummi quidem loci inter Grammaticos et τεχνικός.* Τεχνικοί autem vocantur, tum qui in vniuerſum de artibus liberalibus ſcripſerunt, tum maxime grammatici, et qui de præceptis grammaticis commentati ſunt, vt abunde docent I. Gerardus Voſſius *de Art. Gramm.* Lib. I. c. 4. p. 5. Tom. II. Opp. atque obſeruatur Halenſis Tom. VI. Obſ. 17. §. 10. p. 137. in qua obſeruatione late, et erudite de huius vocis ſignificationibus diſſeritur. Adde etiam Lucam Holſtenium in obſeruationibus ad indicem ſcriptorum Stephani Byzantini *in Miſcell. obſeru.* Nou. T. II. p. 123. 124. et Leonem Allatium in Diatriba *de Georgiis* p. 320. ſubnexa hiftoriae Byzantinae Georgii Acropolitae editionis regiae. Iam Helius Meliſſus ipſo Gellio teſte eodem Lib. XVIII. c. 6. ſcripſit compluria, inter quae librum *de loquendi proprietate.* Scripſit etiam, vt ſuſpico, in Philippicas Ciceronis. Nam ſic ſcribit gloſſator Virgilianus a Barthio editus Lib. XXV. *Aduerſ.* c. 5. p. 1681. *Anſer Poeta erat Antonii, de quo Mel in Philippica Ciceronis dixit.* Ad ea verba ſic notat Barthius „ arbitror Meliſſum grammaticum cum criticum hic nominari, cuius nomen non ignobile. Vide Iosephum Scaligerum *Auſon. Lect. L. I. c. 14.* „ Intelligit Caium Meliſſum grammaticum, et comoediographum Maecenati familiarem, de quo praeter Scaligerum agunt Lilius Gyraldus *Hift. Poet. Dial. VII.* Meibomius *in Maecenate* c. 18. p. 110. et Heiſius *ad Ouid. IV. Pont.* 16. 30. Sed fallitur omnino Barthius. Suetonius enim *de illuſtr. Gramm.* c. 21. p. 383. Tom. II. edit. *Burmam.* illius ſcripta recensens non meminit niſi *Ineptiarum et Togatarum.* Burmannus ad Sueton. *de illuſtr. Gramm.* c. 3. p. 360. dubitat, an Meliſſus ille Barthiani Scholiaſtae idem ſit cum veteri illo *C. Meliſſo*, an vero cum *Lenaeo Meliſſo* Suetonio ibidem memorato. Sed fallitur et ipſe: ſola enim nominis congruentia nullum plane pondus habere poteſt. Minime me a vero aberrare crediderim, ſi affirmauero, citari ab gloſſatore Virgiliano noſtrum hunc *Helium Meliſſum* Gellii coaetaneum. Is, qui legebat in ſcholis, et qui ſcripſit compluria, verosimiliter et in Philippicas Ciceronis eſt commentatus, quas aliquin diſcipulis interpretari ſoleret. Fragmentum Meliſſi de *Differentia Matronae*, et *Matrisfamilias* reſert Iſidorus in *Differentiis* apud Barthium L. XXXII. *Adu.* c. 1. p. 1465. *Inter matronam*, inquit, *et matremfamilias Meliſſus grammaticus hanc differentiam arbitratur intereſſe, quod matrona dicatur mater primi infantis, materfamilias, quae plures peperit.* Eſſe hunc Helium Meliſſum Gellii aequalem, tum fragmentum hoc ex libro *de loquendi proprietate* eſſe depromptum, elucet ex Gellio

d. L. XVIII. c. 6. vbi de ea differentia aduersus Melissum disputat. Idque hic rursus ignorasse videtur Barthius. Hinc patet, quem designet Seruius ad II. Aeneid. 476. *Quidam sane arbitrantur, inter matronam et matremfamilias hoc interesse, quod matrona dicitur mater primi pueri, (ita legendum ex allato fragmento, non vt vulgo perperam prima pueri mater,) materfamilias, quae plures peperit.* Vere igitur τεχνητός Melissus. Meminit τεχνητῶν ipse Gellius Lib. XVII. c. 5. p. 758. Hoc cum legeretur (locus Ciceronis ex Laelio) in coetu forte hominum doctorum, rhetoricus quidam sophista, vtriusque linguae callens, haud sane ignobilis, ex istis acutulis, et minutis doctoribus, qui τεχνητοὶ appellantur. Graeca apud Latinos grammaticos, praecipue vero apud Gellium corruptissima extare, quis in criticis est tam hospes, vt nesciat? conqueruntur passim hac de re viri docti. Vide Albericum Gentilem *de Iuris Interpp.* Dial. VI. p. 653. Turnebum *Aduers.* Lib. VI. c. 12. p. 189. et Dan. Wilhelm. Trillerum Lib. IV. *Obs. Crit.* c. 5. p. 322. Sic etiam Lib. XIX. c. 12. vbi est: *et omnino non dolere, vir doctus in Obs. Miscell.* Vol. I. Tom. III. p. 441. emendauit: ἤνωτος non dolere, ex vetusto Cod. vbi est: *rhetor. n. d.* Sic et apud Seruium ex ἐν δὶα δύοιν, endiadys effecerunt librarii, obseruante Henr. Stephano *de abusu ling. graec.* pag. 77. Haec nostra est de hoc deposito Gellii loco suspicio: cuius iudicium eruditioribus rescribo.

CAPVT XI.

Vetus Scholiaſtes Virgilii a Barbio editus inſigni loco emendatus. Granii Flacci fragmentum ex libro de Iure Papyriano nunc primum erutum. De Granio quaedam. Videtur antique locutus. Godeſfr. Olearius notatus. Caſanboni coniectura probata. Harduini reiecta. Iuriſiurandi religio apud Romanos non primum a XII. Tabulis repetenda, ut haecenus creditum, ſed ex moribus temporum Regionum. Superi Di in iuramento inferis praelati. Scholiaſtes illuſtratus. Viri docti plagium. Elias Vinetus notatus. Seruius deſenſus. Viri docti error caſtigatus. De auctoritate Enchiridii Pomponiani. Non neminis commentum exploſum. Coniectura in Iunio Philargyro. Barthius, et Voſſius ſepoſiti. In Feſto lacuna detecta. Idem Philargyrus deſenſus et explicatus. Barthii lapſus. De eiusdem libris Aduerſariorum ineditis.

Quantum ad antiquitatem noſcendam, ſcriptorumque loca intelligenda adiumenti praebeant vetera ſcholia, compertum eſt inter eruditos. Eius rei inſigne argumentum daturum nunc ſumus; quod quidem eo lubentius adgredior, quia ad hiftoriam Iuris romani illuſtrandam non parum, vti confido, conducet. Edidit vir immortalis, et nunquam ſine honoris praefatione nominandus C. Barthius ex MSS. veteris ſcholiaſtae Virgiliani fragmenta quaedam in XII. Aeneidos *Adu. Lib. XXXIII. c. 13. p. 1527. ſeqq.* optimae ſane frugis, et talia, ut merito dira omnia iniquiſſimi raſoris manibus, cuius audacia reliqua interierunt, imprecetur vir magnus. Inter alia profert p. 1528. ex vetuſto illo commentatore haec in verſum 234.

Superos, quorum te deuouet aris.

Notandum, quod meliorem partem praetulit. Nam cum de omnibus Diis locutus eſſet in ſacrificio, hic Superos praetulit. Et Iupiter eſt ſederum

derum praefes. * *Elaus* scribit *Numam Pompilium*, cum *scilicet* a Romanis conderet, voto impetrasse, ut omnes Dii falsum iuramentum vindicarent. Fragmentum hoc quantiuis pretii turpis macula deturpat, vt quiuis facile perspicit. Quis enim iste *Elaus*? de quo grauissimo mendo eluendo plane desperat *Barthius*, cuius haec sunt verba: „haec sane digna sunt luce. „ Quis vero *Elaus* iste? cuius nomen ob ignorantiam asterisco notauimus; (non enim vlla lacuna, aut dubitatio est in vetusto exemplari „ prisco) nescire me fateor, nec vacat inquirere. „ Haec *Barthius*: modestissime et ingenue, vt virum magnum et veritatis studio ductum decet. At nos audacissimi, et arrogantia non tolerabili, qui locum adgredi non vereamur, in quo ignorantiam suam tam aperte tantus vir fuerit confessus. Nihil tamen deterreo. Videor enim mihi non inuitis plane gratiis, ex quo scriptore hoc adducat scholiafles, odorari. Etenim electo spurio illo, et in toto Latio inaudito *Elaeo*, minima mutatione pro *ELAUS FLACCVS* scribendum esse contendo. Est hic *Granius Flaccus*, qui ad *Ius Papyrianum*, leges nempe regias commentatus est. Et ex hoc libro procul dubio est, quod citat scholiafles. Huius *Granii* mentio occurrit apud *Paullum* IC. in L. 144. de V. S. Censorinum de Die Natali c. 3. p. 13. edit. *Haverc.* Festum in *Ricae*. *Macrobius* Lib. I. Saturn. c. 18. p. 199. edit. *Gronov.* Sed et hunc ab *Augusto* memorari in verbis, quae profert *Suetonius August.* c. 86. existimat doctissimus *Casaubonus* in aureo commentario Tom. I. p. 431. edit. *Burm.* hocque nomen apud illum pro vulgato *Veranius Flaccus* restituit. Quod si verum est, oportet *Flaccum* archaismorum fuisse affectatorem. Ita enim est apud *Suetonium*: Tuque dubitas *Cimberne Annii*, an *GRANIVS FLACCVS* imitandi sint tibi? ita, vt verbis, quae *Crispus Salustius* excerpfit ex originibus *Catonis*, utaris? an potius *Asiaticorum Oratorum* inanis sententiarum volubilitas in nostrum sermonem transferenda? Neque id mirum; nam facile illi hoc haerere potuit ex tractatione *Iuris Papyriani*, ad quod erat commentatus. *Ius enim Papyrianum* antiquissima Romanorum lingua conscriptum fuit, vt facile intelligitur, et obseruant *Wesselingius* et *Heineccius* locis infra citatis. Et disertè hoc de *Libris Pontificum* testatur *Marius Victorinus Gramm.* p. 2459. prout illius verba egregie constituit *Observator Halensis* Tom. VI. p. 30. Quare non leuiter lapsus est eruditissimus vir *Godefridus Olearius* in dissertatione de *κωμωδία cum Christo, et daemone* §. XIII. p. 10. dum *Macrobii* verba I. Sat. 18. pro ipsis *Iuris Papyriani* verbis citat. Occurrit item *Granius* apud *Quintilianum* Lib. I. Inst. Orat. c. 6. p. 81. edit. *Burm.* ubi frigide illius etymologiae notan-

notantur. Verum licet ibi eius nomen e MSS. se restituisse dicat Burmannus ad Suetonium loco citato, aliter tamen sensit in notis ad Quintilianum, ubi *Gavii* nomen reponendum esse docte, et ingeniose coniecit. Vt vero haec Casauboni coniectura non omnino est inuertifimilis, ita assentiri nequeo eruditissimo Harduino, qui in indice critico auctorum Plinio commemoratorum Tom. I. p. 60. *Granium Medicum*, cuius apud Plinium mentio, eundem cum nostro facit. Quod quo fundamento scripserit, plane ignoro. Neque enim antiquario, qualis erat noster, cum medico commune aliquid, neque ea Graniorum Romae penuria. Siquidem iam Lipsius ad Tacitum *Annal.* Lib. IV. p. 115. tres Granios produxit. Plures dedit Sertorius Vrsatus in *marmoribus eruditis*, opere postumo, Epist. XII. p. 214. - 216. Patav. apud Comineum anno 1719. 4. Longe vero plurimos Muratorius in *Thesauro veterum inscriptionum*. Et notus iam tempore Lucilii Granius praeco dicacissimus, de quo docte commentantur Manutius ad Cic. Orat. pro Quintio p. 9. edit. Graev. Casaubonus ad Hist. August. p. 106. edit. Paris. et Douza filius ad *Lucilii fragmenta* p. 250. et 342. Eundem cum hoc esse *Granium Licinianum*, cuius mentio occurrit apud Macrobius Lib. I. *Saturn.* c. 16. p. 187. multorum est opinio; Raeuardi de auctorit. prud. c. 1. p. 7. Harduini cit. loc. Guilielmi Grotii de vitis ICC. Lib. I. c. 9. p. 71. Francisci Caroli Conradi V. C. in praefatione ad ampliff. Bynkershoekii *praetermissa* p. 220. edit. Vblui. Quamuis id temere adfirmare nollem, quod etiam ausum non fuisse video virum praestantissimum Wesselingium *Obs.* Lib. I. c. 4. p. 13. sed haec satis de Granio. Restituto eius nomine in pristinam possessionem, vnde librariorum inscitia fuerat turbatum, veniamus nunc ad fragmentum, quod ex ipsius libro commentario de *Iure Papyriano* seruaui nobis Scholiastes. Ait ille: *Flaccus scribit, Numam Pompilius, cum sacra Romanis conderet, voto impetrasse, ut omnes Dii falsum iuramentum vindicarent.* Quantas Scholiastae Barthiano habebimus gratias, quod id nos latere non finit, quod frustra alibi quaesiueris. Neque enim, quod sciam, quisquam veterum hoc de Numa prodidit. Est enim communis eruditorum opinio, religionem iurisiurandi apud Romanos a legibus XII. Tabularum esse arcessendam: atque ita docent Theodor. Marcilius ad *leges XII. Tabb.* C. LXXXVIII. Tom. IV. *Thesaur. Iuris Euerb. Ottonis* p. 301. Iacobus Gothofredus ad *XII. Tabb.* Tab. X. Tom. III. p. 133. eiusdem *Thesauri Iuris.* Franciscus Balduinus in *Leges XII. Tabb.* p. 51. Iac. Gronouius ad *Gellium.* Lib. VII. c. 18. p. 413. Vinc. Grauius de *Iure nat. gent. et XII. Tabb.* c.

c. 48. p. 205; atque cum his vniuersa Iurifconsultorum cohors. Enimvero ex Granii nostri fragmento abunde datur intelligere, iurisiurandi religionem apud Romanos ab ipsis paene vrbs incunabilis esse arcessendam. An autem hac de re lex extiterit in Iure Papyriano, affirmare non aumus: neque id ex eo, quod illa ad Ius Papyrianum notauerit Granius, colligi potest. Attamen indicari hoc videtur eo, quod Numma voto impetrauerit, ut omnes Dii falsum iuramentum vindicarent: quae speciem habent execrationis et dirarum, quibus, vt notum est, vetustissimis temporibus leges sanciebantur. Quodsi hic coniectura nos fallit; dicendum erit, a Numae temporibus incoepisse moribus saltem periurium summi criminis loco haberi. Atque huc fortassis facit Gellius, dum ait Lib. VII. c. 18. *Iusiurandum apud Romanos iniuolate, sancteque habitum, id et moribus, legibusque multis ostenditur.* Quoniam vero non solum ex legibus regis multa in XII. Tab. translata; qua de re videndus Ios. Scaliger ad Festum V. Nuptias p. 291. edit. Dacer. verum etiam ex moribus; vide Pithoeum ad Collat. Legum Mosaic. et Roman. p. 749. edit. Schulting. Noodt. Lib. I. Prob. 12. Euerh. Ottonem in praefatione Tom. III. Thesaur. Iur. p. 15. ex his constatam legem in Tab. X. existimo. Quam vero Cicero de Leg. Lib. II. c. 9. legem de poena periurii profert: *periurii poena diuina exitium, humana dedecus*, eam ex Legibus XII. Tabularum desumptam existimat Marcellius cit. loc. nec non Dionys. Gothofredus ad XII. Tab. p. m. 64. At id post Iacobum Gothofredum reiecit Cl. Otto in praefat. Tom. IV. p. 14. qui deriuatam putat ex moribus populi Romani, quo tempore Censorum notae de periuriis saepius memorantur. Ego vero existimo, ex moribus quidem eam legem esse desumptam, sed non demum vigente Republica verum sub regibus iam obtinentibus, quod ex haecenus observatis facile colligi potest. Ex hac vero lege desumpta est L. 2. de reb. cred. vt recte cit. loc. obseruauit Gothofredus. De qua lege videndi Caiacius II. Obseru. 19. p. 43. et Voetius ad Pand. Tom. I. p. 628. Porro fragmentum hocce firmat lectionem ab Aldo Manutio in nonnullis Codicibus repertam apud Cic. III. Offic. 31. *Nullum vinculum ad adstringendam fidem iureiurando maiores arctius esse voluerunt: id indicant XII. Tab. indicant sacra, indicant federa.* alias legitur *sacratae*. Vtrum rectius sit, non inquiri. Ceterum quod obseruat Scholiastes, nempe Virgilium de omnibus prius Diis locutum, Superos praetulisse agens de iureiurando, firmat ipse Virgilius VI. Aeneid.

Per Superos, et si qua fides tellure sub ima.

Ecce,

Ecce, omnes nominat, sed tamen Superos praefert. Hinc et Aeneid. XII. imitatus Homerum, qui in iureiurando foederis Deos periorum vindices inuocat, non omnes Deos posuit, vt Homerus, sed Iouem unum praetulit:

Audiat, inquit, haec Genitor, qui federa fulmine sancit.

Quem verum Scholiastes respexisse videtur. Vide Turnebum *Aduers.* Lib. XXV. c. 9. p. 13. Tom. III. edit. Paris. Sunt vero Dii periorum vltiores. Quam in rem multa a multis notata sunt. Prae ceteris videndus Iac. Lydius in *Diss. Philol. de iureiurando*, cap. postremo p. 337. 338. edit. van-Till. Vt vero emendationis nostrae veritas magis elucescat, obseruandum est, Granium Flaccum ad eas tantummodo leges e Iure Papyriano commentatum videri, quae de sacris rebus agebant. Nam ipsa iuris Papyriani collectio magnam partem legibus ad ius Pontificium pertinentibus absoluebatur, vt demonstrauit Io. Gottlieb Heineccius in *Obseru. Hist. de iure Papyriano* §. VIII. p. 9. inter eius opuscula minora Amstel. 1738. iunctim edita: quae nollem, vir summus, et alieni non indigus, pene integram illaudato plagio concinnasset ex Guiljelm. Grotjii Lib. I. de *Vit. Iurist.* c. I. supresso auctoris nomine. Hinc coniectura fieri potest, minime diuersum ab hoc commentario de *Iure Papyriano* esse eiusdem Granij Librum de *Indigitamentis* ad C. Caesarem conscriptum, cuius meminit Censorinus, vti visum fuit Wesselingio V. Cl. I. *Obseru.* 4. p. 13. Nam *Indigitamenta*, vt notum est, sunt *Libri Pontificales*. Vide Salmasium ad *Solin.* p. 51. Vossium *Etymol.* p. 308. et de *idololatria* Lib. I. c. 12. p. 33. Tom. V. Opp. *Rit. terum ad Heineccij historiam Iuris* p. 34. *Obseru. Halens.* Tom. IV. p. 50. Oiselim ad *Gellium* p. 611. Quare fallitur Vinetus ad *Censorinum* p. 152. edit. Hauerc. dum interpolationis suspectum habet Seruium, quando ad II. Georg. 21. *Indigitamenta libros Pontificales* exponit. Nam totidem verbis exponuntur in veteribus Glossis. Et *libri Pontificales* occurrunt in Inscriptionibus apud Gruter. p. CCCVI. 6. DLXXVI. 6. Vide *Obseru. nou. Miscell.* Tom. III. p. 124. Gellius autem Lib. XIII. c. 22. pro iis *libros Sacerdotum Pop. Rom.* citat. Ceterum non ignoro Seruii commentarios passim interpolatos esse. Quem enim habemus Seruium, nequaquam est doctissimus ille grammaticus integer, sed farrago variorum commentariorum in vnum confarcinata, vti obseruauit Fabricius *Bibl. Lat.* Tom. I. p. 232, et ante illum Barthius *Aduersar.* L. XI. c. 2. p. 514. et L. XXVI. c. 16. p. 1271. praecipue vero Tanaq. Faber. *Epist. Crit.* L. I. ep. 50. p. 168. et ep. 62.

Iusti Obs. Crit.

E

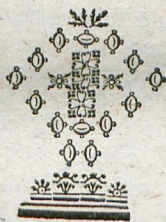
p. 210.

p. 210. quorum doctissimis obseruationibus et nos addere quaedam possemus, si iam id ageremus. Hinc patet, quam iniqua, quamque temeraria sit viri docti in Seruium censura, qui in *Memoires pour l'Histoire des sciences, et des beaux arts* Tom. V. p. 7. (Amsterd. 1703. 8.) haec scribere non dubitauit: „ Servius commentateur de Virgile est le moins „ estimable des anciens commentateurs. Soit ignorance, soit crédulité, il est rempli de faits reconnus pour faux „ Non infcitia, non credulitas eas Seruio eruditissimo Grammatico plagas infixit, sed recentiorum Grammaticorum manus: quod Seruio ipsi imputare velle, hoc demum non ignoscendae infcitiae est. Vnus audiatur Turnebus *Atuerf.* L. XXV. c. 9. *Scio, inquit, plurimum semper Seruio esse tribuendum.* Et praeclare de eo sentit Henricus Stephanus *de Abusu linguae Graec.* p. 78. Sed ad rem. Ius igitur Papyrianum, vt diximus, leges potissimum sacras complectebatur. Quin imo solas leges sacras a Papyrio fuisse collectas existimat Ritterus *V. Cl. ad Heinecc. Hist. Iur. §. XVII. p. 33.* seq. eumque secutus Bachius in *Hist. Iurispr. Rom. Lib. I. c. 1. p. 12.* et vir omni eruditionis laude ornatissimus CAR. ANT. MARTINI in *Ord. Hist. Iur. Ciu.* p. 36. Vellem tamen, ut doctissimus Ritterus, dum sententiae suae stabiliendae studet, Pomponii fidem non adeo depressisset. Quamuis enim aliquando errasse deprehendatur, non adeo tamen spernendus auctor est; siquidem eum ab historiae doctrina pluribus commendat Iac. Gothofredus in *Dissert. ad L. Barbarius §. 7. p. 532.* Opp. min. Quamta etiam in historicis Pomponio nostro fidem habendam esse censuerit vir immortalis Iac. Perizonius, intelliges ex eius *Dissert. VII. §. 9. Opusc. p. 699.* Et merito eius historiam *luculentam* vocat Dodwellus, *Praelef. Cambden. VIII. c. 2. p. 320.* Vberime vero Pomponii causam egit ampliff. Bynkershoekius in *Praefat. ad Praetermissa ad L. 2. 7. de Or. Iur.* et in ipsis *Praetermissis.* Vt vero et hoc Corollarii vice addam, miseret profecto nonnemini, qui nuper in suis ad XII. *Tabulas Tentaminibus* p. 37. non veritus est scribere: „ Recte „ equidem Decemviri publica, privata, ac sacra iura discreuere, ne „ qua confusio oriretur. Id adeo in ipsis olim Regiis legibus obseruatum fuerat, quo procul dubio spectant illa Horatii *Art. Poet.* v. 397. *fuit haec sapientia quondam &c.* „ et quae sequuntur nemini non notissima. At o bone, si totum locum legisses, vidisses agere ibi Horatium de temporibus illis, quae Homerum antecessere, non de Regiis; vnde quam a vero aberraueris, tute ipse intelliges. Postremo quod attinet scripturae mutationem in loco Scholiastae a nobis restitui-

stituto, eam minimam esse quiuus facile videt: siquidem magna est adfinitas litterarum E et F, vt vnico apice inter se differant, vnde saepius confunduntur. Quin imo *Flacci* nomen eodem modo corruptum arbitror apud Iunium Philargyrum Virgili commentatorem. Proferam locum, vt, quid de eius restitutione censeam, aperiam. Sic ille ad *Georg.* Lib. II. v. 381. *Compita vt Relatio* placet, locus ex pluribus partibus in se, vel in easdem partes ex se via atque itinere dirigens.* Nomen *Relatio* deprauatum esse, nemo non deprehendit. C. Barthius *Aduers.* Lib. XXV. c. 20. p. 1253. mire in hoc loco sanando se torquet, modo *Laticium* scriptorem *rerum reconditarum* substituens, modo *Martium Salutarem* Virgili interpretem. Quarum coniecturarum neutra admitti potest. Neque enim τὸ *compiti* explicatio ad res reconditas pertinet, quod est de priori emendatione. Quod vero secundam attinet, quis non videt, quam immanis sit scripturae mutatio? Aliter hunc locum tentat Io. Gerh. Vossius *Etymol.* p. 178. Tom. I. Opp. vbi Philargyri verba adferens strictim monet legendum esse *Trebatio*: quae correctio licet ab litterarum ductibus non multum recedat, quia tamen nullo fundamento nititur, merito reiicienda videtur. Vbi nempe hoc tradiderit Trebatius, nemo facile assequatur. An certius aliquid attulerim, iudicent eruditi. Suspicio enim *Verrii Flacci* nomen reponendum esse, et pro RELATIO scribendum esse VER. FLACCO. Est hic celebris ille Grammaticus, de quo Suetonius *de illustr. Grammat.* c. 17. p. 379. quique frequenter veteribus scriptoribus et grammaticis citatur, quorum catalogum contexit Vossius *I. de Art. Gram.* 5. p. 8. Tom. I. Scripsit vero is libros de *Verborum significatione*, vt notum est ex Gellio V. 17. et 18. Ex quibus etiam videtur esse, quod idem Gellius citat XVI. 14. nec non XVIII. 7. atque in his valde est verisimile, eum, quid sint *compita*, explicasse. Idque Lib. III. cum, vt ad Gellium obseruauit Gronouius p. 336. *Verrii* libri illi per alphabetum fuerint digesti, ita, vt vnumquemque librum singulae constituerent litterae. Neque vllum mihi dubium est, mancos esse Pauli carnificis manu Festi codices Lib. III. vbi *Compitalia Festa* quae sint, docet: omnino enim verisimile est, eum, quid ipsa *compita* sint, ex hoc *Verrii* loco explicasse. Mendum natum esse videtur ex compendio VER. pro VERRIO. Sic autem citari solium hunc Grammaticum, testis Festus in *Ricinum*. Vide Lipsium *Epist. Quaest.* Lib. I. *Epist.* 7. p. 147. Tom. I. Opp. Vltimo loco, quod ad illud *Verrii Flacci* fragmentum apud Philargyrum attinet, minime audiendus Barthius loco superius cit. dum pro *ex se via atque itinere dirigens*,

corrigit: *ex semita atque itinere*; quae manifesta corruptio est, et locum alias perspicuum omni sensu priuat. Hoc enim vult Verrius, *compitum* esse viarum plurium concursum: hoc est, locus dirigens ex pluribus partibus in se, vel etiam ex se in easdem partes diuersas dirigens. In quouis enim viarum centro, iisdem viis, quibus ad illud tenditur, iisdem etiam ab eo reditur. Idque confirmat Varro Lib. V. de LL. vbi *compita* dicta ait *loca, vbi viae competunt*. Quae loca *Grumae* vocata fuisse, auctor est Nonius. *Grumae*, inquit, *sunt loca media, in quae directae quatuor congregantur, et conueniunt viae*. Ex quibus verbis plenius intelliges, quid sibi velit Verrius. De hisce *Grumis* plura vide apud Petrum Pithoeum *Subces.* L. II. c. 14. Scaligerum *ad Festum*, et P. Merulam ad XVII. *Annalem Ennii*, si recte memini. Atque id verissimum et apertissimum est. Itaque aliud agebat vir magnus. Qui tamen vir omni laude dignissimus ob tam egregia fragmenta e scidis suis cum orbe literario communicata: quorum pretium ex his, quae hoc capite, nec non VII. et VIII. harum obseruationum differuimus, licet aestimare. Atque vtinam alter *aduersariorum* Tomus lucem adspexisset! quam multa docuisset nos vir ille sacrae, profanaeque antiquitatis peritissimus! Sed latet ille in tenebris, seruaturque tineis, blattisque: fortassis etiam aliorum plagii. Emendandus enim est error, in quo multi viri docti versantur, centum illos, et viginti *aduersariorum* libros iam pridem periisse haeredum vel negligentia, vel malignitate. Ita scribit Mollerus in notis ad Morhofii *Polyhistora*, Tom. I. p. 926. citatque Christ. Daumium amicorum auctoris intimum, qui de hac iactura in scriptis et epistolis suis passim conqueritur. Idem alicubi conqueritur Morhofius. Sed falso rumor ille percubuit. Nam Fridericus Guilielmus Roloffius ad Io. Alb. Fabricium scribens d. 15. Cal. Febr. 1735. *Barthii* CXX. *ineditos aduersariorum libros se Halae euoluisse* testatur, vti habetur apud Reimarum in *vita Fabricii* p. 331. Confirmat mihi hoc doctissimus CASPERIVS, qui testatur, se cum ante aliquot annos in Saxonia degeret, intellexisse existare Tomos illos ineditos: verum non inuentum ad eam diem bibliopolam, qui libri editionem susciperet. Causa, cur Tomus alter non prodierit, duplex fuit. Primum enim, cum Barthius *aduersariorum* suorum editionem viro cuidam erudito supremis tabulis demandasset, haeredes altercationibus suis cum illo viro id irritum effecerunt. Hoc disco ex epistola quadam Nicolai Heinssii ad Carolum Datum scripta anno 1661. inter *epistolas claro-*

clarorum Belgarum ab Io. Targionio V. Cl. editas Tom. I. p. 260. Al-
tera caussa nimia libri moles. Io. Georgius Graevius ad Magliabec-
chium in eodem Tom. I. p. 302. „ Ex Germania significant duos Tomos
„ Aduerfariorum Casp. Barthii esse repertos, et in eorum manibus versa-
„ ri, qui illos offerant edendos, si quis hanc operam iis nauare velit.
„ Sed ab asiatica hac mole abhorrent omnes: singuli enim Tomi
„ non cedunt pondere illi edito. „ Scribebat haec Graevius anno
1691. Ex quibus etiam rumor ille falsitatis arguitur.

CAPVT XII.

Auctor anonymus veteris elegiae emendatus. Tonitru de crepitu ventris. Tonitru de verbis. Aldhelmus aduersus emendationem I. Friderici Gronouii V. C. vindicatus.

Et animum interdum soluere nemini vitio datum est ; ita veniam me ab aequo lectore impetraturum confido, si sepositis paullisper grauioribus disquisitionibus, de ludicro aliquo argumento verba facturus sum. Auctor incertus veteris Elegiae, probae me hercule, et elegantis, quam publicauit Barthius *Adurf.* Lib. XLV. c. 16. p. 2095. seqq. enumerans varia hominum studia, cum ad Poetas ventum est, sic ait vers. 18. seqq.

Ille tamen Vatis titulum, nomenque Poetae
Mentitur, vacuum nomen ab arte gerens:
Cuius vbi releges sine mente sonantia verba,
Ceum crepitus ventris turpis in aure sonant.

Miror nihil Barthium ad *τὸ sonant* notare: atqui facile quis videat, nullo modo id ferri posse ob illud, quod proxime antecedenti versu est, *sonantia*. Quare deprauatum esse locum hunc vero mihi videor posse adfirmare. Vna littera immutata et lectionem, et leporem, quem hic manifesto quaesuit auctor, restituo. Nisi enim me omnia fallunt, scripsit Poeta:

*Cuius vbi releges sine mente sonantia verba,
Ceum crepitus ventris turpis in aure tonant.*

Tonare festiue de crepitu dicitur. Est hanc in rem insignis Aristophanis locus in *Nubibus*, vbi non solum graueolentium horum tonitruum meminit, sed et eorum sonum confictis pro arbitrio verbis exprimere sategit festiuissimus morio. Eum locum adduxit Emman. Martinus V.

Cl.

Cl. in lepidissima, simulque doctissima oratione *pro crepitu ventris* recusa ad calcem Tom. II. Epistolarum eiusdem p. 260. Adposite huc facit Hieronymus Lib. XIII. *Comment. in Esaiam*. Innuens enim lepidam Horatii narratiunculam I. *Sat.* 8. *Horribile, inquit, et formidolosum fuit bortenſis apud Horatium Dei diffusa nate tonitru, quo decussi Canidiae dentes, et exturbatum Saganæ calendrum.* Vides iam, opinor, lector, quanto cum sale dicat Poeta:

Ceu crepitu ventris turpis in aure tonant.

Vides etiam, quanta cum elegantia dicat *verba tonare*. *Tonare* enim, et *tonitru* de verbis vsurpatur. Prius frequentius occurrit. Sufficiet proferre Propertium *Lib. IV. Eleg. I.* ad finem:

*Tum mihi pauca suo de carmine dicit Apollo,
Et vetat insano verba tonare foro.*

Posterius rarius occurrit: de quo sequentia exempla mihi sunt obseruata. Hildebertus Cenomanensis vetus Poeta christianus, cuius Poema de martyrio S. Agnetis edidit Barthius *Lib. XXXI. Aduers.* c. 13. p. 145 f. seqq. sic ait cap. V. de ludice.

*Lenit, et increpat banc, modo blanditur, modo terret,
Nunc pluit ille preces, nunc tonat ille minas.
Sed neque rore precum sinceræ polluit aures,
Nec mentem tonitru concutit ille suo.*

Io. Sarisberienſis *Policrat. Lib. IV. c. 4. f. 72.* Nunquid quæſo nulla lege arctatur, quem lex ista perstringit? Haec utique diuina est, et impune solui non potest. Singula verba eius, si sapiant, in auribus Principum tonitrua sunt. Aldhelmus de laudibus Virginitatis c. II. Sed fas diuinum vetat catholicae fidei pedisequas plus quidpiam, quam canonicae veritatis censura promulgat, credere, et cetera apocryphorum deliramenta velut horrida verborum tonitrua abdicare. Vir summus Io. Fridericus Gronouius illa verba: *horrida verborum tonitrua*, mendosa esse existimat, et pro verborum legit, *errorum*, obseruationum in *Scriptores Ecclesiasticos* c. 4. p. 49. Verum pace dicam viri praestantissimi, in hoc vehementer fallitur. Nam *tonitrua verborum* sunt verba ab haereticis prolata, quae in auribus Christianorum horridum sonant non fecus, ac tonitrua. Hic est sensus huius loci. Qua de re ne dubitare quidem sinunt loca illa supra a nobis producta. Hanc autem dicendi venerem Latini a Graecis sumfere,

sere, apud quos βροντήν, tonare, vsurpatur de iis, qui concitate loquuntur: vnde Itatorum brontolare originem habet. Qua de re adeundus Petrus Victorius Lib. XVIII. *Var. Lect.* c. 14. p. 277. Dicuntur et Oratores tonare: quod de Pericle dixit Eupolis vetus Poeta, et de Demosthene ex Cicerone, Fabio, et Longino peruulgatum est. Eodem elogio Prohaeresium, celeberrimum illum Sophistam, ornauit Gregorius Theologus in Epigrammatis, quae publici iuris fecit Cl. Muratorius inter *anecdota graeca*, Epigr. I. vocans illum βροντήν νεόκτυπον:

Βροντήν ατ-θις ἔνεμ' νεόκτυπον: ἀλλὰ σοφισῶν

Πᾶν γένος ὑφιλόγων εἶπε Προαιρεσίῳ. i. e.

Tonitru *Attica* recens-streperum tulit: *Sophistarum* vero

Vniuersum genus magniloquorum cedebat *Prohaeresio*.

His adfines est, quod docet Besselius. *Miscell. Philos. Crit.* c. 3. §. 6. p. 24. *Procellam* vsurpari de concitato, et vehementi sermone. Quo modo *vocum turbas* dicit Gellius IX. 15. *Turba* enim est *procella*, vt strictim obseruabat Aegidius Menagius *Amoenit. Iur. Ciu.* c. 39. p. 389. et plenius docent Commentatores ad Propertium Lib. III. El. 3. p. 590. splendidae editionis a Cl. Vulpio curatae.

CAPVT XIII.

M. Terentii Varronis Fragmentum restitutum, nouaque luce perfusum. Regiis temporibus parua delubra. Phil. Rubenius notatus. Iustus Rycquius refutatus. De Varronianis Fragmentis. IANI CASPERI. V. Cl. meritissimum encomium.

Inter Romanae magnitudinis argumenta non vltimum locum obtinent tot et tam magnifica aedificia Deorum honori dicata. Postquam enim ingens illa peregrinarum Diuinitatum turba in ciuitate recepta est, crescente luxu, totidem iis templa superbissimi operis prodigiosis sumptibus sunt constituta. Qua quidem in re longe longeque ab antiqua simplicitate deflexerunt Romani. Priscis enim temporibus exiguis tectis Deos suos cohibebant. Testis huius rei est Tibullus, cum ait *L. I. Eleg. 10. v. 19.*

*Tunc melius temere fidem, cum paupere tecto
Stabat in EXIGVA ligneus AEDE Deus.*

Eandem rem testimonio suo confirmabat omnis antiquitatis peritissimus M. Varro, si per librariorum, et criticos licuisset. Si quidem ex eius libro *I. de vita populi Romani* hoc fragmentum seruauit nobis Nonius Marcellus in *aedis* p. 494. *Haec aedis, quo nunc est, multis annis post facta sit inq. omnia regiis temporibus delubra parua facta.* Sic editio Parisiensis, quae cum notis prodit A. 1614. His nullus inest sensus, vt pronum est animaduertere. Aliae editiones pro *inq.* habent *in qua.* Ego scribendum arbitror vna littera transposita: quia *omnia regiis temporibus delubra parua facta.* Perspicua emendatio. Loquebatur Varro de maiori quodam templo: exorta autem quaestione de eius antiquitate, hanc aedem, inquit, oportet multis post reges annis fuisse aedificatam, quia regiis temporibus nulla tam magna aedificia, sed omnia delubra parua facta sunt, id est *aedificata*: hoc enim Varroni est *facta*, quod innumeris

Iusti Obj. Crit.

F

exem-

exemplis docere possem, si opus esset. Vnde pueriliter lapsus est Philippus Rubenius, quando Lib. I. *Elect.* c. I. in loco Varronis L. IV. de *Ling. Lat.* p. 35. vbi est: *Terram, unde exscalperant, fossam vocabant, et introrsum factum, murum,* emendabat, *introrsum iactum.* Ita ni fallor, plana, et aperta est Varronis mens. Enimuero altius inquirere quid prohibet? Fallor? an loquitur Varro de Capitolio *nouo*, illudque longe recentius ait *veteri*? suafit id nobis Varro ipse L. IV. de *LL.* p. 38. *edit. Amstel. Capitolium vetus,* inquit, *quod ibi sacellum Iouis, Iunonis, Mineruae.* Et id antiquius, *quam aedis, quae in Capitolio facta.* Fuit autem vetus illud Capitolium a Numa conditum, et valde humile, atque exiguum, vt pluribus docuerunt Lipsius Lib. III. de *magnit. Rom.* c. 5. p. 429. Tom. III. *Opp.* et Iustus Rycquius de *Capitol. Rom.* cap. 8. p. 29. seq. Nouum vero a Tarquinio fuit extractum, adeoque multos post annos. Haec igitur videtur esse sententia Varronis. Haec aedis vbi nunc est, nempe Capitolium *nouum* in monte Tarpeio, multis post vetus annis erecta est. Quod inde colligitur, quod recens illud stupendae est magnitudinis: at regis temporibus, Numae puta, qui vetus condidit, nulla adeo ingentia templa, sed omnia delubra parua facta. Aliter locum hunc Varronis accepit Rycquius de *Capit. Rom.* c. 12. p. 44. Existimat enim agere Varronem de Tarquiniano Capitolio, per *delubra* autem accipit cellas, siue *σνῆς* Iouis, Iunonis, Mineruae in eodem Capitolio. Sed hercle fallitur. Nam Varronis verba ita mendosa, et manca produxit: *Haec aedis, quae nunc est, multis annis post facta fuit, in qua omnia regis temporibus delubra facta sunt.* Vides omissam vocem *parua*, ex qua totius loci sensus dependet. Deinde si de tribus illis cellis intellexit, cur dixit *omnia*? *Regis* vero cum scribit, et de Tarquinio intelligit, plane nugatur: quis enim vnquam fando audiuit, regis nomine per excellentiam venire Tarquinium? ad haec cur dicat *Regis* temporibus cellas in illa aede factas, quasi vero non ipsa aedes a rege constructa fuerit? Vides longe obscuriorem intricatioremque euadere Rycquii interpretatione Varronis locum, quem nos transposita littera clarum reddidimus. Varronis fragmenta, quae ingenti numero iunctim exhibentur ad calcem editionis Amstelodamensis A. 1623. 8vo. nemo haftenus, quod sciam emendare, et constituere, atque illustrare est aggressus. Nec mirum, opus enim esset summe arduum, et cui non nisi Scaligerorum, aut Salmastiorum nomina essent paria. Plura sparsim restituta sunt a viris doctis: Scalligero ad libros de *Lingua Latina*, et ad Festum: Iusto Lipsio in *antiquis*, et in *variis Lectionibus*, nec non in *Epistolicis Quaestionibus*, atque aliis passim.

passim. Spem quidem fecerat Ludouicus Carrio ad Gellium p. 102. edit. *Iac. Gron.* ea colligendi, atque edendi „ operis, inquit, *rerum humana-*
 „ *rum* distributionem tum dabimus, cum XLI. librorum fragmenta suum
 „ in ordinem quoad eius fieri potuit restituta publicabimus. „ Et nihil
 sane non egregium ab illius viri diligentia, et eruditione expectari pote-
 rat. Verum hoc promissi limites non excessit. Effet autem id opus sum-
 mam vtilitatem habiturum. Ita Ciceronis fragmenta Carolus Sigonius,
 Ennii Hieronymus Columna, Lucilii Douza, aliorum antiquorum Poe-
 tarum Vossius, veterum Historicorum Aufonius Popma, Iurisconsulto-
 rum Schultingius, Maecenatis Meibonius in *vita Maecen.* cap. 23. et seqq.
 Augusti Rutgerfius Lib. II. *Var. Lect.* c. 14., P. Nigidii Figuli idem
 Lib. III. c. 16. Sapphonis Wolfius, Menandri Comici Io. Clericus, Tyr-
 taei nuperrime Chr. Adolphus Klotzius V. Cl. collegerunt, atque illu-
 strarunt. Ita vir mea laude maior IANVS CASPERIVS Messallae fra-
 gmenta omnia summa industria conquisiuit, atque disposuit, vt ex eo di-
 dici, et testatur ipsemet in Dissertatione quadam MS., quae apud me
 est. Vtinam vir eruditissimus fragmenta illa vna cum *Commentario de vi-*
ta, et rebus gestis M. Valerii Messallae Coruini orbi litterario non inuideret!
 quam multa, quam egregia ille nos doceret, quae viros quoscumque do-
 ctissimos latuerunt! Optandum etiam esset, vt reliquas in Xenophonte
 Ephesio Obseruationes, quarum spem fecit in *Dissert. de Xenoph. Ephes.*
 §. 5. vna cum aliis praestantissimi ingenii sui foetibus apud se diutius non
 premeret. Quanta enim, Deus bone! est viri in omni antiquitate peri-
 tia, quantum iudicii acumen, quantus in scribendo lepos, et elegantia,
 natiuusque orationis nitor, et quidam veluti Romanae vetustatis color?
 Quanto nuperrime eloquentiae, atque eruditionis apparatu antiquitatis,
 et Philologiae causam perorauit aduersus stolidos earum osos, et scio-
 los? Sed praestat stilum ab illius laudibus cohibere, quam eas ieiuna ora-
 tione persequi.

CAPVT XIV.

Minucius Felix post virorum doctorum conatus restitutus. Solatia malorum rediuiua quid Minucio? Petrus Rigenfis emendatus. Transfigi vulnere.

ifficillimus habitus semper est sequens Minucii locus de perfectionibus Christianorum *Octau. c. 8. p. 80. edit. Ouzel.* vbi Caecilius ita Christianos incescit: *Proh mira stultitia, et incredibilis audacia! spernunt tormenta praesentia dum incerta metuunt et futura: et dum mori post mortem timent, interim mori non timent. Ita illis pavor, et fallax spes solatio rediuiuo blanditur.* Ita vulgati codices. Codex regius habet: *Ita illis pauorem fallax spes solatia rediuiua blanditur.* Ea verba quin deprauata sint, nemini paulum eruditori dubium esse potest. Operam lusit Heraldus, dum vulgatam tueri annisus est: nunquam enim pavor alicui blandiri potest. Sunt, qui MStam illam lectionem recipiant, vt Rigaltius, et vir doctus in *Obséruat. Miscellaneis Vol. I. Tom. I. p. 27.* Sed lectio illa mire implicata, et obscura est. Ouzelius corrigit: *Ita illis pauorem fallax spes solatio rediuiuo blanditur.* V. Cl. in laudatis *Obsér. Miscellan. p. 26.* Ita illis laborem fallens spes solatia rediuiua blanditur. Alius ibidem: *ita illis pauorum fallax spes.* Quae omnia conatum quidem ostendunt eruditorum in Minucio restituendo, nullam tamen illi opem attulisse arbitror. Ego vero inhaerens codicis regii scripturae minima mutatione lego: *ita illis malorum fallax spes solatia rediuiua blanditur, vel solatio rediuiuo: quod eodem recidit.* Planissimo sensu, atque simplicissimo. Omnia, inquit, mala pati, atque etiam mori non timent, quoniam illis spes beatoris vitae, quamuis ex mente Caecilii fallax, malorum solatia blanditur, i. e. sperare illos iubet. Scilicet praesenti hac vita in testificanda fide absumpta, postquam feliciter erunt indepti, peccatorum malorum solatia reperient. Existimabant enim fidissimi religionis nostrae testes, et ἀγωνισαί, dum mortem pro Christo paterentur, in vitam potius migrare, quam mortem pati. D. Athanasius *Orat. III.*

con-

contra Arianos, Tom. I. p. 606. edit. Paris. Οἱ τε ἄλλοι ἄγιοι μάρτυρες ἔτιως ἐθάρρην, ὡς μάλλον νομίζει, αὐτοῖς εἰς ζωὴν μεταβαλεῖν, ἢ θάνατον ὑπομένειν. i. e. *Alii adhuc martyres tanta fuere fiducia et fortitudine, ut se potius in vitam migrare, quam mortem pati existimarent.* Vides, Lector, quae sint solatia illa malorum rediuiua. Vides etiam, minus recte scribere virum doctum in laudatis Obseruationibus: „ sed oportuiffet ali- „ quid praecedere circa spem melioris vitae, quam Christiani fouebant. „ Forfan vnus, pluresue verfus perditū sunt. „ Nam Minucii verba, vti a nobis emendata sunt, perfectissimum sensum continent. Locus hic Minucii reuocat mihi in mentem alium Petri Rigensis de persecutione Hebraeorum Amano procurante indieta, qui legitur in eius scriptoris παραφράσει libri *Hester*, publicata a Barthio XXXI. *Aduers.* 15. p. 1458. Ibi haec leguntur vers. 100.

*Ignē perire, pati ligni suspendia, tundi
Verbere, transfigi verbere, scripta docent.*

Caecum esse oportet, qui illa *transfigi verbere* corrupta esse non videt. Nullum enim sanum sensum efficiunt. Omnino legendum videtur:

— — *Transfigi* vulnere.

Erroris causa oscitanti librario existit τὸ ὁμοιωτέλευτον vtriusque vocis. *Vulnere* autem, id est, telo, imitatione Virgilii, quem eius aevi scriptores non raro exprimunt. Sic autem ille *Aeneid.* II. 529.

— *Illum ardens infesto vulnere Pyrrhus*

Infestitur.

CAPVT XV.

Desperatus Manilii locus de luxu Romanarum mulierum emendatus, atque explicatus. Casp. Geuartii absurda emendatio, et explicatio explosa. Cypriano lux. Defensâ lectio Paulli in L. 3. π. de suppell. leg. Imperium. Iac. Cuiacius et Iosephus Scaliger notati. De auro scutulo Jf. Pontani, et Tb. Dempsteri error. Vulgata lectio apud Iuuenalem ab eorum vi critica defensâ. Scriptum aurum. Grammaticus vetus Barthii emendatus.

De Romanarum mulierum luxu locus est conclamatus Manilii *Astron.* Lib. V. v. 516, seqq. vbi, postquam oriente cum Aquario Cassiopeia aurifabros, bracteatores, et aurilegulos nasci dixit, ita grauissime, et elegantissime canit:

*Hinc lenocinium formae, cultusque repertus
Corporis, atque auro quaesita est gratia frontis,
Perque caput ducti lapides, per colla, manusque,
Et pedibus niueis fulserunt aurea vincla.*

- * *Quid potius matrona velit tractare creatos,*
- * *Quam factum reuocare suos quod possit ad vsus.*

Mire in postremis duobus versibus se torquent eruditi. Iof. Scalliger, Criticorum ille princeps, in priore editione *creatum* emendabat, hoc modo:

*Quid potius matrona velit tractare creatum
Quam factum etc.*

Et existimabat opponi a Manilio duo illa *creatum*, et *factum*, totumque locum ita explicabat: Quid est, quod creato potius, quam facto uti velit matrona ad ornatum? quasi hoc velit poeta: matronam non tam

tam manibus versare gemmam ita, vt a natura edita est, mauult, quam ab artifice auro inclusam gestare. Verum Scaliger ipse in postrema huius poetae editione interpretationem suam damnans, duos hosce versus spurios esse existimauit, nullamque idoneam sententiam ex illis elici posse adseruit: „ Portentose, inquit in suis Commentariis, hi duo versus deformati sunt. Non videntur esse Manilii. Nemo sanus ex istis bonam sententiam eruerit. „ Franciscus vero Iunius opponi putat *creatos vsus, suis vsibus.* „ *suos vsus,* ait, appellamus iustos, qui ex rerum natura, conditione, et modo adhibentur; *creatos,* qui praeterea acceruntur, abundantque re et modo. „ Quae sane refutatione non indigent, vt apparebit ex iis, quae dicturi sumus. Post hos vnicum fe huic loco Aesculapium magno hiatu professus est Casp. Geuartius Lib. II. *Elect.* c. I. p. 47. seqq. Postquam enim Scaligeri, Iuniusque sententias retulisset, reiecissetque, sic ait: „ Vide, imo ride, mi lector, fluctus in simpulo excitati sunt, non in mari. Vnica tantum litterula abundat. Pro *factum* lege *fatum*, et res clara erit hoc modo:

„ *Quid potius matrona velit tractare creatos,*
 „ *Quam fatum, reuocare suos quod possit ad vsus.*

„ Sensus verborum hic est. Ecquodnam fatum est, quod matrona potius optet creatos ex se liberos, quam illud, quod ad suos vsus possit reuocare? quasi dicat: omnes matronae Romanae optarent filios suos nasci sub hac constellatione, vt ita fato suo ad aurifabrorum opificium exercendum destinarentur, et matribus suis in monilibus, gemmisque expoliendis inseruissent. Hic totius loci sensus est. „ Quis non stomachetur confidentiam hominis, tam putidum, tamque absurdum commentum obtrudere non verentis? Ride tu potiori iure, Lector! quid enim, obsecro, hoc monstri est? An deerunt opifices, qui matronarum cultui et vanitati inseruiant, vt ipsae exoptare debeant, filios suos nasci adeo iratis Diis, vt detrudi debeant in aurifabrorum officinas? Quis sanus sibi persuadere potest, Romanis matronis in optatis fuisse, videre filios suos monilia, gemmasque expolire potius, quam honoribus auctos rempublicam capefere? Esto hanc illarum fuisse sententiam. Dum puer crescit, vires acquirit, artem addiscit, nonne elabitur matris iuuenta, quae maxime gaudet lenocinio formae, et corporis cultu? Nonne interea mater fit anus? Parcant Manilii manes Geuartio oscitanti, qui dum se illi lucem attulisse gloriatur, tenebras offundit, ac magnis conatibus maximas nugae agit. Th. Reinesius coniciebat: *creatum, an factum.* Quod nihili est. Po-
 stre-

stremo vir eruditus in *Obseru. nouis Miscellan.* Tom. I. p. 118. confidenter rescribit:

*Quid potius matrona velit tractare toreutas,
Quam factum - -*

Hoc sensu: quid matrona quaeuis potius velit, vt tractent toreutae, quam tale quoddam, quod ipsa in suos vsus, et ornatus conuertere possit, si factum ab illis fuerit? sed praeterquam quod vocabula mere graeca non tam facile in textum sunt recipienda, illud obstat huic coniecturae, quod vox *creatos* mendii suspecta esse nequit, cum satis manifeste τὸ *factum* opponatur, et *creati* pro liberis Maniliana locutio sit, vt pluribus exemplis docuit Geuartius l. c. Praeterea, num tanta Romae ornamentorum penuria, vt matronae optare debeant, aurifabros solis monilibus, atque ornamentis incumbere? At contrarium manifeste constat ex Plinio, aliisque. Hi sunt in restituendo hoc loco virorum doctorum conatus. Nunc periculum faciamus, vtrum felicioribus nobis esse contigerit, et coniecturam nostram referamus ad eruditorum senatum, si quidem haec nostra tanti sunt. Videtur nempe locus Manilii vna littera leuissime immutata ita in integrum restituendus:

*Quin potius matrona velit tractare creatos,
Quam factum, reuocare suos quod possit ad vsus.*

Exponit Manilius Romanarum foeminarum nimiam ornandi libidinem, profusissimumque gemmarum, lapillorum, auri, argenticque studium. Tum subiicit: Quid ni vero, i. e. quid causae est, cur non potius filios ex se creatos tractare, educare, atque procurare velit matrona, potius, inquam, quam aurum, argentumque, aut quid aliud manu aurifabrorum, bracteatorumque factum, et elaboratum, quod in ornatus sui vsu conuertere possit? Cur rem manu factam creatis a se liberis, et proprio sanguini praeponit? siquidem matrisfamilias prima cura est liberorum, non ornamentorum. Quin vnicum matronae ornamentum sunt liberi. Celebris est Corneliae matris Gracchorum vox apud Valerium Maximum Lib. IV. c. 4. p. 365. *Maxima*, inquit ille, *ornamenta esse matronis liberos, apud Pomponium Rufum Collectorum Libro sic inuenimus: Cornelia Gracchorum mater, cum Campana matrona apud illam hospita ornamenta sua illo saeculo pulcherrima ostenderet, traxit eam sermone, quousque e sebola redirent liberi, et haec, inquit, ornamenta mea sunt. Ita apud Lacedaemonios comere se, aut aurum gestare feminis prohibuit, si fides*
Hera-

Heraclidi *περί πολιτείων* p. m. 421. τῶν ἐν Λακεδαίμονι, inquit, γυναικῶν κόσμος ἀφίηται, ἐδὲ κομῶν ἐξέσιν, ἐδὲ χρυσοφορεῖν. Non alia puto de causa, quam vt diligentius prolium institutioni vacarent. Statim enim subiicit, quanta cura filiis suis educandis incumbere. Merito proinde reprehenduntur a Manilio matres illae, quae prae corporis ornatu ipsos liberos habent despiciant, atque omnino negligunt: similes enim istae sunt iis, de quibus ait Seneca *Epist. CXV.* p. 652. edit. Lips. *Parentibus quippe, nec minus fratribus praeferunt paruo aere emta monilia.* Pari modo proxime antecedentibus versibus funestos luxus Romani effectus ingemiscit:

*Hinc Pompeia manent veteris monumenta triumphi,
Et quod erat Regum decus, id fuit una malorum
Non extincta lues, semperque recens ea flammis.*

In luxum inuehitur etiam eiusdem libri v. 398. Iam quid hoc loco clarius, quid grauius, quid elegantius? Haec de sententia vniuersim. Nunc singula videamus. *Quid pro quin* saepius in codicibus irrepisse docet Clericus *Art. Crit.* Tom. II. p. 114. 115. idque et Terentio, et Plauto restitutum iuit. *Creatos* autem absolute pro liberis vsurpare Manilium, ipse Geuartius docet l. c. p. 49. et 50. *Factum* autem proprie dicitur de auro, argentoue, opere et arte facto, opponiturque *rudi*, vt obseruat Lipsius *in notis ad Senec. de Tranquill.* c. 11. p. 160. Vide et Varronem *in fragmentis* p. m. 33. et 61. Adde Cuiacium *Lib. X. Obseru.* c. 18. *Hinc auri facti* nomine aurum muliebri venit Vlpiano in *L. 27. §. 4. π. de aur. et arg. legat.* et Paullo *L. 32. §. 1. eod.* Ino Manilio ipsi hoc eodem loco vers. 535.

Et facti mercator erit per vtrumque metalli,

Nempe aurifaber. Quemadmodum vero aurum ornamentis destinatum a *faciendo factum* adpellatur, ita *laboratum* a labore, qui infumitur in eo conficiendo. D. Cyprianus *de lapsis* c. 25. *accipere pretiosa ornamenta, et monilia elaborata.* Omnino verum est, quod ex MS. profert Gronouius *Obss. in Script. Eccles.* c. 3. p. 33. *et monilia laborata.* Nam quae magno artificio sunt confecta, dicta sunt *laborata*, a labore, quemadmodum offendit Octavius Ferrarius *Elect.* *Lib. I. c. 2. p. 6.* Vnde et *Iusti Obs. Crit.*

G

labra-

labrata, et *labarum* deducit contra Baronium et Salmasium: quod facit et Lindenbrogius in *Animadu. ad Annm. Marcellinum*: quamuis in alia omnia abeant Bulengerus de *Imperat. Rom. Lib. II. c. 12. p. 118.* Meurfius *Gloss. Graeco-barb. voce λαρῶτον*, Cironius *Observat. Iur. Can. Lib. I. c. 14. p. m. 19.* Vlricus Obrechtus *Diss. V. p. 70. seqq.* et alii innumeri. Porro haec ornamenta ex auro aut gemmis *imperia* sunt vocata. Paullus *L. 3. π. de supell. leg. Supellectili legata haec continentur: mensae, trapezophora, delpicae, subsellia, scamna, lecti etiam inargentati, culcitrae, toralia, imperia etc.* Quam lectionem temere sollicitat par illud virorum, quibus sol doctiores non vidit, Cuiacius atque Scaliger. Ille enim *Lib. X. Obs. c. 13. p. 311. impilia*, hic vero ad Varronem de *Re Rustica Lib. I. imparia* legit. At falli eos didici ex Paulo Colomesio, qui in *Observat. sacris p. 592.* hunc locum adducit ex Arculphi Praefulis Galli libro de *Locis sanctis*, ubi inter ornamenta muliebria recensentur *pendentes, brachialia, dextrocera, murenae, monilia, annuli, capitulares, cingella, irata, baltei, coronae, imperium ex auro vel gemmis, et ornamenta plurima.* Puto autem imperium fuisse vniones in monilia integra contextos, aliis pretiosis lapidibus interfertis, vt caput, et membra tota eis tegerentur. De quibus locus est insignis Cypriani Libro de *Habitu Virginum c. 11. Nec distinctis, inquit, auro lapillis, et margaritis contenta serie, et numerosa compage digestis monilia instituit Deus, quibus ceruicem, quam fecit, abscondas, et operiatur illud, quod Deus in homine formavit, et conspiciatur ad desuper, quod Diabolus adinuenit.* Confer etiam Plinium *Lib. IX. sect. 58.* Et interferebant fortassis praeter gemmas etiam *nomismata*; iis enim pro gemmis utebantur, vt testatur Pomponius *L. 28. π. de usufr. Nomismatum, inquit, aureorum vel argenteorum veterum, quibus pro gemmis vti solent, usufructus legari potest.* Ad quam tamen legem vide Noodt *I. Probab. 5.* Erat autem opus hoc affabre distinctum et variegatum. De *auro variegato* obseruandum est, vehementer hallucinari Pontanum, dum ad Macrobium *p. 288. edit. Gronou.* aurum variegatum *scutulum* adpellatum fuisse contendit, atque inde Iuuenalem corrigat, ubi ait *Sat. VI. v. 202. p. 173. edit. Schreuel.*

— — — — cum lance beata
 Dacicus et scripto radiat Germanicus auro.
 rescribens: — — — et scutulo radiat Germanicus auro.

Quod

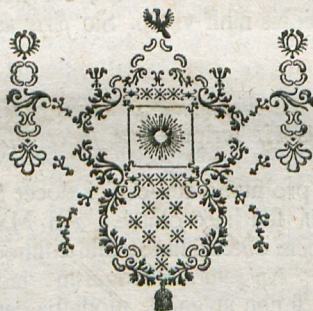
Quod ita Dempstero arrisit, vt in suas ad hunc locum adnotationes transcripserit, nulla Pontani iniecta mentione. Sed et Pontanus, et Dempsterus ea confuderunt, quae distincta oportuit. Nam *scutulum* est, non quod variegatum est, atque orbiculatum, sed tenue, macrum, macilentum. Vide Festum, et Vossium *Etymol.* p. 531. Quod vero vt araneorum telae variegatum, retiforme, atque orbiculatum est, id non *scutulum*, sed *scutulatum* dicitur, eo quod scutiforme sit, i. e. orbiculis constans. Vnde *scutulatae vestes*. Qua de re adeundus idem Vossius *Etymol.* voce *Scutum* p. 531. et voc. *vnda* p. 653. Prae ceteris vero consulendus eruditissimus Harduinus *ad Plin. Hist. Nat. Lib. VIII. sect. 73. p. 475. Tom. I.* Ex quo patet, abuti Pontanum Plinii et Martialis locis, in quibus non *scutulata*, et *scutilato*, sed *scutulata* et *scutulato* legitur. Apud Iuuenalem igitur nihil immutandum. Quum enim iuxta Scholiastem agat de solidis nouae nuptae pro virginitate deposita oblatis: solidos autem inscriptos esse nemo ignoret, cur non eos *scriptum aurum* adpellet Iuuenalis, rationis nihil video. Sic *scriptus lapis* apud Tibullum *Lib. I. Eleg. 3. v. 53.*

Quod si fatales iam nunc expleuimus annos,
Fac lapis bis scriptus stet super ossa notis.

Aurum autem pro numo aureo dici docet Salmasius *ad Hist. August. p. 209. edit. Paris.* sed haec obiter. Ad Manilium redeo. Haec habebam, quae ad lucem obscurissimo, difficillimoque loco affundendam in medium proferrem. An rem acu tetigerim, iudicabunt eruditi. Saltem emendatio nostra, si non ingenio, modestia certe se commendat. Ego interim ablegatis asteriscis, feralibus illis alti vulneris indicibus, totum locum ita legam:

Hinc lenocinium formae, cultusque repertus
Corporis, atque auro quaesita est gratia frontis,
Perque caput ducti lapides, per colla, manusque,
Et pedibus niueis fulserunt aurea vincla.
Quin potius matrona velit tractare creatos,
Quam factum, reuocare suos quod possit ad vsus?

Ceterum de ornamentis feminarum actum fufe a viris doctis, quos recensere opus non est. De comtu vero omnium diligentiam superavit omnigenae eruditionis promus condus Dan. Wilh. Trillerus *Obs. Crit.* Lib. IV. c. 15. p. 396 — 409. Vnum addam iis, quae de *Cosmetis* notarunt Grotius *Flor. Sparf.* p. 199. Trillerus l. c. et Bynkershoekius Lib. V. *Observ.* c. 19. p. 67. corrigendum nempe hac in voce grammaticum veterem, cuius excerpta quaedam edita a Barthio *Aduers.* Lib. XXXVII. c. 12. p. 1691. sic ibi legitur: *cosmo, orno, unde cosmébae, ornatrices.* Emendo *Cosmetae*. Occurrit praeterea mentio *Cosmetae* in Inscriptio-
quadam apud Muratorium in *Thefauro Inscriptio-um*.

CAPVT XVI.

Horatius loco insigni explicatus, Interpretibus sepositis. De Horatianis Interpretibus iudicium.

Horatio emendando, atque restituendo operam suam contulerunt viri quique doctissimi, quos inter eminuit opera Dionysii Lambini, atque Laeuii, Torrentii; quorum alter selecta, copiosaque doctrina abundat, vnde eius Commentarii *opus quantiuis pretii merito vocantur* a Cl. Vulpio Praef. ad *Catull.* p. 20. alter vero insuper accurato criterio, limatissimoque iudicio omnes, qui in Horatium scripserunt, prout mea fert sententia, longissimo interuallo post se reliquit; quamuis hanc laudem Lambino tribuat Menagius *Amoenit. Iur. Ciu.* c. 31. p. 181. qua in re ei non assentior; sicut nec viro celeberrimo, et harum litterarum, si quis vnquam, peritissimo, accedere possum, existimanti Bentleii ingeniosam, et doctam audaciam pluris esse faciendam, atque tardam aliorum, et stupidam religionem. Verum haec alterius sunt loci. Ad Horatium ipsum vt veniam, proponam locum insignem ex *Sat. Lib. I.* cuius neque lectionem, neque sententiam viri docti adhuc videntur adsecuti. Legitur autem *Sat. VII. v. 9.* seqq. ex qua pluresculi versus sunt adponendi:

*Ad Regem redeo. Postquam nihil inter vtrumque
Comenit. (Hoc etenim sunt omnes iure molesti
Quo fortes, quibus aduersum bellum incidit. Inter
Hectora Priamidem, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in vtroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes,
Aut si disparibus bellum incidat, vt Diomed*

*Cum Lycio Glaucō, discedet pigrior ultro
Muneribus missis.) Bruto Praetore tenente
Ditem Asian, Rupill et PersI par pugnāt, uti non
Compositus melius cum Bitbo Bacchius; in ius
Aeres procurrunt, magnum spectaculum uterque.*

Ita editur, et interpungitur constanter in omnibus editionibus. Locum hunc interiecta parenthesis novem versuum obscurum, atque implicatum reddit. Vetus Scoliaſtes Cruquii p. 383. ita explicat: *Jensus est, omnes molesti, id est calumniatores et maledici sunt hoc iure, i.e. hanc potestatem sibi vendicant, quo, quam habent viri fortes, inter se contententes de gloria, qui tamdiu dimicant inter se, donec alter victor discedat.* Scholiaſten sequuntur Lambinus p. 73. Torrentius p. 490. et in nouissima editione sua Io. Matth. Gesnerus V. Cl. p. 379. Nam Baxteri explicatio obscurior est ipso textu. Verum enimvero si *molesti* de loquacibus et maledicis accipiantur, praetereaue locus ita intelligatur, atque legatur, planum faciam, neque sensum, neque *ὁμοιοπαίαν* verbis Horatii constare. Quaeram enim a viris doctissimis, quomodo cohaerebunt quae sequuntur:

- - - *Duo si discordia vexet inertes,
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glaucō, discedat pigrior ultro
Muneribus missis?*

An idem erit, si duo inertes inuicem dissentiant, atque si duo inter se dispares sint, ut Diomedes, et Glaucus? Falsum id. Nam si uterque iners est, quis dicetur pigrior? Imo quo molesti eodem iure vtantur, quo fortes, quemadmodum inter fortissimos et pares, Achillem, et Hectorem capitale odium fuit, ita etiam inter duos inertissimos, et pares perpetua erit discordia. Haec si ad animum reducere, locumque penitus inspicere velint eruditi, fatebuntur, nihil hic vidisse interpretes. Vna littera est, quae has Venusino Poetae tenebras offudit, quas omnes dicto citius dispellet emendatio nostra. Proponam prius locum, quomodo legendum censeo, deinde quae sit genuina eius sententia, declarabo. Sic itaque legendum, atque interpungendum est:

*Ad Regem redeo: postquam nihil inter vtrumque
Comuenit (hoc etenim sunt omnes iure molesti*

Quo

Quo fortes, quibus aduersum bellum incidit (inter
 Hec̄torā Priamidem, animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors
 Non aliam ob causam, nisi quod virtus in vtroque
 Summa fuit) duo si discordia vexet inertes.
 AT si disparibus bellum incidat, vt Diomedem
 Cum Lycio Glauco; discedet pigrior, vltro
 Muneribus missis.) Bruto Praetore tenente
 Ditem Asiam, Rupill, et PersI per pugnāt, vti non
 Compositus melius cum Bit̄ho Bacchius. —

Quorum versuum haec est sententia, et verborum ordo: Postquam exorta inter Rupillum, et Persium discordia, Bruto Praetore Asiam moderante, inter vtrumque nihil conuenit, nec ullo pacto ea rixa componi potest, ita belle pugnāt inter se par Rupill, et PersI, vt Bacchius cum Bit̄ho melius non sit compositus. Quae intericiuntur, pro ἀτιολογία sunt, qua docet Horatius, quam ob causam inter vtrumque non conueniat. Si enim, inquit, duos inertes vexet discordia, vtrique (nam hoc valet omnes) eodem iure molesti sunt, quo fortes, quibus aduersum bellum incidit. Nam quemadmodum inter duos fortes ac strenuos, quales fuerunt Achilles et Hec̄tor, capitales inimicitiae sunt, nec alter quiescit nisi altero oppresso, idque ob summam in vtroque virtutem, ita duo inertes eadem pertinacia molesti, atque implacabiles sunt: quoniam in his est summa inertia, vt in illis summa virtus. Contra vero si disparibus bellum incidat, vt inter Diomedem, ac Glaucum, facili negotio tunc rixa componitur: pigrior enim, id est, inferior cedet superiori, muneribus etiam vltro missis. Hanc esse germanam huiusce loci sententiam, nemo, opinor, cui cor sapiat, in dubium vocabit. Ergo male per molestos accipiunt maledicos, calumniatores, loquaces, cet. cum referendum sit ad inertes. Ergo perperam interpungitur, cum noua periodus incipitur ab illis: duos si discordia vexet inertes. Ergo necessario pro aut si disparibus bellum incidat, vna littera demta emendandum: At si disparibus etc. leui quidem errore, sed qui Horatii mentem ita inuoluerat, atque obscurauerat, vt ad hanc vsque diem a nemine interpretum, quantum quidem mihi innotuit, potuerit deprehendi. Sed et alia sunt in eo scriptore a nobis animaduersa, quae in tanta commentariorum farragine perperam tractantur, quaeque in aliud tempus reiiicimus.

CAPVT XVII.

*Viri celeberr. Ludouici Ant. Muratorii vera laus. Idem bis reprehensus.
AVLA pro coelo. Heinsius defensus.*

Ludouicus Antonius Muratorius aeternum fuit Italiae nostrae ornamentum, neque quisquam facile hac aetate repertus est, qui cum eo de laude eruditionis siue sacrae siue profanae posset contendere. Fidem huiusrei faciunt certissimam tot et tam praeclara ingenii monumenta, quae Muratorii nomen immortalitati consecrarunt. Cum vero homines quique maximi homines tamen sint, haud mirum videri debet, si viro doctissimo quaedam interdum exciderint, quae ad examen reuocata cum veritate constare haud videantur. Cuiusmodi sunt duo, quae hoc capite proponam. Quae dum noto, non id mihi consilii est, vt aut quidquam de viri incomparabilis laudibus demam, aut nescio quam gloriolam aucuper, quo in genere nimium quantum passim peccatur. Longe ab illa absumus; Sed potius ut lectores admoneam, quanta cautela in scribendo nobis sit procedendum, dum et illi haud raro labuntur, a quorum doctrina tantopere distamus.

In *Thesauro inscriptionum* p. MDCCLXVII. n. 18. profert hanc inscriptionem Romanam:

VOLVMNIAE. ISIAEAE.
OSSA. SVB. HAC. LAPIDVM. FELICIA. MOLE. OVIESCVNT.
SACRA. ANIMAM. INNVP. TAE. VIR. GINIS. AVLA. TENET.

Ibi haec notat V. Cl. „ Si *aulae sacrae* nomine coelum significatur, infueta vox est. Si templum aliquod, longius etiam ab vsu deprehendas animam ibi habitationem fixisse. Num Christianae virginis

nis est tumulus? at nomen Ethnicam indicat, fortasse etiam facer-
dotem Ifidis. Haec ille. Verum enimvero, vt dicam quod sentio,
hallucinatur vir maximus. Omnino *aula* hic coelum significat, et frustra
aliae interpretationes quaeruntur. Lactantius ecce in carmine *de Christo*,
quod plurimis in locis suae lectioni restituit Barthius Lib. XXXII. *Adu.*
c. 2. p. 1467.

*Purpuream donec post vltima fata relicto
Corpore, sublimes animam reuocabit ad auras
Gratia: magna sibi tunc, omnem exuta laborem,
Angelicos tunc lacta choros, aciesque beatas
Sanctorum inspiciens, aeternae pacis amoena
Perpetuo felix mecum regnabit IN AVLA.*

Beatus Coelestinus in fragmento Epistolae decretalis relato a Bo-
nizone Sutrino in libro de *Sacramentis* edito ab ipso Muratorio *Antiq. Ital.*
dissert. XXIII. Tom. III. p. 602. *Vtque Catechumenis ad regenerationis*
sacramenta perductis caelestis misericordiae AVLA referetur. Solent enim
Poetae coelum tanquam aulam repraesentare, cum folio, et paupimento.
Sidonius in Panegyrico Auiti *de Deorum concilio*:

*Ipsa pauimentum sunt sidera, iam pater aureo
Tranquillus sese folio locat.*

In notis ad Paullini carmen *aduersus gentes* (nam eius esse con-
tendit Muratorius: negant alii: qua de re confer Andr. Grandorgaeum
in catalogo operum Murator. praefixo libro de *moderat. ingen.* p. 22.
et nouissimam editionem Paullini, quae Veronae prodiit) ad vers. 112.
existimat *Sabazii* nomen folius Iouis proprium esse, atque Heinsum re-
prehendit, quod Bacchum etiam *Sabazium* dixerit. Qua in re grauius
lapsus est. *Sabazii*, et *Iouis Sabazii* nomen genericum est: et tantum
abest, vt Baccho non competat, vt Bacchi sit proprium, et vltatissi-
mum nomen. Adi, si vacat, Gerh. Io. Vossium *de orig. et progress. Idol.*
Lib. II. c. 14. Tom. V. opp. p. 139. 140. Commentatores ad *Valerium Ma-*
ximum Lib. I. c. 3. n. 2. p. 41. 42. *Edit. Torren.* Dan. Wilh. Trillerum
Obseru. Crit. Lib. II. c. 2. p. 77. Macrobius I. *Saturn.* 18. ibique Meur-
sium, et Scriuerium p. 201. Qui id magnis auctoritatum ponderibus do-
cebunt: vt immerito plane vapulet eruditissimus Heinsius. Plura in Mu-
ratorium iam mihi obseruata non addo: ne in reprehendendis magnorum
virorum lapsibus aut placere nobis videamur, aut longiores simus, quam
vel aetatem nostram, vel exiguam in litteris peritiam deceat.

CAPVT XVIII.

Restituta L. 10. §. 4. π. De usu, et habit. Longe longeque. Mendum ex L. 3. C. de quadr. praescript. sublatum. Io. Sarisberiensis obiter emendatus. Africanus in L. 88. π. ad leg. Falcid. illustratus. Dialectici. Dialectici Platonici. Tortiloquium. Habnius notatus. PAVLLVS IOS. RIEGGERVS et CAR. MARTINI VV. CC. laudati. Stephanardi summa Iuris ciuillis. GEORG. GIYLINI V. Cl. meritissimum encomium.

 S. I. L. Leuia quaedam in libris Iuris Ciuillis animaduersa hoc capite proponam. Verba sunt Vlpiani in L. 10. §. 4. π. *de usu et habit. Si usus fundi sit relictus, minus utique esse, quam fructum, longeque, nemo dubitat.* Mirum est, locum hunc ab ipsis recentissimis Iurisconsultorum, qui in Pandectarum textu minutias omnes ad nauseam usque confectantur, quantum mihi innotuit, non fuisse emendatum. Mendosum clamat hiatus ante vocem, *Longeque*: clamat librorum inconstantia. Editio Haloandri: *Minus utique esse, quam fructum, longeque distare nemo dubitat.* Sed τὸ *distare* manifesta est lacinia ad sensum fulciendum adfuta. Pessime vero Erasmus *Adag.* p. 268. hanc legem ita citat: *minus utique esse, quam usifructum, longe lateque distare nemo dubitat.* Formula enim *longe lateque* nunquam vsurpatur pro valde, multum, etc. Neque hoc latinum est, sed tum quum spatium aliquod simul significatur. Res demonstrata est a Benteio loco infra citando. Restituo sine haesitatione, et interpungo: *si usus fundi sit relictus, minus utique esse, quam fructum longe longeque, nemo dubitat.* Id est, longissime minus est in vsu fundi, quam in fructu. Prius *longe* a posteriori absorptum fuit, quod in verborum geminationibus frequentissimum est. Vid. Muretum Lib. XV. *Variar. Lect. c. 8. p. 401.* Vel etiam posterius *longe* secundum geminationis notissimam regulam repetendum: nam et integra verba in textu Pandectarum Florentinorum repeti docuerunt Fornerius Lib. II. *Rer. Quotid. c. 1. et 2. Leoninus L. I. Emend. c. 15. Bynkershoekius Observ. Lib.*

Lib. VI. c. 6. p. 110. et Lib. VII. c. 8. p. 208. seq. ac plures alii. Qua tamen in re cautius vellem eruditi Icti procederent, neque eam regulam adeo extenderent, vt quidem a nonnullis recentiorum fieri video. *Longe longeque elegantissima locutio est, et optimis scriptoribus vsitata; de qua fufe et diligenter egit Bentleius ad Horatium I. Sat. VI. Tom. II. p. 258. eamque Horatio restituit. Quod idem in Gellio XIII. 28. praestitit Gronouius p. 626. Quin imo Iurifconsultis ipsis propria. Scaeuola in L. 39. §. I. π. de minor. Vendentibus curatoribus minoris fundum, emtor exstitit Lucius Titius, et sex fere annis possedit, et longe longeque rem meliorem fecit.*

§. II. Mendum videtur esse in L. 3. C. de quadr. praescript. vbi Iustinianus ostendens, quam iustum sit, vt fiscus praescriptione quadrienniali fruatur, ait: *Hoc videtur Imperiale esse priuilegium. Qui enim suis consilijs, suisque laboribus pro toto orbe terrarum die nosseque laborant, quare non habeant dignam sua praerogatiua fortunam? Quid vero? An Principis fortuna in quadrienniali praescriptione consistit? Puto transposita esse verba, et legendum: quare non habeant dignam sua fortuna praerogatiuam? Hoc facile potuisset emendari ex hac ipsa lege: per fortunam enim intelligit conditionem, vt supra: multa priuilegia augusta fortuna meruit. Praerogatiuam vocat ipsum priuilegium. Supra: eodem modo, et si a serenissima Augusta aliquid alienetur, quare non eadem vtatur praerogatiua? Frequentes huiusmodi traiectiones in codicibus esse, quis nescit? Vide Cuiacium XXV. Obs. 35. Videtur idem euenisse Sarisberienfi Prologo in Policraticum. Sic enim, inquit, dum ineptias suas lector, vel auditor agnoscat, illud ethnicum reducet ad animum, quia mutato nomine de se fabula narratur. — Sic dum alios docet Seneca, suum monet Lucilium; ad Oceanum et Pammachium scribit Hieronymus, et aliorum plerumque castigat excessus. Puto traiectam esse particulam dum, et legendum esse: sic alios docet Seneca, dum suum monet Lucilium. Potest etiam, quod modo succurrit, leuiori medicina legi: Quare non habeat dignam sua praerogatiuam fortuna?*

§. III. Non satis exploratum est, quos intelligat Africanus in L. 88. π. ad L. Falcid. vbi ait: *Dixi τῶν ἀπόρων hanc quaestionem esse, qui tractatus apud DIALECTICOS τῆς Ψευδοπέρας dicitur. Cuiacius Lib. XXVI. Obseruat. c. 40. Stoicos esse intelligendos putat, quod si huiuscemodi captionum fuerint amantissimi. Aegidius vero Me-*

nagius Iurisconsultus politissimus Megaricos potius Philosophos accipiendos esse censet, eo quod et ii captiosas argumentationes sectarentur, quod probat ex Plutarcho, et Laertio, *Amoenit. Iur. civ. c. I.* Verum enimvero cum multae Philosophorum sectae huiusmodi *ζητημάτων* studiosae extiterint, neutra harum interpretationum admitti potest. Nam sic accipi etiam possent *Dialectici Platonici*, id est, Philosophi Platonici Dialecticarum collectionum confectatores, de quibus mentio occurrit apud Gellium Lib. XVIII. c. 13. p. 879. his verbis: *Libet autem dicere, quam facete Diogenes sophisma id genus, quod supra dixi, A QVODAM DIALECTICO EX PLATONIS DIATRIBA per contumeliam propositum, remuneratus sit.* Hoc fortassis animaduertens Menagius, haec in fine capituli adiecit: „ Sed fortasse verius est, quod nunc mihi venit in mentem, et Stoicos, et Megaricos, et quoscumque alios, qui Dialecticis huiusmodi Sophismatis utebantur, *Dialecticorum* nomine Africanum intellexisse „ Huic sententiae accedit I. G. Hoffmannus, vir solide doctus, in Praefatione ad Menagii *Amoenitates*. Ast Emundus Merillius *Observu.* Lib. I. c. 17. p. 19. contendit, intelligendos esse illos de Stoicis, qui eam partem Dialecticae praecipue sequebantur. Ego Menagii sententiam verissimam iudico, ad quam confirmandam adferam Ceбетis locum Africano illustrando apprime idoneum, in *Tabula* p. 188. Schroederianae editioni Epicteti subiecta. En verba: *Τίνας ἐν καλῆνται ἔτοι; οἱ μὲν ποιηταὶ, ἔφη, οἱ δὲ ῥήτορες, οἱ δὲ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΙ, οἱ δὲ μεσικολοί, οἱ δὲ ἀριθμητικοί, οἱ δὲ γεωμέτραι, οἱ δὲ ἀστρολόγοι, οἱ δὲ ἰδονικοί, οἱ δὲ περιπατητικοί, οἱ δὲ κριτικοί, καὶ ὅσοι ἄλλοι τούτοις ἐστὶ παραπλήσιοι.* Id est: *Quibus ergo nominibus appellantur isti? Alii Poetae, inquit, alii Oratores, alii DIALECTICI, alii Musici, alii Arithmetici, alii Geometres, alii Astronomi, alii Voluptuarii, alii Peripatetici, alii Critici, ceterique eorum non dissimiles.* Loquitur autem de his, qui falsi nominis eruditionem confectantur, quam a vera eruditione, id est vera Philosophia distinguit; illi nempe, quos Aulus Gellius Lib. XVII. c. 5. p. 758. *Rhetoricos Sophistas*, atque *acutulos et minutos doctores* appellat. Quorum nimirum proprii sunt verborum laquei, atque cauilli, quae *Tortiloquia* dicta fuisse, disco ex *Glossario* Philoxeni. Locus est p. 47. *edit. Labb. Διάλεκτος συζηραμμένη, tortiloquium.*

§. IV. De usu et auctoritate Iuris Romani aevo barbaro fuisse actum a viris doctis, nempe respectu Galliae a Cironio *Obs. Iur. Can. L. V. c. 8.* De Germania a clarissimo, atque humanissimo Antecessore meo

meo PAVLLO IOSEPHO RIEGGERO in Programmate *de Recept. Iuris Canon. in Germ.* De Italia vero a V. Cl. CAROLO MARTINI, Antecessore itidem meo doctissimo in *Ord. Hist. Iur. Ciu. p. 247.* quos ego viros praeclare de me meritos honoris causa nomino. Minus recte ergo Hahnus in *differentiis Iur. Ciu. et Canon. §. 5. p. m. 427.* de iure Romano pronunciauit: „ hoc „ ius postquam in disuetudinem abiisset, tempore Lotharii Saxonis Imperatoris priori splendori restitutum est, „ Sed de hac tota re nemo plenius, doctius, diligentius commentatus est prae celeberrimo Rittero, cum in notis ad Heineccii Historiam Iuris ciu. tum vero in praefatione ad Tomum secundum Codicis Theodosiani. Quin etiam nunciatur ex Italia, prodiiisse Neapoli A. 1751. singulare hac de re opus duobus voluminibus comprehensum, quod videre nondum contigit. Ego illud tantummodo obseruabo, non solum in iudiciis Italiae ius Romanum aliquomodo viguisse, sed non defuisse etiam, qui leges Romanas compilarent, et contraherent in *summas, manualia.* cet. quemadmodum Graecis sua *ἐγχειρίδια, βραχυλογιοί, προχειρὰ τῶν νόμων,* et similia: praecipue post restauratam ab Imerio scholam. De *Stephanardo de Vicomercato* Mediolanensi haec reperi apud Taegium antiquum scriptorem in Chron. MS. ad ann. 1296. cuius quaedam verba laudat Muratorius Tom. IX. *Rer. Ital. p. 59.* *Hic fuit in seculo honorabilis Clericus, et magnus praebendatus et doctus, qui composuit Chronicam, et summam Iuris ciuilib, et multa.* Nam Mediolani praeter ius Longobardicum etiam Romanum obtinebat, vt constat ex Lib. II. Feud. Tit. I. et ex Libro consuetudinum ciuitatis Mediolanensis MS. ex quo nonnulla publicauit vir genere et doctrina spectatissimus GEORGIVS GIVLINVS in opere: *Memorie spettanti alla Città di Milano* Tom. VII. p. 321. Cuius quidem Viri vt insignia in comunem patriam merita summo opere suspicio, ita neminem fore puto antiquitatum Italicarum studiosum, qui non aeternas ipsi habiturus sit gratias ob egregium illud opus orbi litterario communicatum. Quid enim siue vtilius, siue laudabilius esse potest, quam antiquitates patrias eruere, atque illustrare? Quamobrem quod reliquum est operis, ab indefessa eius industria praestolamur.

CAPUT XIX.

Auctor carminis obscœni explicatus, et ab emendatione ScriuerI, et GeuartI. vindicatus. Conueniens Latio supercilium. Romanus pudor. Italica feueritas. Romane dicere. Hispane dicere. Ennius expositus. Valerius Maximus difficili loco explicatus. Auditor noue pro competitore.

Apud poetam Ithyphallicum Epigrammate initiali ita legitur:

*Carminis incomiti lusur lecture procaces
Conueniens Latio pone supercilium.*

Mire hic locus torfit Criticos, cum non perspicerent, quomodo Latio supercilium tribuatur, et tamen *latine loqui* vsurpent veteres pro *obscœne loqui*. Vid. Erasmus *Adag.* p. 33. et Turnebum *Lib. XXIV. c. 5.* Quapropter Scioppius ad hunc locum „ Ceterum, inquit, quominus ea Latio conuenire hic dicatur, nullus adhuc dispicio, et aliorum esto arbitrari. „ Ea de causa Petrus Scriuerius ex coniectura corripbat:

Conueniens Tatio pone supercilium.

Quia nimirum Tattius Sabinorum rex feuerissimis fuisse moribus legitur. Quam emendationem certissimam clamat Geuartius *Elect.* *Lib. II. c. 6. p. 65,* eamque pluribus adstruere fatagit. Sed falluntur profecto omnes vehementer, quicumque ita iudicant: quod suboluit iam eruditissimo Barthio *Lib. XLIV. Adu. c. 6. p. 1997.* „ Minime, inquit, „ accedo eruditissimo viro Petro Scriuerio amico nostro, qui latiori supercilio *Tatii* regis hoc loco substituit, quamquam non pugnaturus „ de altero. Est enim lasciuissimus Poeta, non oblitus tamen est grauitatis Romanae: quam magnopere laborant omnes Graecae feueri- „ tati,

„ tati, aliquando et lasciuiae opponere. Sic vetus poeta scripsit in Florido:

„ *Ciue Romano per orbem nemo vniit rectius,*
 „ *Quippe malim vnum Catonem, quam trecentos Socratas.* „

Hactenus Barthius. Et recte quidem ille de *Romana grauitate*, de qua videndus etiam Petrus Petitus *Miscell. Obseru.* Lib. IV. c. 3. p. 247. Sed est aliquid reconditoris doctrinae, quod respicit Poeta. Intelligit nimirum Romanorum in loquendo verecundiam, quam non vno veterum testimonio licet animaduertere. Diferte Fabius *Inst. Orat.* Lib. VIII. c. 3. edit. *Burm.* pag. 693. *Sed ne inornata sunt quidem, nisi cum sunt infra rei, de qua loquendum est, dignitatem: excepto, si obscœna nudis nominibus emuntentur. Quod viderint, qui non putant esse vitanda, quia nec sit vox vlla natura turpis: et si qua est rei difformitas, alia quoque adpellatione quacunque ad intellectum eundem nihilominus perueniat. Ego Romani pudoris more contentus, vt iam respondi talibus, verecundiam silentio vindicabo.* Simillimus locus occurrit apud Epicetum ἐγχεῖρ. cap. 55. p. 71. Edit. *Schroed.* cuius verba latine sic sonant: *Periculosum est ad orationis obscœnitatem progredi: cum igitur tale quidpiam inciderit; aut si feret opportunitas, obiurgabis eum, qui sermonem illum iniurit: aut TACITURNITATE saltem et rubore, vultuque ostendes, eam orationem tibi displicuisse.* Quare ludicri aliquid dicturi caput pallio operiebant. Vid. Gellium Lib. XIX. c. 9. aemulati in hoc Socratis verecundiam, quam adfectauit etiam discipulus eius Plato, vt constat ex Cicero ad *Famil.* Lib. IX. ep. 22. in fine. Porro Valerius Maximus Lib. II. c. 4. p. 151. edit. *Torren.* *Attellani autem ab Ofciis acciti sunt; quod genus delectationis Italica feueritate temperatum est. Hinc Romane dicere apud Gellium Lib. XIII. c. 20. p. 610. Haec me audiente Castritius, et quaedam alia ad eam rem conduentia Romane et feure dixit. Alia significatione Romane loqui dixit Ennius apud Charisium Gramm. Lib. II. fragm. p. 120.*

Hispane, non Romane memoretis loqui me.

Romanae enim, et purae locutioni opponit idiotismum Hispanicum, de quo summa cum diligentia differit Morhofius de *Patav. Liuiam.* c. 9. p. m. 58. seqq. Est autem *Hispanus sermo* rudis, atque inconditus. *Martialis Praefat.* Lib. XII. *Epigramm.* ad Priscum: *Tu velim ista, quae tantum apud te non periclitantur, diligenter aestimare, et excutere non graueris, et quod tibi difficillimum est, de sensis nostris iudices*

dice: nitore seposito, ne Romam, si ita decreueris, non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum. Id est, non tantum ex Hispania, sed Hispane scriptum, nempe barbare, et inculte. Occurrit etiam Hispanum os apud Gellium Lib. XIX. c. 9. p. 846. Venerat, inquit, tum nobiscum ad eandem coenam Antonius Iulianus rhetor, docendis iuuenibus magister, hispano ore, florentisque homo facundiae. Ceterum fama haec feueritatis haesit Romanis ex antitquissimis temporibus. Nam posterior aetas longe solutior. Manilius *Astron.* Lib. V. post med.

*Sed regione means Cepheus bumentis Aquar I
Non dabit in usum mores, facit ora seuera:
Frontes, ac vultus componit pondere mentis.
Pascuntur curis, veterumque exempla reuoluent
Semper, et antiqui laudabunt verba Catonis,
Tutorisque supercilium, patriuque rigorem.*

Atque haec quidem de loco Priapeiorum. Addam huic capiti explendo difficilem Valerii locum, in quo frustra doctorum virorum ingenia defudarunt. Verba sunt L. VII. c. 3. ext. 2. p. 651. *Sordida Magorum dominatione oppressa Darius rex, adiutoribus eiusdem dignitatis assumtis, pactum cum praeclari operis consortibus fecit, ut equis insidentes, solis ortu cursum in quendam locum dirigerent, isque regno potiretur, cuius equus in eo primus hinnisset.* Primum pessimo exemplo Torrenius Geuartii coniecturam: *sex adiutoribus*, in textum recepit: quae lectio, etsi Geuartius de ea operose gloriatur, absurda est. Cum enim ultra sex non fuerint, quomodo dici potest Darius *sex eorum assumfisse*, quasi in eius potestate fuerit, octo aut decem assumere? Et alioquin facile expediri potest vulgata lectio κατὰ πρόληψιν. Sed ingens difficultas est in verbis, *adiutoribus eiusdem dignitatis*. Nam aemuli, et aduersarii Darii fuerunt, non adiutores. Vnde Lipsius corrigebat: *rei adiutoribus eiusdem*, omisso τῶν *dignitatis*, ut intelligeretur eorum cum Dario conspiratio in Magos. Infeliciter profecto. Infeliciter adhuc Colerus legebat, *recuperatoribus eiusdem dignitatis*. Geuartius Lib. I. *Elect.* I. vulgatam seruat, sed per *adiutores* intelligit, qui ipsi opem tulerant in magis interficiendis, qui eiusdem erant dignitatis inter se, ut probat ex Iustino. Sed ordo verborum hanc interpretationem non patitur. Quid mihi fideat, libere enuntiabo. *Adiutores eiusdem dignitatis* apud Valerium interpretor *competitores, aemulos, ζηλωτάς* eiusdem dignitatis. Subdit enim: *Ceterum* maximae mercedis competitoribus

bus fortunæ beneficium expectantibus &c. Testem quidem Valerio æqualem dare non possum: sed obseruo, posterioris æui scriptoribus ea significatione τὸ adiutor usurpari. Monachus S. Galli in *Hist. rerum a Carolo M. gestarum* Lib. I. c. 4. Et dixit Rex: *sta post corinam, quæ pendet ad dorsum meum, et ausculta* QUANTOS ADIVTORES HONORIS ISTIVS babeas. Erant enim multi magnates Clerici idem *Episcopium vacans ambientes, et Regina ipsa pro vno ex iis erat sollicita.* Et hac quidem in re nihil adfirmo. Illud tamen certum est, infinita prorsus proba, atque latina vocabula apud sequeioris æui scriptores exstare, quæ deperditis temporum iniuria tot librorum millibus frustra apud melioris notæ auctores quaeras. Et obseruauit id non femel Casp. Barthius in admirando *Aduersariorum* opere. Cur mihi igitur non liceat id et de Valerio suspicari, præsertim quum totius loci sententia eam interpretationem requirere videatur?

CAPVT XX.

Charisius emendatus aliter, ac a Scaligero, Douza, et Scipione Gentili factum fuerat. E plenior littera.

Est Lucilii fragmentum de littera R. ex *Satyrarum* Lib. I. quo de litteris egit, quod Donatus in *Adelph. Act. II. sc. 4.* ita profert:

Irritata canes, quod homo quam plurima dicit.

Refertur idem fragmentum a Charisio Lib. I. *Grammatices* hoc modo: *Canes: Lucilius primo: irritata canes, quam homo, hoc quod Plinius dicit pro canis.* Cum vero utrobique deprauatum existat, ut primum est animaduertere, iam pridem Ios. Scaliger ita ex Charisio restituisse visus est:

Irritata canes, quod, homo quam, planius dicit.

Hoc nempe sensu: cum R. sit littera canina, irritatam canem planius eam pronuntiare posse, quam hominem. Hanc Scaligeri restitutionem ambabus manibus arripuit Douza filius ad *Lucilii fragm.* p. m. 265. Ita recte, inquit ille, versum hunc constituit Ios. Scaliger. In verbis vero Charisii ineptissime nomen Plinii irrepsit: continuandus enim est versus Lucilii hoc pacto:

” *Canes, Lucilius primo:*
 ” *Irritata canes, quam homo, quod planius dicit.*
 ” *Pro canis.* ”

Eadem ratione Lucilii locum restituit Scipio Gentilis Lib. I. *Pavergon* c. 13. p. 1286. Tom. IV. *Thef. Iur.* Euerh. Otton. Vossius *Ety-mol.* p. 290. utramque lectionem profert, sed de neutra quidquam affirmat. Quae sit mea hac de re opinio, breuiter exponam. Non puto Lucilii versum ex Charisio integrum erui posse: quam enim eius partem iudicant, ego ipsa Charisii verba esse existimo: ab eo vero hemistychium

um tantum adferri. Scilicet ita Charisii locum legendum esse coniiicio: *Canes. Lucilius primo: irritata canes quam homo. Hocque plenius dicit pro canis.* Litteram E pleniorē esse littera I, docent antiqui Grammatici, et Critici. Diferte Quintilianus Lib. IX. *Inst. Orat. c. 4. p. 838. edit. Burn.* Praecipuus tamen erit biatus eorum, quae cauo, aut patulo maxime ore efferuntur. E PLENIOR LITTERA EST, I ANGVSTIOR, ideoque obscurius in his vitium. Lucilius Satyr. Lib. IX. p. 325.

- - - - pilum

Quo pinsō, tenues I. plura haec fecerī, peila

Quae iacimus, ADDES E, PEILA, VT PLENIV⁹ FIAT.

Cicero Lib. III. de Orat. c. 12. Cuius tu illa lata nonnunquam imitaris - VT E. PLENISSIMVM DICAS. Atque hoc est, quod intelligit Gellius, dum Lib. XIII. N. A. c. 20. p. 606. ita differit: *Virgilius in primo Georgicon Vrbis per I. litteram scripsit. Verba e versibus eius haec sunt:*

- - - Urbisne inuisere Caesar

Terrarumque velis curam . . .

Verte enim, et muta, vt vrbes dicas, insubidius nescio quid facies, et pinguis. Contra in tertio Aeneidos vrbes dixit per E litteram.

Centum vrbes habitant magnas.

Hic item muta, vt vrbes dicas, nimis exilis vox erit, et exsanguis. Huc etiam facit, quod ait Velius Longus apud Vossium I. de Art. Gramm. c. 2. *antiquum sermonem plerisque soni fuisse.* Vnde patet, cur canes in singulari dixerit Lucilius, non canis. Neque vero cuiquam mirum videri debet Lucilli versum non integrum adferri a Charisio, cum constet apud eruditos, veteres Grammaticos solere haud infrequenter scriptorum testimonia mutilata atque truncata proferre. Obseruauit id vir doctissimus Iac. Perizonius, cuius haec sunt verba ex *Animaduersionibus Historicis* c. 9. p. 371. „ Verum enimvero documento haec sint, vt sunt clarissima, „ quam inanis et vana saepe sit opera eorum, qui in istis Poetarum fragmentis apud Grammaticos hic illic occurrentium, verum semper, et „ integrum eruere conantur sensum; imo quam periculosum sit, et aleae „ plenum, eum coniecturis, et emendationibus velle assequi, quum „ grammatici illi frequentissime ex classicis auctoribus verba adferant, „ non integri, sed abrupti sensus, satis habentes, si eam vocem, vel „ dictionem exhibeant lectori, ad quam probandam iis vtuntur sine respectu sententiae totius loci. „ Apposite plane in rem nostram.

CAPVT XXI.

Vulgata lectio fragmenti Ciceroniani asserta. Iacobus Menardus notatus. Quid sit volubilis oratio, accuratius inquisitum. Graecorum volubilitas. περὸς λόγος, volucris oratio. Iuuenius explicatus, et defensio adversus Barbium. Suppressum vocis. Sedulius correctus. Fictum. Emendata lex 47. π. de Ritu Nupt. Foedum pro feditate. Passeratius reprehensus. Cicero rursus defensio. Orationes aliis ab aliis conscriptae. Cicero bis emendatus.

Exstat apud Priscianum fragmentum ex Ciceronis oratione *pro L. Varena*, quod Victorius Lib. XIV. *Var. Lect.* c. 23. p. 217. sic emendavit, et restituit libris MSS. auctoribus: *L. ille Septimius diceret. Etenim est ad L. Crassi eloquentiam grauis, et vehemens, et volubilis. Erucius hic noster Antoniaſter est.* Atque ita ediderunt Patricius, Sigonius, et Graevius. At Iac. Menardus, cuius eruditos commentarios in sex priores Ciceronis orationes edidit Graevius, in *Orat. pro Sex. Roscio* p. 18. postquam Victorio omnia, quae cit. loc. de Erucio differit, tacito eius nomine sublegisset, ita Ciceronis fragmentum emendat: *L. ille Septimius diceret. Etenim est ad L. Crassi eloquentiam grauis, et vehemens. At volubilis Erucius hic noster, et Antoniaſter est.* Rationemque emendationis suae eam dat: „ vt Septimio graue, copiosum, plenum „ dignitatis et maiestatis dicendi genus tribuat, quale fuit in L. Crasso: „ turpem imitationem acuti, et volubilis, quale in M. Antonio fuit, ad „ scribat huic Erucio. „ Fallitur Menardus, dum putat, *volubilem* orationem vitio verti oratoribus. Nam τὸ *volubile* nihil aliud est, quam sermo promptus, ac torrens, qualis erat Crassi. Cicero *de clar. Orat.* c. 28. *Appii volubilis, et paulo feruidior erat oratio.* Quin et ad laudem adhibet eod. Lib. c. 27. *Canorus orator, et volubilis.* Quemadmodum et Horatius *Carm.* Lib. IV. *Od.* 2. v. 5. seqq.

Monte decurrens, velut amnis, imbres
 Quem super notas aluere ripas
 Feruet, immensusque ruit profundo

Pindarus ore

Laurea donandus Apollinari,
 Seu per audaces noua Dithyrambos
 Verba deuoluit, numerisque fertur
 Lege solutis.

Petronius de grandi illo carmine ab Eumolpo recitato: *cum haec Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset*, i. e. magna quadam, et torrenti celeritate. Perperam viri docti verba illa: *verborum volubilitate ex textu expungunt, leguntque ex V. C. ingenti bile*. Hinc cum volubilitatem istam vltra modum affectarent Graeci oratores, proprie de iis dici coeptum. Litterae Augusti apud Suetonium in eius Vita c. 86. p. 431. Tom. I. *An potius Asiaticorum oratorum inanis sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda*. Ita hunc locum recte constituit Burmannus. Plinius Lib. V. *Epist. 20. p. 388. Respondit mihi Fontei magnus, vnus ex Bithynis, plurimis verbis, paucissimis rebus. Est plerisque Graecorum, vt illi, pro copia volubilitas: tam longas, tamque frigiditas periodos vno spiritu, quasi torrente, contorquet*. Graphice Graecorum volubilitatem depingit. Hieronymus in Epistola ad Paullinum de Institutione Monachi Sanctus Hilarius Gallicano cotburno attollitur, et cum Graeciae floribus adornetur, longis interdum periodis inuoluitur. Hoc volubile Graecorum dicendi genus VOLVCRE appellat Cicero ob celeritatem rapiditatemque in dicendo Asiaticae nationis propriam. Locus est in Libro de claris Oratoribus cap. 95. *Aliud autem genus est non tam sententiis frequentatum, quam verbis VOLVCRE ac incitatum; quale est nunc Asia tota*. Simillime Gregorius Theologus Epigrammate CXXIV. inter Muratorii *Anecd. Graec. pag. 120. Gregorii Nazianzeni eloquium vocat πτερόεντα λόγον:*

Τυτθόν ἐτι ζωσκεις ἐπὶ χθονί. πάντα δὲ Χριστῷ
 Δωκας ἐκόν. σὸν τοῖς καὶ ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ ΛΟΓΟΝ.

Id est, Muratorio interprete:

Paullisper vixisti in terra. Omnia autem Christo
 Obtulisti, et cum his VOLVCRE ELOQVIVM.

Hinc deinde factum videtur, vt *volubilitas* in malam partem fu-
meretur. Seneca Ep. LII. p. 471. edit. Lipsii. *Ex iis autem, qui sunt,*
eligamus non eos, qui verba magna celeritate praecipitant, et communes locos
voluunt, et in priuato circulantur. Epist. XL. *Audisse te scribis, Serapio-*
nem Philosophum solere magno cursu verba conuoluere, quae non effudit vna,
sed premit, et urget. Et Ep. CXIV. de Maecenate: *videbis itaque elo-*
quentiam ebrui hominis inuolutam, et errantem, et licentiae plenam. Gellius
Lib. IX. c. 15. *Incipit statim mira celeritate in eandem banc controuersiam*
principia nescio quae dicere, et inuolucra sensuum, verborumque volumina,
vocumque turbas fundere. Petronius, prout a Lipsio restitutus est Lib. I.
Ant. Lect. c. 8. *Cum Eumolpus et ipse vino solutus dicta voluere, et in cal-*
uos, stigmatosque iaculari. Quod vero Gellius laudans venustam perio-
dum C. Gracchi ait Lib. XI. c. 3. *Cursus igitur hic, et sonus rotundae, vo-*
lubilisque sententiae eximie nos et uice delectabat, ad genus orationis non
pertinet: nihil enim aliud est, quam quod Lib. I. c. 4. vocauit: *Crispum*
agmen orationis, rotundumque, ac modulo ipso numerorum venustum. Quem-
admodum vero, vt haecenus ostendimus, *verba voluere* de concitato fer-
mone vsurpatur, ita contraria plane significatione *verba volutare* pro ti-
mide et submisso loqui inuenio apud Iuuenium veterem Poetam Christia-
num v. 100., cuius locum hic expendere visum est; sic enim ait de Ma-
ria nunciatori genio respondente:

Ille trabens animum per gaudia mixta pudore
Suppressio vocis pauitania dicta volutat.

Corruptissimos hos versus esse iudicat Barthius Lib. LVI. *Aduers.*
c. 13. p. 2659. atque ita emendandos censet:

Ille trabens animo per gaudia mixta pudorem,
Suppressae vocis pauitania dicta volutat.

Equidem si a tanto Viro licet dissentire, vulgatam lectionem mi-
nime sollicitandam esse existimo: quis enim ita loquatur: *dicta vocis?* quid
vero prohibet rectum esse: *animum trahere per gaudia?* sane non absimi-
liter loquitur Guilielmus Brito Lib. I. *Philippidos:*

Nam rubor in vultu duplicatus prodit aperte
Quam grauis illustrem trahat indignatio mentem.

Nec maiori nititur fundamento, quod versu secundo pro *suppressio*
vocis corrigat *suppressae vocis.* Satis enim, vt puto, constat inter erudi-
tos,

tos, solenne esse eius aevi scriptoribus adiectiua substantiue vsurpare. Sic *turpe*, *pingue* pro turpitudine, pinguedine. Vide Salmasium *ad Solinum* p. 231. D. Sic *incertum* pro incertitudine. Vlpianus in L. I. §. II. *π. de collat. Si non constet, sed dicantur quaedam non esse in commune redacta, tunc propter incertum cautio erit interponenda.* Vegetius Lib. III. c. II. *ad publici conflictus* incertum. Minucius Felix *Octau.* p. 90. edit. Ouzel. *per incertum fortis.* Saluianus *Epist.* IX. p. 297. *per opinionis incertum.* Vbi vide Rittershusium. Sic *fictum* pro fictione. Sedulius Lib. I. *Carminis Paschalis*:

*Sic sua gentiles studuerunt ficta poetae
Grandisonis pompare modis.*

Ita legendum. Vulgo editur:

Cum sua gentiles studeant figmenta Poetae.

Vbi sane absque libro nihil vitii deprehendas. Verum illud germanum, et ex saeculi illius ingenio. Emendauimus ex vetere auctore Anonymo vitae B. Adalberonis, qui editus est inter Pezii *Scriptores Rer. Austr.* Tom. II. p. 6., qui ita, prout scripsimus, eum Sedulii locum adducit. Atque hac occasione medicinam faciemus vexatissimo loco Pauli IC. in l. 47. *π. de rit. nupt.* vbi ait: *nec enim bonos ei seruatur, quae se in tantum foedus deduxit.* Non repetam hic, quae ad medicinam postremis verbis faciendam excogitarunt viri summi, Bynkershoekius, Duckerus, Heineccius, alii, quorum infelices coniecturas recenset, et refellit Trootzius V. Cl. in *Praefat.* ad Iac. Gothofredi *Opera minora* p. 27. Illud addo, neque Taurelli, neque Costae, neque Trootzii ipsius, qui illos sequitur, sententiam, receptam lectionem tuentium, vilo modo ferri posse. Quod enim *foedus* explicat consuetudinem libidinosam, (pace dicam viri summi) nugae merae. Lego vna littera mutata: *nec enim bonos ei seruatur, quae se in tantum FOEDVM deduxit.* id est, in tantam foeditatem. Declinante latinitate, vti passim adiectiua pro substantiuis vsurpari coepta, sic etiam *foedum* pro *foeditate*. Augustinus *de Ciuitate Dei* Lib. I. c. 19. de Lucretia: *Deinde FOEDI in se commissi aegra, atque impatiens se peremit.* *Suppressio* igitur vocis est, cum suppressione vocis. *Suppressa* voce dixissent aureae aetatis Scriptores. Vid. Cic. *pro Sylla* c. 10. p. 229. Pacuuium in *fragm.* a Vossio collectis Tom. IV. *Opp.* p. 118. *Nonium in deductum.* Quare nihil apud Iuuenium mutandum videtur. Quod autem

autem Iuuenio *suppresso* vocis loqui, Horatio est *singultim loqui*, loco illi plane gemino Lib. I. *Sat.* 6. v. 57. ad Maecenatem:

*Vt veni coram, singultim pauca locutus,
Infans namque pudor prohibebat plura profari.*

Sed de eodem illo Erucio grauior adhuc est error I. Passeratii, qui in ead. Orat. *pro Roscio Amer.* c. 29. p. 168. vbi de Erucio ait Cicero: *Quae mihi iste visus est ex alia oratione declamare, quam in alium rem commentaretur*, Pro *ex alia oratione* legendum existimabat *ex aliena oratione*, quasi tam inexpertus orator esset Erucius, vt aliena oratione ad accusandum vteretur: cum illum Cicero c. 17. p. 145. *in artificio accusatorio callidum* adpellet: et multas ab eo scriptas esse orationes illud ipsum fragmentum ex Orat. *pro L. Vareno*, et locus Augustini ad *fragmenta* ex Orat. Cic. a Graeuio allatus manifesto sint indicio. Ceterum non ignoro, moris fuisse, vt Oratores et Sophistae aliis orationes scriptitent. De Lysia et Isocrate Cicero in *Bruto* c. 12. p. 579. edit. Ernesti. *Nam Lysiam primo profiteri solitum artem esse dicendi: deinde, quod Theodorus in arte esset subtilior, in orationibus autem icunior, orationes eum scribere aliis coepisse, artem remouisse. Similiter Isocratem primo artem dicendi esse negavisse, scribere autem aliis solitum orationes, quibus in iudiciis uterentur. Sed cum ex eo (qui quasi committeret contra legem, quo quis iudicio circumveniretur) saepe ipse in iudicium vocaretur, orationes destitisse scribere, totumque se ad artes componendas transulisse. Suetonius de Ill. Gramm. c. 3. p. 359. Tom. II. L. Aelius cognomine duplici fuit: nam et Praeconius, quod pater eius praekonium fecerat, vocabatur, et Stilo, quod orationes nobilissimo cuique scribere solebat. Sic etiam Gellius refert Lib. XVI. c. 7. pag. 657. Varronem Commentarium *εἰσαγωγικόν* scripsisse ad usum Cn. Pompeii, ex quo diceret, quid facere, dicereque deberet, quum Senatum consuleret. Et Corn. Nepos in *Lyfandro* c. 3. narrat: Cleonem Halicarnassem Lyfandro orationem illam scripsisse, quae summam conditionis continebat. Id et in veteri Ecclesia usitatum: solebant enim Presbyteri doctiores homilias conferbere, quae ab Episcopis deinde recitabantur in Ecclesia. Vide Baluzium *notis ad Salbianam* p. m. 327. et Caveum *Hist. Litt.* Tom. I. p. 433. Quae ut verissima sunt, minime tamen ad Erucium adplicari possunt, quippe qui, ut diximus, et oratorem egit, et orationes conscripsit. Subiiciam adhuc bina Ciceronis loca, quae medicina nostra egerre videntur. Decantatissimus est locus de suppliciis parricidarum in Orat.*

pro

pro Rosc. Amer. c. 26. p. 162. Etenim quid tam est commune, quam spiritus uiuis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus eieclis? Ita uiuunt, dum possunt, ut ducere animam de caelo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat, et quae sequuntur. Decantatissimus, inquam, non nobis tantum, sed et veteribus, quem tamen, ut uidetur, uetus macula infidet, nondum, quantum ego quidem sciam, deterfa. Verba enim illa: ut eorum ossa terra non tangat: Cicerone dignum sensum non continent. Vidit hoc solus Hotomanus, qui corrigebat: terram non tangant, aliquanto meliore sententia. Sed uera lectio est: ut eorum ossa terra non tegat. Verbum tegere solenne esse et sepulchrale, in satis puto eruditus notum esse, sexcentis enim locis apud auctores, et in inscriptionibus occurrit: quae si adferre uellem, dies me deficeret. Vnum alterumque adscribam ex infinitis. Epigramma uetus apud Brissonium de Formulis p. 79.

*Te tellus, sanctosque precor pro coniuge manes;
Vos ite placidi, tu leuis ossa tegas.*

Propertius cum saepe, tum Lib. II. Eleg. 26. v. 43.

*Certe iisdem nudi pariter iactabimur oris:
Me licet unda ferat: te modo terra tegat:*

Valer. Maxim. Lib. VI. c. 1. p. 532. de Hippone: *Cujus corpus Erithraeo littori appulsus proxima undis humus sepulturae mandatum ad hoc tempus tumulo contegit.* Sed et ita legisse uidetur Quintilianus. Is enim Declam. CCXCIX. pag. 557. hunc Ciceronis locum imitatus sic ait: *Sepulti ergo essent et aeterna quiete conditi iacissent parricidae. Manes iuxta patris latus, ut quod Diis, hominibusque uideatur indignum, tumulo tectus uideretur, cui leges terram negant.* Ex his patet falli Justum Zinzelingium Crit. Juu. c. 41. p. 122. dum apud Ouid. III. ex Pont. 9. ubi legitur;

*Atque ita DI mites mimant mibi Caesaris iram,
Ossaque pacata nostra tegantur humo,*

corrigit ex V. C. *desituantur humo*. Nam alterum folenne est hac in re, atque receptum. Ex eiusdem Orationis parte deperdita hoc fragmentum seruavit scholiafles in eandem, qui *Volcatus Seditus* audit, p. 45. In *vico Pallacrine* Scribendum *Phalacrine*. vid. Sueton. *Vesp.* c. 2. p. 217. Tom. II. ibique interpretes. Hinc verò patet recte apud Suetonium *Phalacrine* graeca inflexione excusum esse, et falli Graevium, Guietum, et Burmannum legentes *Phalacrinae* in dandi casu.

CAPVT XXII.

Calpurnius emendatus. Julii Obsequentis vulgata lectio defensa adversus Freinshemium, Schefferum, Heinsium, Oudendorpium. Togae pro Togatis. Phaedri locus ex Philemone expressus. A Trillero discessum. Eiusdem grauis lapsus. Lucani admiratores reprebensi. Virgilius ex Niceta illustratus. μολοβολειν. Amores ridentes effingebantur.

criptor Eclogarum haud inelegans Calpurnius assiduus est Virgilii imitator: interdum etiam Tibulli, ut pluribus exemplis doceri posset. In eius *Ecloga* VI. v. 89. ita legitur in omnibus editionibus:

*Quid furitis? quae vos insania tendere iussit?
Si vicibus certare placet? sed non ego vobis
Arbiter; hoc alius possit discernere iudex.*

Locum hunc, ni fallor, leve occupat mendum, quod inobservatum viris doctis minus aptam interpretationem exculpfit. Titius enim illud:

Si vicibus certare placet:

Per aposiopesein accipit, hoc modo: „ si placet invicem cantu „ certare, ego ero inter vos arbiter: statim sequitur correctio sui: „ sed non ego vobis arbiter. „ Ast ego puto excidisse litteram, qua reuocata sensum habebimus clarissimum, & elegantissimum: si nempe legas:

*Quid furitis? quae vos insania tendere iussit?
Sic vicibus certare placet? sed non ego vobis
Arbiter, hoc alius possit discernere iudex.*

Si pro sic solennis librariorum error: conf. Salmasium ad Solinum p. 231. Barthium Adu. p. 1780. Observ. Miscell. Vol. I. Tom. II. p. 292. Hoc autem dicit Mnafylus iudex: itane, cum ad candendum, vicibusque certandum huc adueneritis, ad iurgia, et rixas delabimini? Hoc pacto non ego vobis arbiter: alium vobis quaerite. Aludit ad id, quod paucos ante versus dixerat:

*Nunc mihi seposita reddantur carmina lite;
Nam vicibus teneros malim cantetis amores.*

Addam huic capiti explendo etiam alia, nullo seruato ordine, eo, quo se offerunt, modo. Julius Obsequens in libro de *Prodig.* c. 77. p. 71. edit. *Oudend. Supplicatio habita, quod Romae multis locis species togarum visae adpropinquantium oculos eludebant.* Viri celeberrimi Freinshemius, Schefferus, Heinsius, atque Oudendorpius communi consensu vocem *togarum* pro corrupta habent, et legunt *togatorum*. At ego vulgatam omnino rectam puto. Scilicet non animaduernerunt *togus* dici pro *togatis*. Paullinus ecce scriptor eruditus, et elegans in *Natalibus*:

*Aproniamum Turciae gentis decus,
Aetate puerum, sensibus carnis senem,
Veteri TOGARUM nobilem prosapia.*

Non longe abludit Martialis Lib. VII. Epigramm. 71.
*Perpetui nunquam moritura volumina Sili
Qui legis, et Latia carmina digna toga.*

Elegantissima, et mira quadam suavitate aspersa est Phaedri Fabula VIII. Libri III. quae egregia hac sententia clauditur:

*Quotidie, inquit, speculo vos vii volo:
Tu formam ne corrumpas nequitiae malis:
Tu faciem ut istam moribus vincas bonis.*

Dicit haec pater ad filium formosum, et filiam turpem. Postremus versus, qui ad filiam spectat, expressus esse videtur ex Philemone, cujus haec leguntur in *Μενάνδρος καὶ Φιλισίωνος συγκρίσει* a Rutgerfio edita IV. Var. Lect. 12. vers. 176.

Σαπρῶν γυναικῶν ὁ τρόπος εὐμορφῶν ποιῆ.
Πολὺ διαφέρει σεμνότης εὐμορφίας.

id est Rutgerſio interprete.

Turpi ore mulier moribus formosa fit.
Gravitate morum forma longe vincitur.

Minime autem accedo viro eruditissimo Dan. Wilh. Trillero, qui Lib. III. *Observat. Crit.* cap. 2. p. 279. longa oratione pro *vincas* in allato Phaedri loco conatur reponere *pingas*. *Illud enim durum, et minus appositum* esse pronunciat. Quod mihi non videtur, nihilque puto vulgata lectione simplicius aut expeditius. Idem vir doctus gravius errat, quando earundem Observationum Lib. IV. c. 8. p. 339. *Luca-num Poetarum summum* appellat. Quod nescio quibus furis agitatus adfirmaverit. Sed apparet eum in ea fuisse haeresi, qua olim laborasse Brebovium refert Huetius in *Commentario de rebus ad se pertinentibus* Lib. I. p. 10. „ At ferre profecto non poteram (inquit ille) aequo animo, „ cum fordere illi agnoscerem despectum Virgilium, eique, ac ceteris „ quoque omnibus antiquis poetis Lucanum anteferri. Cuiusmodi de- „ lirio laborantem vidimus deinde Petrum Cornelium comicorum Gal- „ licorum principem. Sic quoque Franciscum Malherbam accepimus, „ nullo lyricorum gentis nostrae secundum, ad Statii clangorem, et cre- „ pitacula infansisse. Adeo verum est (subiungit doctissimus Praeful) „ quod saepe alias expertus sum, rariores esse sanos bonorum poema- „ tum aestimatores, quam bonos eorundem artifices „ Haecenus Hue- „ tius. Nimis etiam Lucano tribuere videtur Ianus Rutgerſus politissimi ingenii criticus, dum Lib. I. *Var. Lect.* c. 2. p. 53. eum *optimum Poetam* appellat; quibus verbis si alii omnibus ipsum praeferre voluit, sine dubio hallucinatur: quamvis non me fugiant, quae Palmerius pro Lucano scripsit. Claudam hanc satiram loco Virgilii Eclog. III.

Malo me Galathea petit, lasciva puella,
Et fugit ad salices, et se cupit ante videri.

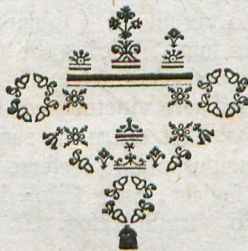
Recte viri docti hunc locum explicarunt ex illis scholiastae Aristophanei: *Μηλοβολεῖν ἔλεγον τὸ εἰς ἀφροδίσια δελεάζειν. ἔπει καὶ τὸ μῆλον ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερὸν.* Confirmat id Eriphus vetus poeta apud Athenaeum, qui refert, ipsam Venerem *mala punica* in insula Cypro plantasse, uti adnotavit Meursius in *Cypr.* Libr. II. c. 4. pag. 89. Sed insignis est hanc in rem

Nicetae locus, quem praeterire nequeo. Nam describens superbissimum vetustatis monumentum marmoreum, quod Constantinopoli in foro Constantini extabat, narrat inter cetera, sculptos etiam ibi amores fuisse, malis se inuicem petentes, lasciuque iocantes. Verba Nicetae sunt in fragmento eius ἀνεκδότω edito a Fabricio *Bibl. Graec.* Tom. VI. pag. 407. οἱ δ' ἔρωτες σύνδυο καὶ σύντρεις ἀλλήλοις ἀποκλιζόμενοι, γυμνοὶ περιβλημάτων ἔβαλλοντο μῆλοισ καὶ ἔβαλλον, γλυκεῖ περιβρασσάμενοι γέλωτι. *Jam amores bini ternique nudi ab indumentis, qui certabant inuicem, malisque petebant ac petebantur, et dulci conuatiabantur risu.* Et quod ait Nicetas de risu, notandum. Solebant enim amores ridentes fingi. Ita amoris statua describitur a Pallada L. IV. *Antholog.* c. 12. p. 699 edit. *Lubin.*

Γυμνὸς ἔρωσ διὰ τῆτο ΓΕΛΑ, καὶ μειλμὸς ἔσιν.

Nudus amor, et ob hoc ridet, et gratiosus est.

Plura huc non congero, memini enim me *specimen* dare.

CAPUT XXIII.

Quatuor doctorum Virorum in historia Juris litteraria errores notati. JANUS
CASPERIUS V. Cl. laudatus.

§. I.

Scriptor vitae Josephi Aueranii Tomo III. *Interpretationum Juris* subnexæ in editione Batava sic ait: „ Verum uti non quaelibet terra quaslibet, ut ait ille, herbas alit; ita et Italia artium fere omnium parens et altris, iuris prudentiam quanquam denuo protulerat, tamen Galliae quasi nutriendam, ornandamque concessit: atque pauci quidem deinde, si eorum memoria repetatur, in Italia sunt inventi, qui sibi nominis quoddam decus in Jurisprudentia peperissent. „ Si contentus fuisset Biographus adfirmare maiora esse Gallorum, quam Itolorum in iurisprudentia merita, profecto non solum me non habuisset dissentientem, sed, ut meus est mos, ingenue accedentem. At quod addit, paucos ab Alciati temporibus in Italia repertos, qui sibi nominis quoddam decus in iurisprudentia pepererint, ferri nullo modo potest. Quoniam vero, quae a me de hoc argumento dici possent, invidiam aliquam ex loquentis persona contraherent, remitto Biographum ad Albericum Gentilem Dial. I. de *Juris Interpretibus* p. 544. 545. et imprimis Franc. Ottonem Menkenium in longa Epistola ad Aurelium de *Januario* virum clarissimum, & iurisconsultissimum, editioni Lipsiensi *Reipublicae Jurisconsultorum* praefixa; atque ipsum insuper exoro, ut ad nobilissimas Italiae partes, Neapolim, atque Hetruriam oculos conuertat, ac postea secum ipse reputet, utrum satis aequum de Itolorum in Jurisprudentia conatibus iudicium tulerit.

§. II. Alexandro de Alexandro Icto Neapolitano, et de eius diebus *genialibus* Boeklerus Vir doctus *Bibliographiae criticae* c. 27. §. 3. p. 447. „ Opus alias satis eruditum, & a varietate rerum, quas continet, com-

men-

„ mendandum. Interim tamen non ubique accuratum est, aut ita expolitur,
 „ ut ei per omnia fides haberi possit. „ Fallitur Boeklerus. Obtinuit haec
 suspicio antequam Tiraquellus commentarium suum ederet, omniaque
 certis auctoritatibus firmaret. Suspicionis causa mos scriptorum eius tem-
 poris, sine testimoniis, imo fictis, commentitiisque auctoritatibus pro
 lubricine scribendi, ut de Natali Comite, atque Ludovico Coelio Rhodi-
 gino eruditus notum est. At post Tiraquelli scholia nemo Alexandrum
 falsi suspectum habuit. Guido Panzirollus Lib. II. *de clar. Leg. Interpr.*
 cap. 122. p. 219. de eo scribit in hunc modum: „ *Genialium dierum*
 „ libros sex admodum eruditos, et antiquitatibus refertos post se reli-
 „ quit. Quandoque suspectus fuit, quod fide careant, quae adducit.
 „ Verum Andreas Tiraquellus luculento commentario opus illustravit,
 „ ac veris auctoribus comprobavit. „ Quod etiam, antequam in Pan-
 zirollum incidissem, monuerat me in familiaribus, quae mecum agitare
 non dedignatur, colloquii vir praestantissimus JANUS CASPERINUS, cuius
 ego viri uti singularem doctrinam suspicio atque veneror, ita humanitati
 et propensae in me voluntati plurimum debere gratus profiteor, et dum
 spiritus hos reget artus, profitebor.

§. III. Auctor Historiae de *Emundo Merillio et ejus scriptis*, prae-
 missae editioni Vindobonensi Anni MDCCLXI. *Observationum* Merillii,
 super *Francisco Ramos del Manzano* iuriconsulto Hispano hallucinatus esse
 videtur. Agens enim de praecocibus iuriconsultis ait: „ simile prae-
 „ cocis ingenii specimen Hispani exhibent in *D. Francisco Ramos*, qui an-
 „ nos natus duodeviginti Salamanticae cathedram iuris iure petitam
 „ cum laude affectus est. „ Atqui Franc. Ramos decimo octavo aeta-
 „ tis anno iuris quidem scientia inclaruit, sed petitam cathedram, contra
 ac dictus auctor existimavit, non obtinuit, sed eius loco honorificentissimas
 a Castellae senatu litteras. Testem hac in re produco locupletem Ictum
 doctissimum GREGORIUM MAJANSIUM, in eadem Salmanticensi Aca-
 demia Antecessorem clarissimum, qui in epistola ad Emanuelem Mar-
 tinum, quae est XIII. Lib. I. Epistolarum eiusdem p. 33. inter Marti-
 ni vero Epistolas Tom. II. p. 187. postquam plures praecoces Ictos no-
 minasset, subdit. „ Centum anni complentur, ex quo Franciscus Ra-
 „ mos del Manzano in ipsa hac urbe prodiit octodecennis candidatus in
 „ profcenium petendae primariae cathedrae; quam si non obtinuit, me-
 „ ruit tamen accipere a regio Castellae senatu honorificentissimas litte-
 „ ras ipsa impetratione cathedrae multo gloriosiores. „ De hoc Fran-
 cisco Ramos illud animadversione dignum est, Cl. Heineccium in *Comm.*

ad

ad *Legem Papiam*, ubi omnes, quicunque ante eum de ea lege scripserunt, commemorat, atque excutit, ne verbum quidem fecisse de amplis illius scriptoris ad eam legem commentariis, qui Madriti A. 1678. in folio prodierunt. Vir doctus Chr. Henr. Trootzius in Praef. ad Iac. Gothofredi *Opera minora* p. 25. nullus dubitat praeclarum hocce opus Heineccii notitiam fugisse eo, quod rarius sit, et exciderit fere memoria hominum. Verum hac ratione excusari nequit Heineccius: reperio enim hunc ipsum Francisci Ramos tractatum ab eo citatum, atque commentatum in Praef. ad I. Perizonii *Dissertationes* circa finem.

§. IV. Io. Guilielmus Hoffmannus in Praefat. ad *Menagii Amoenitates Iuris civilis* a se editas Francof. et Lipsae 1738. agens de Menagii plagis, ait p. fi numerus, XI. „ Sed quod de carminibus, idem ipsi „ de Iuris amoenitatibus obiectum esse, vel obiici potuisse, praeter Schurz- „ fleischium, nescio an quisquam dixerit. „ Sed latuit Hoffmannum, id Men- „ nagio obiectum fuisse a Morhofio, ad cuius Polyhistora Tom. I. p. 929. sic notat Mollerus: „ Aegidium Menagium in *Commentario in Diogenem* „ *Laertium* Ioannis Ionsii Lib. IV. de *Script. Hist. Philos. In amoenitatibus* „ *Iuris Civilis* autem Lutetiae A. 1664. in 8vo editis, Scipionis Gentilis „ Libros II. Parergorum ad Pandectas strenue compilasse, Morhofius in „ Praelectionibus Polyhistoricis MSS. obseruat. „ An vero hoc ita se habeat, non vacat inquirere.

CAPVT XXIV.

Cornelius Fronto post Iustum Rycquium emendatus. Piaculum. Ablutio trina, septenaria.

Quid sit *delubrum*, et vnde dicatur, mirifice veteres dissentiunt. Quorum sententias vide, si vacat, apud Colerum in *Parerg. ad Pand. c. 2. Tom. I. Thef. Iuris.* A deluendo dictum existimat inter alios Cornelius Fronto grammaticus percelebris his verbis: *Delubrum, in quo homines pericula sua dihuunt.* Primum *deluunt* non *dihuunt* lego cum Vossio *Etymol. p. 207.* cuius rei rationem ab ipso petas licet. Sed hoc leue. Vir doctissimus Iustus Rycquius in *commentario de Capitolio Rom. c. 37. p. 135.* non abs re suspicatur, mendum esse in voce: *pericula*, quare eius loco *peccata* reponendum esse coniicit. Optime hercle quoad sensum, pessime vero quoad scripturam. Quae enim, quaeso harum vocum adfinitas? scribo: *delubrum, in quo homines piacula sua deluunt.* *Piaculum* idem, ac peccatum. Vid. Vossium *Etymol. p. 456.* Ita accepit Minucius Felix in *Octau. p. 71. seqq. de Christianis: Qui de vltima faece collectis imperitoribus - plebem profanae coniurationis institunt, quae nocturnis congregationibus, et ieiuniis solemnibus, et inhumanis cibis, non sacro quodam, sed piaculo foederantur.* Passim vero in codd. *periculum* pro *piaculo* irrepsit. Vid. Heinf. *Ad Ouid. Met. XV. p. 55. Burmann. ad II. Met. 565. et ad Phaedr. IV. c. 25.* Scelera veteribus aqua tum fluuiatili, tum vero marina expiari credita, notum est: estque id fuse, et erudite pertractatum a Io. Antonio Vulpio V. Cl. *ad Catull. Carm. LXXXVI. p. 496. Lud. Ant. Muratorio notis ad Tertullianum de oratione c. 13. Tom. III. Anecd. p. 26. 27. et laudato iam Rycquio de Capitol. c. 37. p. 137. in qua expiatione etiam multis aliis remedijs utebantur. Dyctis Cretensis Lib. VI. c. 4. Mnestheus liberatum Orestem, a parricidii crimine, purgatumque more patrio*

trio cunctis remediis, quae ad obliuionem huiusmodi facinoris adhiberi solita erant. Vbi Daceria legebat: *ad ablutionem*, sed nihil mutandum esse docuit clarif. Wopkensius *in obseru. nou. miscel.* Tom. II. p. 99. Praecipua tamen solemnitas erat ablutio. Hinc est, quod portenta atque prodigia in mare vel flumen proiicerentur. Confer eundem Vulpium *ad Tibullum* p. 196. et Iac. Menardum *ad Cic. pro Roscio Amer.* p. 23. Haecque est ratio, cur androgyni in mare proiecti legantur apud Obsequentem c. 81. 92. et 94. ad quem tamen p. 76. immerito hac in re haeret praestantissimus Schefferus. Id vero mirum non videtur, si consideretur mare pro sacro habitum fuisse. Fontes item, et fluiui sacri. Virgilius IV. *Georg.* 319.

Tristis ad extremi sacrum caput exstitit annis.

Horatius ode prima:

ad aquae lenae caput sacrae.

Vbi Scholiastes Cruquus: *Omnis enim fons in origine sacer est.* Quod et pluribus ex graecis, latinisque auctoribus docuit Barthius in *Aduers.* variis in locis, nempe Lib. XXXIII. c. 16. p. 1533. Lib. XXXV. c. 2. p. 1589. Lib. LIX. c. 4. p. 2776. quem non describo. Imo fluiui pro Diis culti, praecipue Persis: vt ostendit I. Frid. Gronouius *Obseru.* Lib. IV. c. 10. p. 638. seqq. Hinc quidam fluiui *caeremoniis sacri.* De *Be-lo* amni Plinius *Hist. nat.* Lib. XXXVI. Sect. 65. p. 757 Tom. II. edit. *Hard.* Pars est Syriae, quae Phoenice vocatur, finitima Iudaeae, intra montis Carmeli radices paludem habens, quae vocatur *Cendeuia.* Ex ea creditur nasci *Belus annis*, quinque M. passuum spatio in mare profluens iuxta *Ptolemaidem Coloniam.* Lentus hic currit, insalubri potu, sed caeremoniis sacer, limosus, vado profundus. Porro non solum scelera aqua fluiuatili expiabantur, sed etiam alia. Nam veteres aures obsoenias dictis inquinatas ac profanatas tanquam ex adhaerente impuritate lympha fluiuatili expiare, atque lustrare consueuerunt: qui mos pulchre obseruatus Iano Gebhardo Lib. I. *Crepund.* c. 9. p. 29. Sic et infausta omina atque somnia fluiuatili aqua expiabantur. Staius *Thebaidos* Lib. VII. de *Athalanta Parthenopaei* matre, quae mortem filii in somnis praeuiderat:

*Tristibus interea somni turbata figuris
Torva sagittiferi mater Tegeatis ephebi*

L 2

Crine

*Crine dato passim, plantisque ex more solutis
Ante diem gelidas ibat Ladonis ad undas
Purgatura mahum fluuio viuente soporem.*

Idque trina capitis immersione fiebat. Ibidem:

Ergo ut in amne nefas merfo ter crine piauit,

Neque vero trina tantum ablutio, verum interdum septenaria in usu, iis praefertim, qui Pithagorae scitis essent addicti. Id reperi apud Apuleium Lib. XI. *Metam.* p. m. 241. in hunc modum: *Confestimque discussa pigra quiete alacer exsurgo, meque protinus purificandi studio marino lauacro trado, septiesque submerso fluctibus capite, quod eum numerum religionibus aptissimum diuinus ille Pythagoras prodidit.* Nota res de septenario Pythagorico. De quo Gellius, Macrobius, Rhodiginus, Historiae philosphicae scriptores, et quis non?

CAPVT XXV.

Suetonii locus illustratus. Notatum singulare quorundam principum ingenium, Philippi Macedonis, Caligulae, Neronis. Rex. Sulpitiae Satira emendata. Afinus, Capra, Hircus, Vrsus inter conuicia. A Barthio discessum. Isidori Glossae insigni loco restituta. Reinesius sepositus. Λασβε. διστορ. Dasus. Trillerus V. Cl. laudatus.

Singulari animaduersione dignum est principum quorundam virorum ingenium, qui nullo modo ferre poterant, imo acriter vindicabant, si mentio cuiusque rei apud ipsos fieret, qua in memoriam alicuius dedecoris reuocarentur. De Caio Caligula diligentissimus omnium, quotquot legi, βιογραφων Suetonium in eius Caesaris vita cap. 50. p. 693. edit. Burman. scribit in hunc modum: *Statura fuit eminenti, pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima cervicis, et crurum, oculis, et temporibus concavis, fronte lata et torua, capillo raro, ac circa verticem nullo, hirsutus cetera. Quare transeunte eo prospicere ex superiore parte, aut omnino quacunq[ue] de causa capram nominare, criminofium, et exitiabile habebatur.* Hunc locum valde notabilem enarrare nobis neglexerunt viri docti. At enimvero pulchre hoc illustrat Demetrius Phalereus in libro περὶ ἐμπνεύσεως, vbi de figurata oratione agit: si tamen is liber Demetrium auctorem habet, et non potius Dionysium Halicarnasseum, vt visum Politiano, Valesio, Menagio, aliis: aut Demetrium Alexandrinum rhetorem, quae nonnullorum est sententia, adprobante Fabricio *Biblioth. graec. Lib. IV. c. 31.* et Petr. Burmanno in notis ad Henrici Valesii *de Critica Lib. I. c. 8. p. 156.* Is igitur narrat, nefas fuisse coram Philippo Macedone *Cyclopem*, aut *oculum* nominare, eo quod ipse luscus esset. Idem perhibet Hermiani Atarrearum principem aegre admodum tulisse, si quis *cultri* aut *sectionis* mentionem iniecisset, erat enim ipse eunuchus. Tiberius autem Nero *Dorici Dia-*

lecti mentionem auerfabatur, quod Dorice loquerentur Rhodus incolae, ubi ipse diu exul commoratus fuerat. Auctor Suetonius in eius vita, c. 56. p. 569. *Zenonem*, inquit, *quemdam exquisitus sermocinantem, quum interrogasset, quatenam illa tam molesta dialectos esset, et ille respondisset: Doridem, relegauit Cinariam, existimans exprobratum sibi veterem secessum, quod Dorice Rhodii loquerentur.* Idem Nero regis nomen siue in comoediis, siue aliis scriptis ferre non poterat, suspicatus se sub illo nomine traduci. Suetonius iterum in *vita Persii* p. 412. *Eius versus in Neronem cum ita se haberet:*

Auriculas asini Mida rex habet,

In hunc modum a Cornuto ipso tantummodo est emendatus:

Auriculas asini quis non habet?

Ne hoc Nero in se dictum arbitraretur. Etenim, vt hoc in transitu notem, etiam apud veteres scommatis genus erat *asini* adpellatio, quod in stupidos iactari solebat. Quo conuicio publice in circo iactatus Iustinianus, vt refert Procopius in *Hist. arcan.* c. 8. p. 24. edit. Reg. Quomodo etiam *Ochum* Egyptii vernacula lingua *asinum* adpellabant, inertem eius animum imbecillitati animalis per vituperium comparantes; vt auctor est Aelianus *Var. Hist. Lib. IV. c. 8. p. m. 140.* De Nerone quod dixi, testatur rursus Suetonius in eius vita c. 61. p. 579. cuius verba sunt: *Obiectum est poetae, quod in Tragoedia Agamemnonem probris laceffisset.* Quia nempe Agamemnon rex. Simile aliquid ex Dione adfert ad hunc locum Torrentius. Erat autem Regis nomen inuidiae conflandae maxime idoneum. Vnde emendandam censeo Sulpitiae Poetriae satyram v. 35. vbi frigide admodum legitur de Domitiano:

Nunc igitur qui res romanas imperat inter.

Verissima est emendatio nostra:

Nunc igitur qui REX ROMANOS imperat inter.

Scilicet tota satyra agit Sulpitia, vt Domitianum traducat, et in inuidiam coniciat: vnde et regem illum adpellat. Diuersissimum ab istis Antonii fuit ingenium, de quo in eius vita, et apud Photium Cod. 245. testatur Plutarchus, eum morderi se palam passum fuisse, neque minori cum voluptate rideri, quam ridere solitum fuisse. Quemadmodum et Socratem, cum in comoedia taxaretur, risisse, quum contra

Polia-

Poliagrus se ipsum strangularet; refert Aelianus *Var. Hist.* Lib. V. c. 8. Cur autem Caligula nollet *capram* nominari, eius rei ratio est, quod suspicaretur traduci se scommate illo, quod in hirsutos iactari solebat. Id autem conuicii *caprae* aut *birci* nomine continebatur, vt ad Amnianum Lib. XVIII. c. II. notauit praestantissimus Valesius. Vide etiam Plautum *Menaech.* act. V. S. 2. v. 85. et commentatores ad *Pseudol.* p. 1011. Festium est illud Palladae Lib. II. *Anthol.* c. 52. p. 393.

Εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
Καὶ τράγος εὐπόγων ἔυκολός ἐστι Πλάτων.

Id est, interprete Th. Moro.

*Si promissa facit sapientem barba; quid obstat
Barbatus possit quin caper esse Plato?*

In Neronem iactatum illud fuisse: *hircum vetulum* etc. refert Suetonius in *Tib.* c. 45. p. 555. quod minus recte de sola libidine accepit Barthius *Aduers.* Lib. XI. c. 9. p. 532. quum simul etiam adlusum sit ad hirsutum eius corpus, vt ipse ibidem indicat Suetonius. Durauit hoc scommatis genus etiam sequiori aetate, cuius rei fidem faciunt verius anecdoti Paulli Diaconi, quos publicauit Melchior Goldastus in doctissimis notis ad Eginhardum *de vita Caroli M.* p. 170. edit. *Schmink.* Sic enim Sigifridum regem incesit ad Carolum M. scribens:

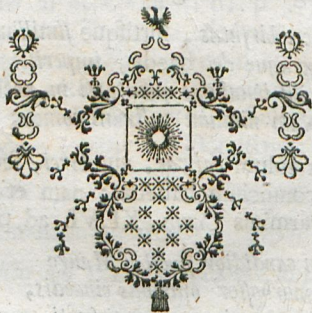
*Sit licet hirsutus, hirtisque similimus hircis,
Iuraque det haedis, imperitetque capris:
Sunt illi inualidae pauitanti in pectore vires,
Nam nimium vestrum nomen, et arma timet.*

Ceterum non solum *caprae*, aut *birci*, sed etiam *ursi* adpellatio ob eandem causam conuicium habebat; nam et *ursipilosi*, atque *hirsuti*. Auctor liberi carminis *Carm. XLVI.* ad puellam pilosam:

*O non candidior puella Mauro
Sed morbosior omnibus cinaedis,
Pigmaeo breuior gruem timenti,
Ursi asperior, pilosiorque.*

Antequam vero pedem hinc auferam, quod ad hanc rem pertinet, graui mendo liberandus est Isidorus in Glossis, apud quem legitur: *Grafus, fetosus, pilosus.* Thomas Reinesius vir doctissimus *Var. Lect.* Lib.

Lib. II. c. 14. p. 243. haec inuicem non cohaerere ait, existimatque hic aliquid deesse: recte vt iudico, quoad primum: nihil enim ea lectione ineptius. Sed ego deesse nihil puto, verum eam glossam sub littera D. reuocandam, scribendumque: *Dafus*, *setosus*, *pilosus*. Tractum ex graeco *δαυός*, quod significat *hirsutum*, *villosum*, *pilosum*. Locupletem emendationis nostrae testem produco glossarium Philoxeni p. 43. edit. *Labbei*, in quo est: *Δαυός*, *hirsutus*, *pilosus*, *bispidus*, *hirtus*. Imo etiam *δαυός*. In eodem glossario: *δαυός*, *setosus*. Vnde *Dafius daemon* apud eundem Isidorum, vt verissime, et *εὐσυχως* restituit omnis eruditionis promus condus Daniel Wilhelmus Trillerus *Obseru. crit.* Lib. I. c. 13. p. 35. quem, si, vt suadeo, consulas, de emendatione nostra non dubitabis. Quemadmodum vicissim locus hic ita a nobis correctus non leue ipsius sententiae pondus adiicit. Neque vero in glossariis nouum est, vt verba sub alieno ordine fugitiua reperiantur. Vide e. g. laudatum Reinesium III. *Var. lect.* c. 1. p. 307. et adde celeb. ERNESTI in Dissertatione de glossariis graecorum vera indole Lips. 1742. Quin imo coniungendas puto duas hasce glossas, legendumque: *Dafius*, *daemon*. *Dafus*: *setosus*, *pilosus*. Ipse Isidorus se explicat, rationemque addit, cur setosi illi daemones *Dafii* vocentur.

CAPVT XXVI.

De Tulliana diuinitate aduersus Petrum Petilum dissertatio. *Christ. A. Klotzius V. Cl. laudatus. Cicero explicatus. Petiti incredibilis supinitas. Philippi Presbyteri locus restitutus. Nouella Theodosii et Valentiniiani illustrata. Ab Rittershusio discessum. De Philosophia Ciceronis. Albericus Gentilis notatus. Petitus iterum reprehensus. Ciceronis inconstans de propriis scriptis iudicium. Des. Erasmi et Pauli Colomesii deliria. De Erasmi religione quaedam. Muratorius castigatus.*

Saepe numero mecum ipse sum admiratus, quid causae sit, cur viri eruditione praestantes, tum vero iudicio atque criterio excellentes ad ea opinionum monstra delapsi esseprehendantur, quorum absurditatem vel mediocria ingenia perspexissent. Atque id quidem magnorum ingeniorum vitium esse existimo. Haec enim dum praecipiti cursu feruntur, atque liberiori genio indulgent, nae res accuratori lance suspendant, pacatoque, ac patienti animo examinent, atque discutiant, ignea illa mentis vi impediuntur. Hinc tanto vberere proueniens nouarum opinionum seges: quas recte vir Cl. Ios. de Ianuario praestantibus ingenii attribuit *in Rep. Ictor.* p. m. 98. Insigne huius rei documentum in Io. Harduino vidit litteratorum Respublica, cuius in Horatium somnia et deliramenta fulgida eruditionis, et critices face nuper admodum discussit Christ. Adolphus Klotzius, vir amoenissimi ingenii, et exquisitae doctrinae: quem vt porro elegantibus scriptis suis litteras ornare pergat, etiam atque etiam exoratum volo. Specimen huius rei insigne daturi nunc sumus in Petro Petito viro doctissimo, quocum, ne lectorem longius taedio afficiamus, finem commentariis hisce imponemus. Is *miscellanea-*

Iusti Obf. Crit.

M

nea-

nearum obseruationum Lib. IV. cap. 6. pag. 268. et seqq. in Ciceronis laudes effusus, eo deuenit infaniae, vt serio affirmauerit, quaedam apud Ciceronem extare, quae ab eo inflante Diuino Numine litteris sunt consignata. Hoc vt ostendat, duobus in Ciceronis locis, vt ipse putat, capitalibus absoluit. Non iniucundum erit lectori eius sententiam mecum examinare. Primus locus est *de Diuinatione* Lib. II. vbi de vera religione, veroque Dei cultu agens, sic ait: *Nec vero (id enim diligenter intelligere volo) superstitione tollenda religio tollitur. Nam et maiorum instituta tueri, sacris caeremonisque retinendis, sapientis est: et esse praestantem aliquam aeternamque naturam, et eam suspiciendam, admirandamque hominum generi, pulchritudo mundi, ordoque rerum coelestium cogit consiteri. Quamobrem vt religio propaganda etiam est, sic superstitionis stirpes omnes elidendae sunt.* Hic diuina omnia sunt secundum Petium. *Maiorum instituta, et sacra, et caeremoniae ad sanctos Hebraeorum Prophetas pertinent: superstitio sunt vani cultus, et obseruationes vero Dei cultui superinductae: vnam esse aeternamque naturam, eamque suspiciendam, non nisi Deo reuelante tradit. Quis sanus, quaeso, ita ratio-cinetur? Huius rei causa fuit, quod quid superstitionis vox Ciceronis denotet, ignorauerit. Quis vero est paullo eruditiorum, qui nesciat, superstitionis nomine Romanis peregrina, et aliunde adscita sacra significari? a quibus tanquam corruptelis sapientiores inter Ethnicos semper abhoruerunt. Consulendus hic praestantissimus Bynkershoekius tota dissertatione II. de Religione peregrina, ex qua illud, quod dixi, manifestissimum fit. Quanto melius fecisset Petius, si interpretem Tullio adhibuisset Lium, cuius haec sunt verba Lib. XXXIX. c. 16. Quoties hoc patrum, aiorumque aetate negotium est magistratibus datum, vt sacra aeterna fieri vetarent? sacrificulos, vatesque foro, circo, vrbe prohiberent? vaticinos libros conquirerent, comburerentque? omnem disciplinam sacrificandi, praeterquam more Romano, abolerent? Iudicabant enim prudentissimi viri omnis diuini humanique iuris nihil aeque dissolvendae religionis esse, quam vbi non patrio, sed externo ritu sacrificaretur. Ineptit etiam dum diuinum aliquid agnoscit in eo, quod Tullius vnam aeternamque naturam, non plures Deos agnouerit. Quotus quisque enim est sapientiorum inter Ethnicos philosophos, qui id non perspexerit? Quid diceret Petius de insigni illo Zoroastris loco, quem serauit Eusebius Praep. Euang. Lib. I c. 14. vbi Dei attributa tot, et tam distincte enumerantur, vt a Christiano scriptore putes conscriptum? Recte Philippus Presbyter scriptor saeculi V. et auditor sancti Hieronymi*

nymi in fragmentis a Muratorio editis Tom. III. antiq. Ital. p. 846. Per naturae suae bonum notitia Creatoris inest cordibus hominum; et quod unusquisque tam prauus sit, et frigidus, ut alienus esse studeat a creatore suo, nullus tamen est, qui se abscondat a calore eius, et ideo unusquisque mortalium licet de longe, sentit, et intelligit. Dissimiliter quidem omnino, quod non sicut corpus aut spiritum creatum ita sentit esse Deum, sed alio ineffabili modo, quo Deus acie mentis est intuendus, ubi in ipso obtutu cordis intelligendo videt homo, quod supra ipsum est, Deum. Ita haec verba apud Muratorium luxata, et mendosa restituo. Sed iam progrediamur ad secundum argumentum, quod Petitus desumit ex Epilogo Libri I. Tusculanarum quaestionum. Non enim temere, inquit Cicero, nec fortuito sati, et creati sumus. Sed profecto fuit quaedam vis, quae generi consuluit humano: nec id gigneret, aut aleret, quod, cum exhaustisset omnes labores, incideret in mortis malum sempiternum: portum potius paratum nobis, et perfugium putemus, quo utinam velis passis peruebi liceat: sin reslantibus ventis reuicemur, tamen eodem paulo tardius referamur necesse est. Hic plane exultat Petitus, atque in haec verba erumpit: „ Quae est illa vis, quae consuluit generi humano, ipsum-
 „ que referuat a mortis malo sempiterno, nisi Christus, et Christi
 „ gratia? Huius etenim vnus beneficio omnes liberamur a morte,
 „ in quam omnes quidem necessario incidimus, sed non sempiternam,
 „ qui cum vindice, et liberatore nostro resurrecturi sumus. An
 „ igitur Cicero fore vidit, ut Deus homo feret, moreretur pro
 „ hominibus, resurgeret a morte, omnes fide sibi coniunctos hoc
 „ pacto liberaret? Sane haec non vidit distincte, sed spiritu Dei
 „ instinctum ea chartis mandasse aio, quae in illa ipsa solis Christianis
 „ cognita Mysteria inciderent, neque aliter nisi de Christi beneficio
 „ intelligi possent: ut nulla esset gens, ad quam non aliquis
 „ veritatis radius perueniret. Nam et apud Platonem, et
 „ Aristotelem capitalia ingenia similes sententias reperio a coelo
 „ deductas. Nec igitur Ciceronem lucis eiusdem expertem esse
 „ decuit, cuius in gente Romana clarissimum citra controuersiam
 „ illuxit ingenium. „ Haec ille. Quem profecto vigilantem adeo
 „ somnare potuisse, cui non videatur mirum? Quis enim primo
 „ obtutu non intelligit, agere Ciceronem de animae immortalitate, quant
 „ illum cum ceteris philosophis paucis exceptis cognouisse notum est?
 „ Nonne ita Deus consuluit generi humano? nonne ita prospexit, ut
 „ ne exantlatis vitae laboribus in sempiternam mortem incideret. Et quis

vero est veterum philosophorum, si Epicureos et paucos alios excipias, qui animae immortalitatem ignorauerit? Quod vti extra dubitationis aleam positum est, ita etiam rei testimonium perhibent Impp. Theodosius et Valentinianus Lib. II. Nouell. tit. V. p. III. *Scimus enim*, inquit, *nec vana fides, et solutas membris animas habere sensum, et in originem suam spiritum redire coelestem.* Hoc libris veteris sapientiae, hoc religionis, quam veneramur et colimus, declaratur arcanis. Vbi per libros veteris sapientiae Pythagorae atque Platonis scripta indicari existimat Rittershusius ad *Novellas* Part. I. c. 9. pag. m. 721. Mihi verius videtur, sensum potius a multis dictorum ab Impp. referri. Etenim si veteres poetas atque philosophos euoluamus, plura huiusmodi loca apud ipsos extare deprehendemus. Similis est doctissimi Olearii de loco *Act. XVII. 28.* aduersus Hammondum sententia in *Dissert. de scriptor. profan. a Paulo Apost. allegatis §. VII.* Somnium etiam est cantherinum, quod putat necessarium esse ad Ciceroniani ingenii laudem, vt aliquis Diuinae lucis radius ei affulgeret. Non quaerit propheticam laudem Cicero: contentus est philosophica: quae quidem tanta est, vt difficile sibi parem inueniat. Nam Albericum Gentilem, hominem haud indoctum quidem, sed maledicentissimum, nihil moror, quando in Dialogo I. *De iuris interpretibus* p. m. 561. Ciceronem *philosophum non adeo bonum* appellat. Neque ferenda Scalligeri impudentia, qui in Scaligerian. prim. p. 49. non est veritus affirmare, se Ciceronis libros philosophicos omnes nihili facere. Profecto, nisi summa fuisset in Tullio philosophandi facultas, non vacillasset ipse; quibusnam e scriptis suis maius statueret pretium, oratoriis, an philosophicis. Huic sententiae nostrae occurrit idem Petitus Lib. IV. *Obseru.* cap. I. p. 228. vbi existimat Ciceronem maiorem se oratorem, quam philosophum fuisse professum, adducitque eam in rem haec verba ex praefatione librorum de officiis: *Nam philosophandi scientiam concedens multis, quod est oratoris proprium, apte, distincte, ornateque dicere, quoniam in eo studio aetatem consumpsi, si id mihi assumo, videor id meo iure quodammodo vindicare.* Haec quidem recte se habent: sed audiat mihi Petitus Tullium ipsum Lib. I. *De finib. bon. et mal.* c. 4. *Qui autem alia malum scribi a nobis, aequi esse debent, quod et scripta multa sunt, sic vt plura nemini e nostris, et scribentur fortasse plura, si vita suppetat; et tamen qui diligenter haec, quae de philosophia litteris mandamus, legere asueuerit, IUDICABIT NULLA AD*

LE-

LEGENDVM HIS ESSE POTIORA. Ecce reliquis suis scriptis praefert philosophica. Hoc viderit Petitus, quomodo cum supra laudatis Tullii verbis conciliet. Sed haec obiter. Ad rem propositam vt redeam, eadem, vel potius maiori infania corruptum fuisse Erasmus apparet, dum in praefatione ad Quaeft. Tesculan. haec scribere non dubitauit: „ Quid aliis accidat, „ nescio: me legentem sic afficere solet M. Tullius, praesertim „ vbi de bene viuendo disserit, vt dubitare non possim, quin „ illud pectus, vnde ista prodierunt, aliqua diuinitas occu- „ parit. „ Ne vero aliquid desit delirii, pergit longa oratione adstruere, Ciceronis animam apud Superos beatam vitam agere. Nec sanior Paullus Colomesius de huius ipsius Erasmi *Paraphrasi noui Testamenti* scripsit opusc. p. 844. „ Erasme est un des plus „ grands Théologiens, qui ait vécu depuis les Apôtres. *Les Pa- „ raphrases sur le nouveau Testament* sont si belles, que peu en „ faut, que je ne les tienne diuinement inspirées. „ Quasi vero notum non sit, non pauca in Erasmi scriptis extare, quae purae Ecclesiae doctrinae aduersantur. Quamuis probare non possum temerarium L. A. Muratorii de Erasmo iudicium *Anecdotorum* Tom. I. *Dissert.* 18. p. 190. Dum de illo ait: „ Vir multa eruditione petu- „ lans et de religione (si quam tamen tenebat) parum bene sen- „ tiens „ Nam quamuis non in omnibus cum orthodoxa Ecclesia sentiret, attamen de eius religione testimonium perhibet Ferdinandus Augustus Hispaniarum Rex, et Archidux Austriae in Epistola ad Erasmus data, quam publicauit Burmannus inter Gudianas num. XLIX. p. 378. vbi inter multa de laudibus ac puritate doctrinae Erasimianae, haec leguntur: „ Hi quidquid librorum ex „ te nascitur, nobis offerunt, scientes nos, quando per ocium, quod a „ publicis negotiis suffuramur, licet, cum nemine libentius, quam „ cum Erasmo loqui, a quo non haereses, non schismata, non „ Antichristos audimus, nec, quam impudentissimi tui calumniatores „ impingunt, adulationem deprehendimus, sed mansuetudinem, mo- „ derationemque illam tuam vere Christi plantis respondentem ag- „ noscimus „ et infra „ non tam obscure quam catholice, quid „ sentias, et fieri oporteat, iudicas. „ Quamquam vt verum fatear, verba haec non cum omni extensione sua sint accipienda. *De Religione Erasmi* extat exercitatio critica Io. Alberti Fabricii Hamb. 1717. 4to. vt didici ex Reimaro in *vita Fabricii* p. 188. quam tamen videre nondum contigit. Sed de his haecenus.

Atque

Atque haec quidem pro tenui vigiliarum mearum
specimine in praesentiarum sufficiant. Vestrum
est, Reipublicae litterariae Proceres, si exi-
guae hae curae in vestras manus pervenerint,
lapsus meos aetati vigesimum secundum annum vix super-
gressae humaniter ignoscere. Accedit, quod mihi aliarum
disciplinarum studiis distento non licuit tanquam *ἔργον* tracta-
re, sed tantum vt *πάρεργον*. Veniam si a vobis impetra-
vero, nihil erit, quod me non consecutum putem.

F I N I S

INDEX

INDEX AVCTORVM,

Qui in hifce Commentariis laudantur, notantur, explican-
tur, et emendantur.

A.		Pag.			Pag.
<i>Alexander ab Alexandro</i>	- - -	79. 80	<i>Barthius reiectus</i>	- - -	27. 35
<i>Albericus Gentilis notatus</i>	- - -	92	- - - notatus	- - -	28. 70. feq.
<i>Aldhelmus defenfus</i>	- - -	39	<i>Baxterus notatus</i>	- - -	53
<i>Alexander monachus</i>	- - -	22	<i>Bentleius</i>	- - -	58
<i>Allatius Leo</i>	- - -	27	- - - notatus	- - -	53
<i>Athanaſius</i>	- - -	45	<i>Bynkershoekius laudatus</i>	- - -	26. 90
<i>Aſinius Gallus emendatus</i>	- - -	16	- - - reiectus	- - -	34. 71
<i>Auctor anonymus de Constantino M.</i>		14	<i>Bouhierius notatus</i>	- - -	5. 6
<i>Auctor breuiculi Historiae Eutychniſtarum</i>	- - -	21	<i>Boeclerus notatus</i>	- - -	80
<i>Auctor vitae Iof. Aueranii notatus</i>		79	<i>Bullengerus</i>	- - -	50
<i>Auctor vitae Em. Merillii notatus</i>		80	<i>Burmannaſ Petri. notatus</i>	- - -	19. 27
<i>Auctor des memoires pour l'hiſtoire des ſciences et des beaux arts notatus</i>	- - -	34	- - - laudatus	- - -	31. 69
<i>Auctor Tentaminum in XII. Tab. notatus</i>	- - -	34	C.		
<i>Auctor anonymus veteris Elegiae emendatus</i>	- - -	38	<i>Calpurnius emendatus</i>	- - -	19. 75
<i>Auctor carminis obſcoeni explicatus</i>		84	<i>Cannegieter, Hermannus, reiectus</i>	- - -	26
			<i>Carrio Laudou.</i>	- - -	42
			<i>Cafaubonus laudatus</i>	- - -	30
			<i>Casperius V. C. laudatus</i>	- - -	36. 43. 80
			<i>Cato illuſtratus</i>	- - -	10
			<i>Charifius emendatus</i>	- - -	66
			<i>Cellarius notatus</i>	- - -	22
			<i>Cebetis tabula</i>	- - -	60
			<i>Ciceronis vulgata lectio defenditur</i>	- - -	5
			<i>Eiuſdem fragmentum defenditur</i>	- - -	68
			<i>Idem illuſtratur</i>	- - -	32. 67. 69
					Cice-

)

	Pag.		Pag.
<i>Cicero defensus</i> - - - - -	72	<i>Gaius</i> - - - - -	31
<i>Idem emendatus</i> - - - - -	73. seq.	<i>Gellius defensus</i> - - - - -	4. 60
<i>Claconius notatus</i> - - - - -	6	<i>Idem emendatus</i> - - - - -	11. 16
<i>Cyprianus</i> - - - - -	49	<i>Idem emendatus, et illustratus</i>	27. 32. 67
<i>Idem illustratus</i> - - - - -	50	<i>Gebhardus Io. notatus</i> - - - - -	15
<i>Colerus notatus</i> - - - - -	64	<i>Gesnerus</i> - - - - -	54
<i>Colomesius Paulus explosus</i>	93	<i>Graevius</i> - - - - -	37
<i>Conradi Car.</i> - - - - -	31	<i>Gregorii Theologi epigramma illustratum</i>	40
<i>Chuverius</i> - - - - -	21	<i>Eiusdem epigramma</i> - - - - -	69
<i>Cuiacius laudatus</i> - - - - -	21	<i>Geuartius explosus</i> - - - - -	47
<i>Idem notatus</i> - - - - -	50	<i>Idem reiectus</i> - - - - -	64
		<i>Giulius V. C. laudatus</i> - - - - -	61
		<i>Gyraldus Lilius</i> - - - - -	27
D.		<i>Gratianus Can. 2. Caus. XXX. 1. 3.</i>	
<i>Dempsterus notatus</i> - - - - -	51	<i>ope MS. restitutus</i> - - - - -	7
<i>Differentiarum Scriptores</i> - - - - -	17	<i>Granius Medicus</i> - - - - -	31
<i>Dionys. Gothofredus</i> - - - - -	18	<i>Granius Licinianus</i> - - - - -	31
<i>Dodwellus laudatus</i> - - - - -	35	<i>Granius Flaccus</i> - - - - -	29. 33
<i>Douza uterque reiectus</i> - - - - -	19. 66	<i>Grammaticus vetus correctus</i> - - - - -	52
<i>Idem laudatus</i> - - - - -	31	<i>Grauna</i> - - - - -	31
<i>Demetrius Phalereus</i> - - - - -	85	<i>Gronovius Frid. notatus</i> - - - - -	17. 31
<i>Dukerus reiectus</i> - - - - -	71	<i>Idem reiectus</i> - - - - -	39
		<i>Idem sepositus</i> - - - - -	11
		<i>Glossae Isidori emendatae</i> - - - - -	11. 87. seq.
E.		<i>Glossae Philoxeni</i> - - - - -	8. 60. 88
<i>Epictetus</i> - - - - -	59	<i>Grotius Guill.</i> - - - - -	21. 31
<i>Erasmus notatus</i> - - - - -	58. 93	<i>Gothofredus</i> - - - - -	31
<i>Ernesti V. C. laudatus</i> - - - - -	23. 88	<i>Gruterus notatus</i> - - - - -	5. 33
		H.	
F.		<i>Hahnus reiectus</i> - - - - -	61
<i>Faber Tanag. reiectus</i> - - - - -	24. 33	<i>Harduinus notatus</i> - - - - -	31
<i>Fabricius</i> - - - - -	33. 94	<i>Idem laudatus</i> - - - - -	51
<i>Ferdinandus A. Hispaniarum Rex</i>	93	<i>Huercampus laudatus</i> - - - - -	13
<i>Festus</i> - - - - -	13. 35	<i>Idem notatus</i> - - - - -	14
<i>Fornorius</i> - - - - -	58	<i>Heinsius Dan. et Nic. reiecti</i>	15. 36. 76
<i>Fronto emendatus</i> - - - - -	82	<i>Idem defensus</i> - - - - -	57
<i>Freinshemius reiectus</i> - - - - -	76	<i>Helius Melissus</i> - - - - -	27
			Heinec-
G.			
<i>Garnerius notatus</i> - - - - -	7		

	Pag.		Pag.
<i>Heineccius notatus</i>	33	M.	
<i>Idem reiectus</i>	71	<i>Maianus Gr. V. C.</i>	80
<i>Heraldus notatus</i>	44	<i>Macrobii refellitur</i>	3
<i>Hieronimus</i>	39	<i>Martialis expositus</i>	18. 63
<i>Hildebertus Cenomanensis</i>	39	<i>Martini Em. laudatus</i>	20
<i>Honorii rescriptum emendatum</i>	8	<i>Martini Car. Ant. V. C. laudatus</i>	34. 61
<i>Horatius</i>	24. 34	<i>Marius Victorinus</i>	30
<i>Idem restitutus et explicatus</i>	54. 69	<i>Marcilius Theod.</i>	31
<i>Holfenius Luc.</i>	27	<i>Martius Salutaris</i>	35
<i>Hoffmannus laudatus</i>	59	<i>Mamilius restitutus</i>	48
<i>Idem correctus</i>	81	<i>Meibomius laudatus</i>	18
		<i>Merillius Emund. laudatus</i>	20
I.		<i>Menardus notatus</i>	68
<i>Imquarius Ios. V. Cl. laudatus</i>	89	<i>Menagius reiectus</i>	53
<i>Isidori glossae emendatae</i>	11. 88	<i>Minucius Felix restitutus et expositus</i>	44
<i>Eiusdem Differentiae restituta</i>	18. 20. 21	<i>Modestinus illustratus</i>	20
<i>Iunius Philargyrus restitutus</i>	35	<i>Morhofius sepositus</i>	36
<i>Iunius Franc. reiectus</i>	47	<i>Mollerus reiectus</i>	36
<i>Iustinus defensus</i>	19	<i>Muratorius</i>	9
<i>Iuuenalis explicatus</i>	12	<i>Idem notatus</i>	24. 93
<i>Idem defensus</i>	51	<i>Idem laudatus</i>	56
<i>Iuuentius explicatus et defensus</i>	70. seq.	<i>Idem bis reprehensus</i>	57
		<i>Monachus S. Galli</i>	65
		N.	
<i>Klotzius Chr. Adolph. V. C. laudatus</i>	43. 89	<i>Nicetas</i>	78
		<i>Nonius</i>	41
L.		O.	
<i>Laberius apud Macrobium emendatus</i>	1	<i>Obseruator Halensis laudatus</i>	30
<i>Lambinus laudatus</i>	53	<i>Obsequens defensus</i>	76
<i>Le-Quien</i>	22	<i>Olearius notatus</i>	30
<i>Lipsius notatus</i>	64	<i>Orosius correctus et illustratus</i>	13
<i>Lydias Iae.</i>	33	<i>Olympiodorus</i>	22
<i>Lucanus emendatus</i>	15	<i>Otto Euerard.</i>	32
<i>Lucilius defensus</i>	19. 67	<i>Oudendorpius reiectus</i>	76
<i>Ludewigius laudatus</i>	9	<i>Ouidius defensus</i>	15. 19
<i>Lutacius</i>	35		

X 2

P. Pan-

	Pag.		Pag.
P.			
<i>Panzirollus laudatus</i>	7	<i>Rigaltius reiectus</i>	44
<i>Palladae epigramma</i>	87	<i>Rieggerus Paullus V. C. laudatus</i>	61
<i>Passeratius notatus</i>	72	<i>Roloffius</i>	36
<i>Paullinus</i>	76	<i>Rutgerfius notatus</i>	77
<i>Phaedrus illustratus et defensus</i>	76. 77	<i>Rubenius notatus</i>	42
<i>Procopius</i>	86	S.	
<i>Paullus Diaconus</i>	87	<i>Salustius</i>	5
<i>Petronius illustratus</i>	24	<i>Saluianus</i>	8
<i>Idem defensus</i>	69	<i>Seruius illustratus et emendatus</i>	28
<i>Perizonius laudatus</i>	34. 67	<i>Idem defensus</i>	33
<i>Petrus Rigenfis emendatus</i>	45	<i>Seneca</i>	70
<i>Petrus Petitus refellitur</i>	89	<i>Schefferus reiectus</i>	76
<i>Priscianus</i>	68	<i>Sedulius emendatus</i>	71
<i>Porcius Licinius emendatus</i>	16	<i>Sertorius Vrsatus</i>	31
<i>Pontanus reiectus</i>	50	<i>Scipio Gentilis sepositus</i>	66
<i>Photius</i>	22	<i>Sarisberiensis</i>	39
<i>Philemon</i>	77	<i>Idem emendatus</i>	59
<i>Plinius</i>	50. 83	<i>Sidonius</i>	57
<i>Plinius iunior</i>	69	<i>Suetonius</i>	27. 35
<i>Philippus Presbyter restitutus</i>	91	<i>Idem illustratus</i>	69. 85
<i>Priapeia</i>	87	<i>Stephanus Henr. sepositus</i>	11
Q.			
<i>Quintilianus</i>	30. 63. 67	<i>Scholiasles Virgillii illustratus</i>	27
<i>Idem illustratus</i>	11	<i>restitutus</i>	29
R.			
<i>Ramos Franciscus</i>	80	<i>Horatii reiectus</i>	53
<i>Raeuardus</i>	31	<i>Arisophanis</i>	77
<i>Raimarus</i>	94	<i>Scaliger Iof.</i>	27. 32
<i>Reinesius laudatus</i>	18	<i>Idem sepositus</i>	47. 66
<i>Idem reiectus</i>	11	<i>Idem notatus</i>	50. 92
<i>Idem sepositus</i>	88	<i>Scriuerius reiectus</i>	62
<i>Ritterus notatus</i>	34	<i>Stattus</i>	83
<i>Idem laudatus</i>	61	<i>Sulpiciae Satyra emendata</i>	86
<i>Rycaquius refutatus</i>	42	T.	
<i>Idem reiectus</i>	81	<i>Tacitus emendatus, et illustratus</i>	23
		<i>Idem explicatus et defensus</i>	24
		<i>Targionius V. C.</i>	37
		<i>Tibullus</i>	12. 41. 51
		<i>Titius</i>	

INDEX RERUM, ET VERBORUM.

	A.	pag.		Pag.
<i>Ablutio trina</i>	- - - - -	84	Βροῦτῆιν de orationibus.	40
<i>Ablutio septenaria</i>	- - - - -	84	Βροῦτῆ νεόκτυπος dictus Pro-	
<i>Adiectiua substantiue adhibita latini-</i>			haeresus	40
<i>tate declinante</i>	- - - - -	71		
<i>Antiquitatis, & Philologiae causam</i>			C.	
<i>peroravit eruditissimus Casperius.</i>	- - - - -	43	C. & Q. frequenter commutata.	16
<i>Antonii patientia.</i>	- - - - -	86	Catillinae vox: aut vincere aut mori.	5
<i>Asia, & Europa pulcherima orbis</i>			Coagula lactis.	19
<i>partes</i>	- - - - -	13	Casus in Arcadia primum inuentus.	19
<i>Afini appellatio etiam apud veteres</i>			Calendio Episcopus in Oasim relegatus	22
<i>scomma</i>	- - - - -	86	Cocceii Neruae obitus.	23
<i>Afinus publice in Circo dictus Justi-</i>			Capitolium nouum, vetus	42
<i>nianus</i>	- - - - -	86	Casperii V. C. dissertatio de Xeno-	
<i>Adiutor pro competitore</i>	- - - - -	64	phonte Ephesio	43
<i>Aquata.</i>	- - - - -	18	Compita	55
<i>Aquata romanis in deliciis</i>	- - - - -	18	Compitalia Festa	35
<i>Aqua potus seruorum.</i>	- - - - -	19	Cornelia mater Gracchorum	48
<i>Aurum factum.</i>	- - - - -	49	Cassius Longinus Ictus	21
<i>Aurum laboratum.</i>	- - - - -	49	Capra conuicii genus	87
<i>Aurum scutilum.</i>	- - - - -	50	Corpus Iuris Canonici mendis adhuc	
<i>Aurum scutulatum.</i>	- - - - -	51	scatet	9
<i>Aurum scriptum.</i>	- - - - -	50	Credis?	15. 16
<i>Aula pro Caelo.</i>	- - - - -	57	Callitio	11
<i>Amores ridentes effingebantur</i>	- - - - -	78	Ciceronis inconstans de propriis	
<i>Amores pomis se inuicem petentes</i>	- - - - -	78	scriptis iudicium	93
			Eiusdem philosophia	93
			Conueniens Latio supercilium	62
			Cosmo pro orno	52
			Cosmetae	52
			Creati pro liberis	49
			D.	
			Dasus	88

Δαςός

	Pag.		Pag.
Δασος	88	Fictum pro fictione	71
Δόσιος	88	Fragmentorum Collectores	43
Dafius daemon	88	Fragmenta Messallae Coruini collegit, eiusque vitam conscripsit	43
Demetrii Phalerei liber περὶ ἐπιμνησείας an eum habeat auctorem	85	Ian. Casperius V. C.	43
Demysteri mala fides	51	Fragmentorum restituendorum labor saepe inutilis	19. 67
Dii periurii u'tores	33	Festi codices manci	35
Dialectici qui?	60	Florens cacumen famae	2
Dialectici Platonici	60	Foedum pro foeditate	71
Dura herba	10		
Durare de arboribus	22	G.	
Durare de rusticis	II. 12	Granii Flacci commentarii ad ius Papyrianum	30
Delubrum	82	Granius Flaccus archaismorum affectator	30
Dorica dialectus Neroni exosa	86	Granii Flacci noua memoria	30
E.		Granii plures	31
E plenior littera	67	Granius medicus ab Harduino perperam cum Flacco confusus	81
Elaus nihili nomen proscriptum	30	Granius Praeco dicacissimus	31
Episcopi librorum censors	9	Grammatici veteres non semper integra veterum testimonia adferunt	67
Episcoporum auctoritas summa	9	Graeca apud grammaticos veteres corruptissima	28
Episcopi dii vocati	9	Glossae saepius turbatae	88
Europa, atque Asia pulcherrimae orbis partes	13	Guilini V. Cl. laudabilis conatus antiquitates mediolane nses illustrandi	61
Expiatio per aquam marinam, et Fauuatilem	82	Grumae quid?	36
Expiatio aurium	83	H.	
Expiatio somniorum	83	Herba dura	10
Exercere persecutorem	14	Heremii Modestini libri IX. Differentiarum	20
F.		Helius Melissus grammaticus et Τεχνητός	27
Factum idem, ac aedificatum	4I. 42	- - Videtur in Philippicas Ciceronis commentatus	27
Fragmentum Isidori	17		
Fragmentum e libris differentiarum Heren. Modestini in lucem protractum, et illustratum	20		
Fragmentum Granii Flacci ex libro de iure papyriano erutum	30		
Fragmenta veterum Iurisconsultorum eorum pretium	20		

H-

	Pag.		Pag.
<i>Histriones apud Romanos turpes</i>		L.	
<i>Ciceronis aetate</i> - - - -	3	<i>Labrata, Labarum unde?</i> - -	50
<i>Hydromeli</i> - - - -	18	<i>Lactentia coacla</i> - - - -	19
<i>Hispane dicere</i> - - - -	6	<i>Lapis scriptus</i> - - - -	51
<i>Hispanum os.</i> - - - -	64	<i>Lex Numa Pompilii de Iureiu-</i>	
<i>Hircus conuicii genus</i> - - -	87	<i>rando</i> - - - -	32
<i>Horrisona verborum tonitrua</i> -	39	<i>Lex Iurisiurandi apud Ciceronem</i>	32
<i>Horatii interpretes</i> - - - -	53	<i>Libri Sacerdotum P. R.</i> - -	33
<i>de iis iudicium</i> - - - -	53	<i>Librorum censura ad Episcopos</i>	
<i>uberiores in illum obseruatio-</i>		<i>pertinebat</i> - - - -	9
<i>nes in aliud tempus reiciuntur</i>	55	<i>Longe longeque</i> - - - -	58
<i>locus ridicule a quopiam acceptus</i>	34	<i>Lutacius rerum reconditarum scriptor</i>	35
		<i>Lucani admiratores reprehensi</i> -	77
I.		M.	
<i>Isidori opus Differentiarum tribus</i>		<i>Matrona mater primi pueri</i> -	28
<i>libris constabat</i> - - - -	17	<i>Materfamilias, quae plures peperit</i>	28
<i>de illo iudicium</i> - - - -	17	<i>Martius Salutaris Virgilii interpres</i>	35
<i>Iacinum potus vilissimus feruis aptus</i>	19	<i>Matronae ornamentum liberi</i> - -	48
<i>Iurisconsulti continui, amici, pro-</i>		<i>Matronis se comere apud Lace-</i>	
<i>ximi principum</i> - - - -	24	<i>daemonios prohibitum</i> - - -	48
<i>Iurisiurandi religio a Numa Pom-</i>		<i>Martini Emanuelis Oratio pro Cre-</i>	
<i>pilio</i> - - - -	31	<i>pitu ventris</i> - - - -	39
<i>Ius Papyrianum</i> - - - -	30	<i>Melissi varii, Caius, Lenaeus,</i>	
<i>antiquissima romanorum lin-</i>		<i>et Helius, perperam a viris</i>	
<i>gua conscriptum</i> - - - -	30	<i>doctis confisi</i> - - - -	27
<i>legibus sacris constabat</i> -	34	<i>Merata</i> - - - -	18
<i>Italorum merita in iurisprudencia</i>	79	<i>Mellita</i> - - - -	18
<i>Italica seueritas</i> - - - -	62	<i>Mediolani Ius Romanum obtinuit</i>	61
<i>Ius romanum Mediolani obtinuit</i> -	61	<i>Mel variis rebus admiscebant</i> -	18
<i>Iuris romani auctoritas</i> - - -	61	<i>Mel lacti admiscebant veteres</i> -	19
<i>Incertum pro incertitudine</i> - -	71	<i>Medii aut scriptores multa proba</i>	
<i>Imperium genus monilis magno gem-</i>		<i>vocabula conseruant, quae in</i>	
<i>marum ordine contexti</i> - - -	50	<i>veteribus frustra quaeras</i> - -	65
<i>Indigitamenta, libri pontificales</i>	33	<i>antiquos saepe imitantur</i> -	45
		<i>Menagii plagia</i> - - - -	81
K.		<i>Mulieres romanae luxuriosae</i> -	46
<i>Klotzius V.C. Horatii causam stre-</i>		<i>Μηλοβολειν</i> - - - -	77
<i>nue perorauit contra Harduinum</i>	91		

Ni-

	Pag.		Pag.
N.		Phalacrine - - - - -	74
Niuata, aqua e niuibus facta -	18	Poma Veneri sacra - - - - -	77
Nunifina - - - - -	50		
Notis, atque signis in scriptoribus		Q.	
emendandis non abutendum - -	26	Quid, & quin in Codd. saepe con-	
		fusa - - - - -	49
O.		R.	
Οσκότατος, titulus Episcoporum		Religio Erasmi - - - - -	93
proprius - - - - -	8	Relatio nihili verbum apud Philar-	
Οσκότης - - - - -	8	gyrum - - - - -	35
Οσfis pestilens - - - - -	21	Relegatorum, et deportatorum dif-	
in eam ultra annum deportare		ferentia quoad bona - - - - -	21
non licuit - - - - -	21	Rex inter κανεφάρτα - - - - -	86
Οσfis arenis repleta - - - - -	22	Regula geminationis Icti et Critici	
Oenomeli - - - - -	18	abutuntur - - - - -	59
Orationes aliis ab aliis conscriptae	7B	Romani mixtis potionibus delecta-	
Ouidii relegatio - - - - -	21	bantur - - - - -	18
P.		Romae priscais temporibus exigua	
Pandectarum emendatores μικράτιοι	58	Deorum templa - - - - -	41
Pontifici romano nomen sanctissimi		Romanus pudor - - - - -	63
cessit - - - - -	9	Romane dicere - - - - -	63
Pontica terra pestilens - - - - -	21		
Praedia nomisi cum aedificio sunt	24	S.	
Pomponii fidem nimis deprimit Rutterus	34	Sanctissimi titulus Episcoporum	
Pomponius non spernendus auctor	34	proprius - - - - -	7
Prohaeresius celebris sophista -	40	Sanctimonia tua - - - - -	8
- βροντή νεόκτοπος dicitur Gre-		Sanctimonium - - - - -	8
gorio Theologo - - - - -	40	Sancti pro Episcopis - - - - -	8
Procella verborum - - - - -	40	Sanctitas tua - - - - -	8
Plenior littera, E - - - - -	67	Sanctissimus et beatissimus titulus	
πτερόεις λόγος - - - - -	69	Patriarchae Cpolitani - - - - -	8
Plemina - - - - -	12	Sardinia Insula pestilens - - - - -	20
Potus seruorum - - - - -	19	Sabazius - - - - -	57
Piaculum - - - - -	82	Sabazii nomen non folius Iouis pro-	
Principum quorundam singulare in-		prium - - - - -	57
genium - - - - -	85	Seruis solus aquae potus relictus - -	19

)(

Ser-

	Pag.		Pag.
<i>Seruius grammaticus doctissimus</i>	33	Tortiloquium - - - - -	60
<i>Seruii commentarii interpolati</i> -	33	Transigi vulnere - - - - -	45
<i>Seruii interpolatio recentioribus de-</i>		Turba vocum - - - - -	40
<i>betur</i> - - - - -	34	<i>Tulliana diuinitas commentum Petiti</i>	89
Sibi iniungere - - - - -	23	<i>Τύλαι</i> - - - - -	12
Sibi interdicere - - - - -	23	Tegere sepulchrale verbum -	73
Solatia malorum rediuiua quid		Togae pro togatis - - - - -	76
<i>Minucio?</i> - - - - -	45		
<i>Socratis patientia</i> - - - - -	86	V.	
<i>Stephanardi Summa Iuris Ciuilis</i>	61	<i>Varronis libri de vita populi</i>	
<i>Superi Dii in Iurisiurandi formula</i>		romani - - - - -	41
<i>inferis praelati</i> - - - - -	32	<i>Varronis fragmenta</i> - - - - -	43
<i>Suetonius βιογραφῶν diligentissimus</i>	85	<i>Varri Flacci libri de verb. signif.</i>	35
<i>Scriptorum Saec. XV. fides</i> -	80	- ii per alphabetum dispositi	35
T.		<i>Veteres proprie locuti sunt</i> - -	17
<i>Τεχνικοί</i> - - - - -	27	<i>Veterum Scholiorum utilitas</i> -	29
<i>Tonitru de crepitu ventris</i> - -	38	Volubilis oratio - - - - -	68
<i>Tonitru de verbis</i> - - - - -	38	Volubilitas Graecorum - - -	69
<i>Tonare de oratoribus</i> - - - -	40	Volucris oratio - - - - -	69
		Volutare dicta - - - - -	70
		Vrfus conuicii genus - - - -	87

ADDENDA ET EMENDANDA.

- Pag. 4. lin. vlt. post verbum *polluerint.* adde : Ceterum egregium illum La-
berii prologum, quantum quantum est, ex graecis fontibus
esse petitur, alibi ostendam.
- Pag. 8. lin. 17. *οἶδα,* lege, *οἶδα.*
- Pag. 10. lin. 12. *adolef.* lege *adolefaίλαε.*
- Pag. 16. lin. 27. post verbum *desidero* adde sequentia. Vnde hoc Epigramma
desumerit Licinius, nemo haec doctorum, quod sciam,
indicavit. Ego vero non dubito acceptum esse ex Epigram-
mate incerti auctoris *in amorem,* quod exstat Anthol. Lib. I.
c. 27. p. 76. atque ita habet :

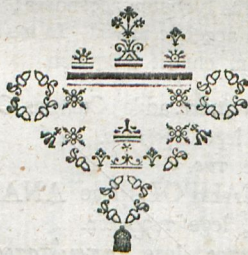
Αὐτὸ τὸ πῦρ κάσσει δίξιμενος οὗτος, ὁ νύκτωρ
 Τὸν καλὸν ἰμείρων λύχρον ἀναφλογίσει,
 Δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἄψον σέλας. ἔνδοθι γὰρ με
 Καίόμενον, πολλὴν ἐξάνισι φλόγα.

Id est, Eliardo Lubino interprete,

Ipsum ignem excitare quaerens heus tu, qui nocte
 Pulchrum desideras lychnum accendere,
 Huc, ex mea anima accende iubar. In me enim
 Flagens, multam emittit flammam.

- Pag. 18. lin. 16. post verba *cit. loc.* adde : Cuiacius *Obseru. Lib. XI. c. 7. p. 354.*
- Pag. 20. lin. 3. *doportatis* lege *deportatis.*
- Pag. 21. lin. 13. *τάς,* lege *τάς.*
Ibidem **ἌΝΑΠΛΗΡΟΙ,** lege **ΑΝΑΠΛΗΡΟΙ.**
- Pag. 26. lin. 3. *τεχνικός,* lege *τεχνικός.*
Ibidem lin. 26. *κριτικώτατος,* lege *κριτικώτατος.*
- Pag. 29. lin. 16. *lubentus,* lege *lubentius.*
- Pag. 30. lin. vlt. *frigide,* lege *frigidae.*
- Pag. 31. lin. 12. *Comineum,* lege *Cominum.*
- Pag. 32. lin. 29. *Cuiacius,* lege *Cuiacius.*
Ibidem lin. pen. *agens,* lege *agentem.*
- Pag. 36. lin. 3. *locus dirigens,* lege *locum dirigentem.*
Ibidem lin. 4. *dirigens,* lege *dirigentem.*
- Pag. 40. lin. 13. *Philof.* lege *Philol.*
- Pag. 43. lin. 10. *Meibonius* lege *Meibomius.*

- Pag. 53. lin. 2. post *explicatus*, adde *et emendatus*.
 Pag. 55. lin. 16. *ἀτιολογία*. lege *ἀπιολογία*.
 Pag. 64. lin. 26. post verba *κατὰ πρόληψιν*, adde: Vide Rupertum ad
 Pompon. L. III. c. 3. p. 156.
 Pag. 68. lin. 12. *Septinius*, lege *Septimius*.
 Pag. 77. lin. 1. *ευμορφον*, lege *ἐυμορφον*.
 Pag. 78. lin. 6. *ἀνδοπλιζόμενοι*, lege *ἀνδοπλιζόμενοι*.
 Pag. 79. lin. antep. *Alexandro de Alexandro*. lege *de Alexandro ab Alexandro*.
 Pag. 80. lin. 15. *Casperinus*. lege *Casperius*.
 Pag. 81. lin. 9. Haec iam typis erant commissa, quum Heineccii commen-
 tarium voluens, incidi in pag. 15., vbi Franc. Ramos tra-
 ctatum commemorat, sed oculis se non lustrasse dicit: qui
 locus, vt apparet, et doctissimum Trootzium fugerat. Qua-
 re haec corrigenda sunt.
 Pag. 85. lin. vlt. *Dorici* lege *Doricae*.
 Pag. 89. lin. 7. *nae* lege *ne*.

EB 3449

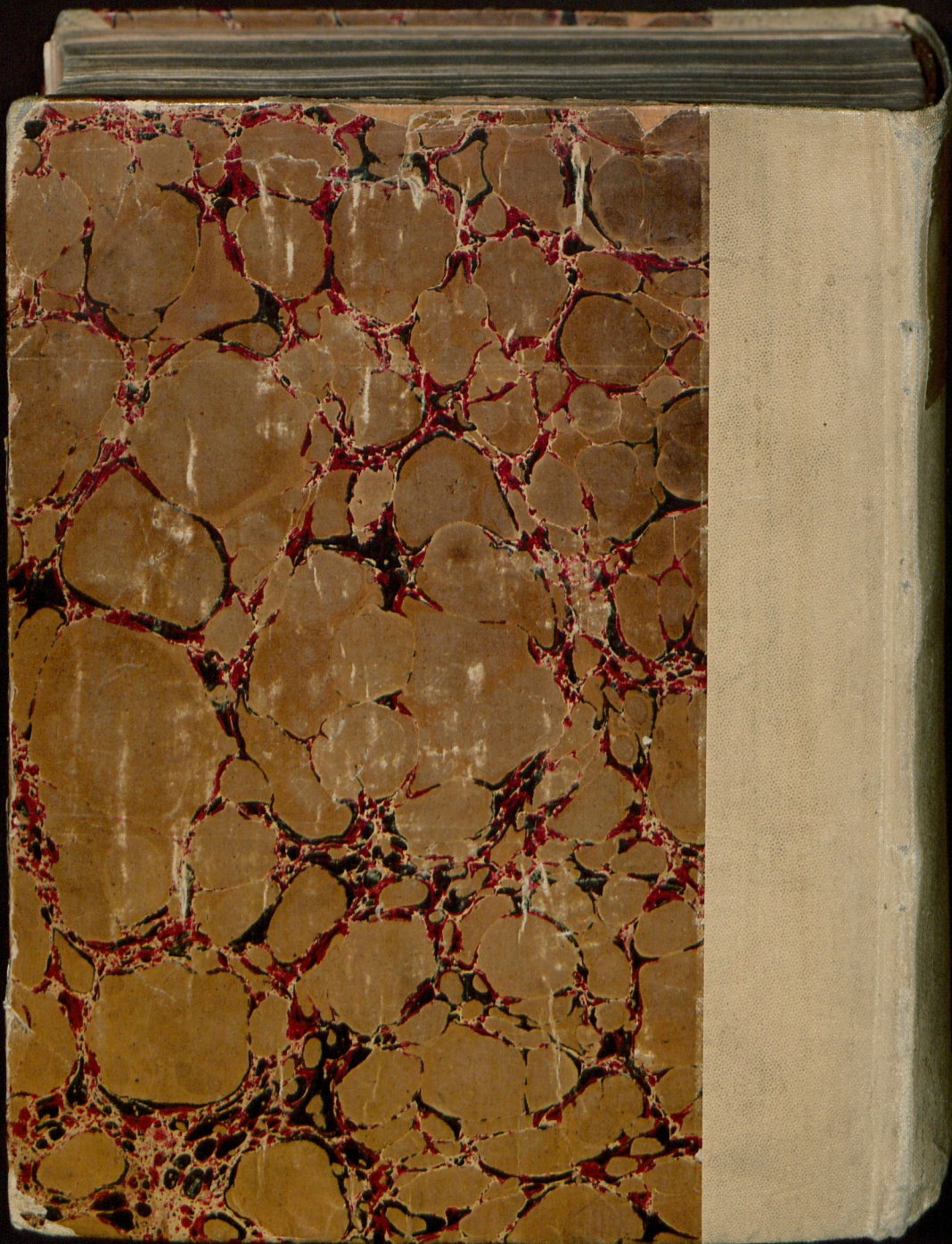
VD 18

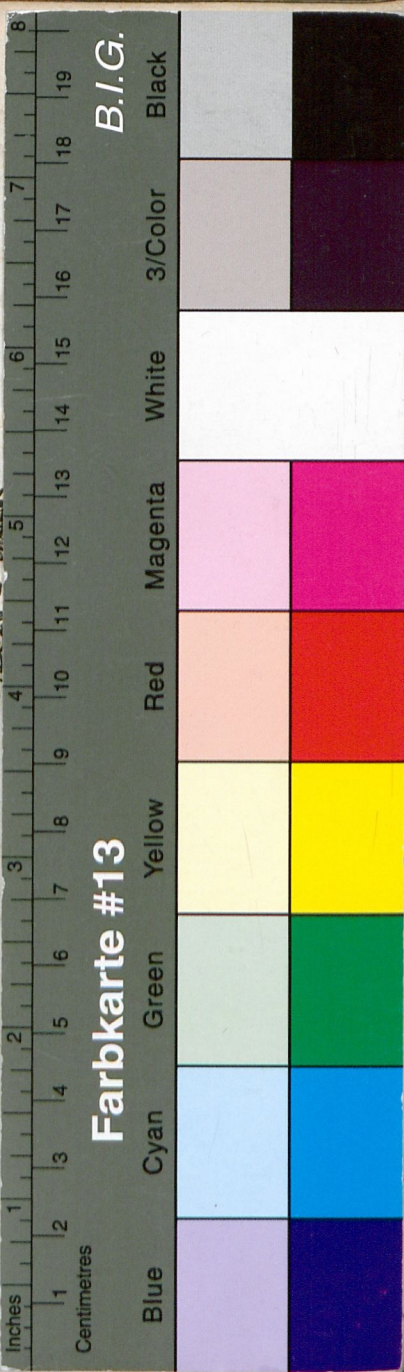
ULB Halle 3
002 406 454

56

PETRI PAULLI IVSTI
SPECIMEN

OBSERVATIONVM CRITICARVM,

IN QVIBVS

VARIA VETERVM SCRIPTORVM,

NEC NON

IVRIS ROMANI LOCA EXPLICANTVR AVT EMENDANTVR.

Co 288

VIENNAE,

TYPIS IOANNIS THOMAE DE TRATTNERN,
SAC. CAES. REG. APOST. MAIEST. AVLAE TYPOGR. ET BIBLIOP.

MDCCLXV.

